

Lauri Julkunen

POIKIEN PELASTAJA

Yrjö Karilas nuoriso-ongelman muotoilijana ja
ratkaisijana 1920- ja 1930-luvulla

Pro gradu -tutkielma
Suomen historia
Historian ja etnologian laitos
Jyväskylän yliopisto
Helmikuu 2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Historian ja etnologian laitos
Tekijä – Author Lauri Julkunen	
Työn nimi – Title Poikien pelastaja. Yrjö Karilas nuoriso-ongelman muotoilijana ja ratkaisijana 1920- ja 1930-luvulla	
Oppiaine – Subject Suomen historia	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year 02/2014	Sivumäärä – Number of pages 122
Tiivistelmä – Abstract <p>Tarkastelen työssäni Yrjö Karilasta (1891–1982) nuoriso-ongelman muotoilijana ja ratkaisijana 1920- ja 1930-luvuilla. Karilas oli opettajan koulutuksen saanut nuorisotyöntekijä sekä useiden tunnettujen nuortenkirjojen kirjoittaja. Hänen tavoitteenaan oli kasvattaa nuorista (lähinnä pojista ja nuorukaisista) kunnan kansalaisia ja kristittyjä. Karilaan toiminta kanavoitui NMKY:n poikatyön kehittämiseen ja nuorisotyöntekijöille suunnattujen kasvatusoppaiden sekä nuorille kirjoitettujen tietoteosten (esim. Pikku jättiläinen) ja suurmieselämäkertojen julkaisemiseen. Leipätyönsä hän teki kustannussihteerinä WSOY:llä, jossa hän erikoistui nuortenkirjallisuuteen sekä uskonnolliseen kirjallisuuteen. Olen kiinnostunut työssäni, kuinka Karilas muotoili nuorisosta kantamansa huolen, ja mitkä olivat hänen ehdotuksensa tuon nuoriso-ongelmaksi määrittelemäni sosiaalisesti rakennetun huolenaiheen ratkaisemiseksi. Näkökulmani on ensisijassa aatehistoriallinen, joten tarkastelu kulkee lähinnä Karilaan käsitysten tasolla. Työni tulokset perustuvat Karilaan kirjoittamien tekstien – kirjojen ja aikakauslehtikirjoitusten – sekä arkistolähteiden sisällölliseen analyysiin.</p>	
Asiasanat – Keywords harrastukset, kasvatus, kristillinen kasvatus, nuorisotyö, nuortenkirjallisuus, poikatyö, uskonnolliset järjestöt, vapaa-aika	
Säilytyspaikka – Depository	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
1.1	Kasvattaja ja kirjailija Yrjö Karilas (1891–1982)	1
1.2	Kysymyksenasettelu ja katsaus aiempaan tutkimukseen	6
1.3	Alkuperäislähteet ja menetelmät	14
2	HUOLI HERÄTTI TOIMINTAAN	21
2.1	Ongelmia kotona, koulussa ja kaduilla.....	21
2.2	Nuoriso-ongelma, luokka ja sukupuoli	30
2.3	Kristillinen nuorisotyö ja kilpailevat kasvatusohjelmat	36
3	KRISTILLINEN RAKKAUDENTYÖ POIKIEN PELASTAMISEKSI.....	45
3.1	”Poikien palveleminen edellyttää poikien tuntemista”	45
3.2	Poikatyön teoriaa ja käytäntöä	54
3.3	Kristillinen liikuntakasvatus.....	63
4	HARRASTUKSET, ITSEKASVATUS JA ELÄMÄNTEHTÄVÄN LÖYTYMINEN	73
4.1	Hyvien harrastusten herättäminen	73
4.2	Suurmiehet poikien paimenina	84
4.3	Itsekasvatuksella ”sisäistä linnaketta” valloittamaan	97
5	POJISTA KRISTILLIS-ISÄNMAALLISIKSI MIEHIKSI	105
	LÄHTEET	111

1 JOHDANTO

1.1 Kasvattaja ja kirjailija Yrjö Karilas (1891–1982)

”Terve Yrjö Karilas,
poikajoukon kuningas,
rehti hongankolistaja,
nuoren väen innostaja,
tulkki parhain ”miesten suurten”,
ihanteiden alkujuurten!”¹

Lasten ja nuorten kasvatus nousi tärkeäksi keskustelunaiheeksi 1800- ja 1900-lukujen vaihteen Suomessa. Nuoriso alkoi nousta esiin merkittävänä ryhmänä, joka ratkaisi varttuessaan kansakunnan kohtalon. Nuoriso nähtiin samalla sekä lupauksena tulevaisuudesta että merkittävänä uhkatekijänä, joka saattoi viedä kansakunnan rappioon. Huoli nuorten elinoloista ja kasvatuksesta määrittyi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi, joka vaati pikaista ratkaisua. Tässä työssä paneudun nuoriso-ongelman käsittelyyn ja siihen annettuihin ratkaisuihin suomalaisessa yhteiskunnassa 1920- ja 1930-luvuilla. Tarkennan katseeni erääseen tuotteliaaseen toimijaan, joka kantoi huolta nuorten elämästä etenkin kodin ja koulun ulkopuolella ja pyrki kasvattamaan heistä kunnan kansalaisia kristillisessä hengessä. Yrjö Karilas teki mittavan uran NMKY-liikkeen poikatyön kehittäjänä, WSOY:n kustannussihteerinä sekä erityisesti nuorille suunnattujen teosten kirjoittajana. Karilaan elämäntyön tarkastelun kautta hahmottuu myös kristillisen nuorisotyön näkökulma nuoren itsenäisen valtion kasvatustieteisiin. Nuoret olivat Karilaalle ”aamuruskon kansaa”, jotka takasivat Suomelle tulevaisuuden: ”Vaikka vuodenajat kuluvatkin ja vuodet vaihtuvat, on meillä ainainen kevät edessämme, kun on ympärillämme nouseva nuoriso.”²

Papinpoika Yrjö Antero Karilas (vuoteen 1906 asti Karlsberg) syntyi vuonna 1891 Hailuodossa, jossa hänen isänsä Niilo Karlsberg oli vuodesta 1883 lähtien hoitanut kirkkoherran pestiä. Vaimonsa Ida Maria Ansténin, Nilsin seurakunnan kappalaisen tyttären³, Niilo Karlsberg oli tavannut ollessaan Nilsin kirkkoherrana vuonna 1879. Yrjö Antero oli seitsemäs perheen yhteensä 12 lapsesta⁴. Vuonna 1895 perhe muutti Hailuodosta

¹ Yrjö Karilaan esittelyruno (kirjoittaja tuntematon). Nuoren voiman joulukuun 1919, 77.

² Karilas 1928b, 25–26.

³ Ida Ansténin perhe kuului Savon herännäisiin (Karilas 1971, 47).

⁴ Yrjö Karilaan pikkuveljestä Taunosta (1900–1980) tuli merkittävä nuortenkirjailija, toimittaja ja kääntäjä. Hänen poikakirjansa olivat aikansa myydyimpiä. (Uola 2001.)

Piippolaan, jonne Niilo Karlsberg siirtyi toimittamaan kirkkoherran virkaa. Piippolassa Yrjö Karilas vietti suurimman osan lapsuudestaan, kunnes vuonna 1903 perhe muutti Helsinkiin Niilo Karlsbergin siirryttyä senaatin kirkollisasiain toimituskunnan esittelijäsihteeriksi.⁵ Karilas itse muistelee olleensa lapsena ujo ja tiedonjanoinen lukutoukka. Hän kokosi muistikirjaan ”tietoja vähän joka alalta”, keräsi kattavan kasvikoelman ja harjoitteli kouluaineita myös vapaa-ajalla. Karilas mainitsee nuoruusiän oppimestarikseen ja esikuvakseen isänsä, joka oli musikaalinen, taitava käsitöissä ja intohimoinen kirjaharrastaja. Niilo Karlsberg joutui kuitenkin olemaan paljon poissa kotoa luottamustehtäviensä vuoksi, hän toimi muun muassa valtiopäivillä pappissäädyn edustajana useaan otteeseen 1800-luvun lopulla, oli aktiivinen kunnallistoiminnassa ja otti myös osaa kirkolliskokouksiin. Isä osallistui kuitenkin aktiivisesti lasten kasvatukseen ja harrastuksiin, vaikka käytti ajoittain ”vanhan ajan kasvatuseräilyä, kuritustakin”. Pappilan poikana Karilalle tulivat jo varhain tutuiksi monenlaiset arvovieraat piispoista Yrjö-Sakari Yrjö-Koskiseen ja herännäisjohtajiin.⁶

Koulunkäyntinsä Yrjö Karilas aloitti Oulun klassillisessa lyseossa vuonna 1900. Perheen muutettua Helsinkiin Karilas siirtyi Helsingin Suomalaiseen Normaalilyseoon, josta hän valmistui myös ylioppilaaksi vuonna 1908. Koulunkäynti oli Karilalle hänen omien kertomustensa mukaan mieluista ja ongelmattomaa, mutta Helsingin erilaisiin koulutapoihin ja murteeseen sopeutuminen vei aikansa.⁷ Helsingissä Karilaan perhe eli suhteellisen varakasta ja rauhallista elämää, vaikka ”sortovuodet” uhkasivat myös Niilo Karlsbergin asemaa senaatissa. Isänsä toiveista huolimatta Karilas ei halunnut papiksi vaan lähti opiskelemaan kieliä yliopistoon opettajan ura tähtäimessään. Vuonna 1911 hän suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon ja kahtena seuraavana vuonna auskultoiti opettajaksi Helsingin Suomalaisessa Normaalilyseossa valmistuen filosofian maisteriksi vuonna 1913.⁸

Vuonna 1911 Karilas, tuolloin vain 20-vuotias filosofian kandidaatti, sai venäjän kielen opettajan toimen Hanna Castrenin vuosisadan alussa perustamasta Sörnäisten yhteiskoulusta, joka laajeni sittemmin kahdeksanluokkaiseksi Kallion yhteiskouluksi. Karilas otti paikan vastaan elättääkseen suurta perhettään hänen isänsä kuoltua vuonna 1911. Työmaata

⁵ Karilas 1971, 17, 22, 32, 54–55.

⁶ Karilas 1947, 40–42; Karilas 1971, 24, 26, 35–36, 47.

⁷ Karilas 1971, 26, 41, 47, 61.

⁸ Karilas 1971, 56–66; Laaksonen 1956, 4–6.

Karilaalla venäjän kielen opettajana riitti. Venäjän tuntimäärää oli uusien lukusuunnitelmien mukaisesti lisätty, mikä teki kielestä tuntimäärältään koulun toiseksi opetetuimman aineen.⁹ Venäjän kielen lisäksi Karilas opetti ajoittain myös filosofian alkeita, alaluokkien laskentoa, voimistelua sekä laulua. Karilas oli mukana myös oppilasyhdistystoiminnassa toverikunnan ohjaajana. Kun venäjän kielen opetus lakkautettiin Suomen kouluissa, Karilas joutui jättämään Kallion yhteiskoulun.¹⁰ Vuonna 1914 hän avioitui Ester Teittisen kanssa, ja pari sai yhteensä neljä lasta vuosina 1915, 1917, 1920 ja 1924.¹¹

Opettajan toimesta Karilas siirtyi kustannusalalle vuoden 1918 heinäkuussa, jolloin hän otti vastaan työn WSOY:n toimistovirkailijana ja yhtiön Helsingin toimiston ensimmäisenä vakituksena työntekijänä.¹² Karilas oli tehnyt yhteistyötä WSOY:n kanssa ja julkaissut kirjoja yhtiön kustantamana jo opettajana ollessaan, joten suuntautuminen kustannusalalle ei tullut yllätyksenä. Vuoden 1918 toukokuussa hän kirjoitti WSOY:n toimitusjohtajalle Jalmari Jäntille:

”Kun ensi syksynä opetustoimeni koulussa tulee tuntimäärältään niin vähäpätöiseksi, ettei sillä ole edellytyksiä jäämään vakinaiseksi toimialaksi, tarjoutuu samalla ulkonainen tilaisuus muuttaa alaa ja panna jo kauan tavallaan tietämättäni kypsymäisillään olleet tuumat täytäntöön.”¹³

WSOY:llä Karilas vastasi kustannussihteerinä erityisesti yhtiön uskonnollisesta sekä nuorille suunnatusta kirjallisuudesta ja julkaisi yhtiön kustantamana itse myös paljon erilaista kirjallisuutta, tietoteoksia, elämäkertoja sekä poikatyöhön liittyviä oppaita. Tämä ei ollut mitenkään erityistä, sillä useat WSOY:n kirjallisen osaston työntekijöistä julkaisivat myös itse kirjallisuutta, kustannussihteerin toimi olikin usein leipätyö aloitteleville kirjailijoille.¹⁴ Laajan elämäkertatuotantonsa ansiosta Karilas valittiin myös WSOY:n 1920-luvulla alkaneen suurprojektin *Kansallisen elämäkerraston* kustannussihteeriksi.¹⁵ Työ WSOY:llä tarjosi Karilaalle erinomaisen näköalapaikan 1920-luvun suomalaiseen kulttuurielämään. WSOY oli Suomen ylivoimaisesti suurin kirjakustantaja ja sen palvelukseen virtasi nuoria lahjakkaita

⁹ Paavola 2002, 16, 26, 32, 40.

¹⁰ Laaksonen 1956, 6–7; Paavola 2002, 122–123, 150–151.

¹¹ Karilas 1971, 83; Laaksonen 1956, 17.

¹² Häggman 2001, 309.

¹³ PA WSOYA Karilas Jäntille 18.5.1918.

¹⁴ Häggman 2001, 309.

¹⁵ Jäntti 1928, 353, 360; Häggman 2001, 281, 368. Karilas itse kirjoitti *Kansalliseen elämäkerrastoon* vain Y.A. Wallinin elämäkerran.

kustannustoimittajia ja kirjailijoita.¹⁶ Karilas irtisanoutui WSOY:n palveluksesta vuonna 1940, mutta jatkoi tämän jälkeenkin kustannustehtävissä toimien Suomen Nuorten Kristillisen Liiton (SNKL) julkaisutoiminnan johdossa vuosina 1940–1944 sekä sen jälkeen kristillisen kustantamon Kuva ja Sanan kirjallisena johtajana vuoteen 1948 asti.¹⁷

Jo ennen WSOY:n virkaansa Karilas oli aloittanut toimintansa kristillisessä nuorisotyössä, jonne suuntautuu hänen elämänuransa toinen tärkeä juonne. Vuoden 1918 toukokuussa hän ryhtyi Vernerin Louhivuoren pyynnöstä ilman aiempaa kokemusta kristillisestä nuorisotyöstä Helsingin NMKY:n poikaosaston ja saman vuoden syyskuussa myös hieman vanhemmille pojille tarkoitettun nuorukaisosaston sihteeriksi. Karilas itse on kuvannut poikatyöhön lähtemistä ”uhkarohkeaksi” teoksi ”maailmanmieliselle, uskonelämälle tosin myötämieliselle nimikristitylle”. Hänen johdollaan yhdistyksen poikatyö organisoitiin uudelleen ja herätettiin henkiin sisällissodan jäljiltä.¹⁸ Muiden tehtäviensä vuoksi Karilas kuitenkin jätti pian poikaosaston ja erikoistui nuorukaistyöhön toimien nuorukaisosaston sihteerinä vuosien 1921–1926 väliaikaa lukuun ottamatta vuoteen 1943 saakka.¹⁹

Vuoden 1919 marraskuussa Karilas otti vastaan myös toisen työn NMKY-liikkeen palveluksessa. Sisällissodan jälkeen tyttö- ja poikatyön kehittäminen ja toiminnan tehostaminen nähtiin tarpeelliseksi kristillisen nuorisotyön keskusjärjestön SNKL:n piirissä. Liikkeen 30-vuotisjuhlilla marraskuussa 1919 perustettiin Karilaan aloitteesta kristillisen poikatyön keskuselimeksi Suomen NMKY:n Pojat²⁰, jonka keskussihteeriksi Karilas valittiin. Vuonna 1934 järjestö muutti nimensä Poikien Keskukseksi, joka irtaantui SNKL:n organisaatiosta itsenäiseksi lopulta vuonna 1946 muuttuen samalla tunnustukseltaan luterilaiseksi. Karilas toimi nimellisesti järjestön keskussihteerinä vuoteen 1948 ja sen jälkeen toiminnanjohtajana vuoteen 1962 asti.²¹

Kristillisen nuorisotyön ja kustannusalan ohella Karilaan elämäntyö suuntautui kirjoittamiseen sekä yhdistystoimintaan. NMKY-liikkeen yhdistystoiminnan lisäksi hän oli 1930-luvulla perustamassa uskonnollisen kirjallisuuden levittämiseen ja opintokerhotoimintaan keskittyvää Agricola-seuraa sekä vuonna 1945 evankelista Frank

¹⁶ Häggman 2001, 296, 304, 307, 323, 348.

¹⁷ Laaksonen 1956, 10.

¹⁸ Karilas 1949, 98; Laaksonen 1956, 16.

¹⁹ Karilas 1949, 99; Laaksonen 1956, 8, 18.

²⁰ Toinen yleisesti käytetty nimi on Suomen NMKY:n Poikien Liitto.

²¹ Laaksonen 1956, 24–25; Tuovinen 1969, 32, 3-36, 81; Lund 2007, 59.

Mangsin sodanaikaista herätystyötä jatkavaa Kansan Raamattuseuraa.²² Karilaan kristillisyyden oli nimenomaan yhdistyskristillisyyttä, jossa korostui yhdistysten puitteissa tapahtuvan vapaaehtoisen maallikkotoiminnan merkitys.²³ Laajimmalle Karilaan ajatukset levisivät hänen kirjallisen tuotantonsa välityksellä. Tunnetuimmaksi ovat tulleet hänen lukuisat suurmieselämäkertansa, tietoteos *Pikku jättiläinen* (yhteensä 19 painosta vuosina 1924–1964) ja koululaisille vuosittain ilmestynyt *Koululaisen muistikirja* (1913–1969) sekä *Pikku jättiläisen* työtä jatkanut erilaisia tehtäviä, ongelmia, pelejä ja leikkejä sisältävä *Antero Vipunen*²⁴. Näiden ohella Karilas julkaisi opaskirjallisuutta poikatyötä varten, nuorisotyön ohjelmistokokoelmia sekä elämäntutkimuksia itsekasvatusteoksia. Lisäksi hän kirjoitti aktiivisesti useisiin lehtiin, esimerkiksi Nuoreen voimaan, Nuorten toveriin, Kuukauslehteen, Nuorten airueeseen, Kristilliseen kasvatukseen, Opettajain lehteen, Kotilieteen, Joka poikaan sekä Kirkon nuorisoon. Lehtikirjoittajan uransa Karilas oli aloittanut jo vuonna 1908 Kyläkirjaston Kuvalehden B-sarjan toimittajana ja myöhemmin lehden toimitussihteerinä.²⁵

Karilas näki nuorison kasvatuksen polttavaksi ja ajankohtaiseksi kysymykseksi, jonka ratkaisemiseksi hän ponnisteli niin työssään kuin myös vapaa-ajallaan. Päivisin hän työskenteli leipätyössään kustannussihteerinä, vapaa-ajallaan kristillisen nuorisotyön sekä omien teostensa parissa.²⁶ Lisäksi hänellä oli itsellään neljä lasta kasvatettavana. Karilas näki varmasti nuorten kasvattamisen etenkin kristillisen nuorisotyön kautta omaksi kutsumusalakseen. Kristillinen nuorisotyö oli hänen mukaansa erinomainen keino palvella isänmaata jokapäiväisessä elämässä.²⁷ Karilaan johtavana ohjenuorana oli kansallisuusaatteen ja kristinuskon yhteensulautuma, josta käsin hänen ajattelunsa yleensä asettui. Uransa loppuvaiheissa Karilas sai myös julkista tunnustusta työlleen. Vuonna 1951 hän sai kouluneuvoksen arvonimen, vuonna 1960 hänet palkittiin kulttuurirahaston tunnustuspalkinnolla ja vuonna 1968 valtion tiedonjulkistamispalkinnolla.²⁸

²² Laaksonen 1956, 21–22; Toiviainen 1985, 11, 17.

²³ Heikkilä 1977, 159–160.

²⁴ *Antero Vipusesta* on ilmestynyt 21 painosta vuosina 1950–2005.

²⁵ Karilas 1971, 69.

²⁶ Laaksonen 1956, 8.

²⁷ Karilas 1921a, 189.

²⁸ Huovinen et al. (toim.) 1978, 254.

1.2 Kysymyksenasettelu ja katsaus aiempaan tutkimukseen

Kysymyksenasetteluni lähtee nuorison tilaa ja kansakunnan tulevaisuutta koskevasta huolesta, joka on selvästi havaittavissa 1900-alun keskusteluissa. Tulkitsen työssäni Karilaan toimintaa kristillisessä poikatyössä sekä hänen nuorille suunnattua kirjallista tuotantoaan nuorisoa koskevien huolenaiheiden valossa. Olen tiivistänyt tuon huolen tässä työssä nuoriso-ongelman käsitteeseen. Nuoriso-ongelma on tutkimuskäsite, jolla kuvaan laajasti niitä kysymyksiä, joita Karilas ja muut 1900-luvun alkupuolen kasvatustutkimukseen osallistuneet nostivat esille²⁹. Toinen aikaisemmassa tutkimuksessa yleisesti käytetty käsite on nuorisokysymys³⁰. 1800-luvun lopulta lähtien yhteiskunnallisia keskustelunaiheita oli tapana käsitteellistää ”kysymyksiksi”, joita ratkaisemalla pyrittiin poistamaan yhteiskunnallisia epäkohtia³¹. Katson että nuoriso-ongelman käsite on tässä yhteydessä nuorisokysymyksen käsitettä parempi, koska kyseessä on selkeämmin tutkimuskäsite, eikä siinä ole selvää viittausta aikalaisten omaan kielenkäyttöön³².

Etsin tässä työssä vastausta ensisijaisesti kysymykseen, kuinka Karilas määritteli kirjoituksissaan nuoriso-ongelman, ja millaisia olivat hänen ehdotuksensa sen ratkaisemiseksi. Minua kiinnostaa myös, mihin Karilas kasvatustyöllään laajemmin pyrki, eli millainen oli se ihanneihminen (yleensä poika tai mies), jonka kasvattaminen hänellä oli päämääränä. Tarkastelun kohteena ovat siis Karilaan tulkinta asiantilasta ongelmana, välineet ongelman ratkaisemiseksi sekä kasvatustavoitteet. Vaikka käsitteelen työssäni sekä Karilaan toimintaa että tuotantoa, päähuomio keskittyy Karilaan ajatteluun ja käsityksiin. Tästä näkökulmasta työni näkökulma on aatehistoriallinen, vaikka sen keskiössä on sosiaalishistoriaan yleensä liitetty keskustelunaihe.

On tietysti huomioitava, että nuoret ovat herättäneet aikuisissa huolta useina aikakausina läpi historian.³³ Vanhemmat sukupolvet ovat nähneet lähes aina nuorison käyttäytymisessä jotain ongelmallista, eikä 1900-luvun alun keskusteluissa ole siten mitään ainutlaatuista verrattuna muihin aikakausiin.³⁴ Sosiaaliset ongelmat määritellään kuitenkin aina vallitsevan

²⁹ Muita nuorisokeskusteluun osallistuneita kasvattajia olivat esimerkiksi Paavo Virkkunen (ks. Jalava 2013), Verner Louhivuori (ks. Halmesvirta 1997) ja Vilho Reima (ks. Parjo 2003).

³⁰ Ks. esim. Telemäki 1986, 8; Kaarninen 1995, 50; Nieminen 1995, 39; Jauhiainen 2011, 112.

³¹ Markkola 2005, 41.

³² Nuoriso-ongelman käsitettä on käyttänyt muun muassa Mervi Kaarninen (Kaarninen 2003).

³³ Ks. esim. Hendrick 1990, 15–16.

³⁴ Haapala 2003, 82.

yhteiskunnallisen tilanteen ja ajattelutapojen mukaisesti, ja siten myös tämän työn tutkimusaikakauden keskusteluissa on tuolle ajalle tyypilliset kiinnostavat ominaispiirteensä. Tarkoitin työssäni nuoriso-ongelmalla karkeasti ottaen nuorison ilmaantumista 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa ennennäkemättömällä tavalla julkiseen keskusteluun, jota leimasi vahvasti huolen ja uhkakuvien sävyttämät äänenpainot³⁵.

Karilas itse ei käyttänyt mitään tiettyä käsitettä määritellessään nuorison tilaa koskevaa huoltaan, vaikkakin hän puhuu joissain yhteyksissä kasvatuskysymyksestä, poikien kasvatuskysymyksestä sekä poikaprobleemista.³⁶ Näistä käsitteistä käy jo hyvin ilmi, että nuoriso-ongelmaan liittyvää keskustelua käytiin monella tasolla. Keskustelusta erottui selvästi pedagoginen ja huollollinen diskurssi, ja myös sukupuoliin liitetyt käsitykset olivat tärkeässä roolissa.³⁷ Huoli keskittyi etenkin poikiin, joiden toivottiin kasvavan maan tulevaisuudeksi selkärangaksi: ahkeriksi työntekijöiksi, kuuliaisiksi kansalaisiksi sekä vahvoiksi sotilaisiksi. Tästä näkökulmasta kielii myös poikakysymyksen käsite, joka levisi Sulo S. Salmensaaren *Poikakysymys*-teoksen (1921) kautta kasvattajien piiriin. Tämän työn tarpeisiin riittää kuitenkin melko karkea nuoriso-ongelman määritelmä. Todettakoon kuitenkin, että Karilas näki nuoriso-ongelman ensisijaisesti kasvatuskysymyksenä, joka myös ratkaistiin kasvatuksen keinoin.

Sovellan kysymyksenasettelussani eräänlaista kysymyksen ja vastauksen logiikkaa eli tulkitseen Karilaan toimintaa ja kirjoituksia nuoriso-ongelmaksi määrittelemäni sosiaalisen kysymyksen kautta.³⁸ Nuoriso-ongelma toimii tulkintaa ohjaavana kontekstina, jonka kautta Karilaan tekstien merkitykset muodostuvat. Nuoriso-ongelma ei ollut kuitenkaan mikään olosuhteiden tosiasia, johon Karilas toiminnallaan reagoi, vaan sosiaalisen määrittelyprosessin ja tulkinnan tulos, jonka määrittelyyn Karilas itsekin osallistui. Asiantilasta tulee sosiaalinen ongelma vasta kun joku vaatii sen sellaiseksi tunnustamaan. Siten voidaan ajatella, että nuorten kasvatukseen kohdistamansa huolen määrittelyn kautta Karilas pyrki kiinnittämään huomiota ongelmalliseksi kokemaansa asiantilaan ja nostamaan sen esille sekä teki samalla tilaa omalle työlleen ja oikeutti omaa toimintaansa. Tässä mielessä Karilas oli sekä nuoriso-ongelman muotoilija että ratkaisija. Tämä ei tarkoita, sitä että hänen kuvauksensa tilanteesta

³⁵ Aavaan nuoriso-ongelman käsitettä ja etenkin Karilaan huolenaiheita tarkemmin luvussa 2.1.

³⁶ Ks. esim. Karilas 1928d, 7; Karilas 1926b, 28.

³⁷ Hämäläinen 2007, 134.

³⁸ Ks. kysymyksen ja vastauksen logiikasta Hyrkkänen 2002, 157–173.

olisivat olleet täysin vailla todellisuuspohjaa. On kuitenkin mahdollista, että erilaisessa tilanteessa samat olosuhteet olisi tulkittu toisella tavalla, niin ettei sosiaalista ongelmaa olisi syntynyt.³⁹

Käsittelen työssäni Karilaan tuotantoa ja toimintaa pääasiassa 1920- ja 1930-luvuilla. Tarkastelun alkupisteenä voidaan pitää vuotta 1918, jolloin Karilas aloitti työnsä sekä WSOY:llä että NMKY-liikkeen poikatyöntekijänä. Sisällissodan vuosi oli siis merkittävä käännekohta myös Karilaan henkilökohtaisessa elämässä. Rajausta ei ole kuitenkaan ehdoton, koska hänen opettajanuransa sekä varhaistuotantonsa tarkastelu antaa tärkeää taustaa myöhemmille vaiheille. Karilas lopetti työnsä WSOY:llä vuonna 1940, mutta jatkoi kristillisessä poikatyössä ainakin muodollisesti 1960-luvulle asti ja julkaisi uusia teoksia myös 1940- ja 1950-luvuilla. WSOY:ltä irtisanoutumiseen liittyy kuitenkin eräs seikka, joka puoltaa rajauksen loppuajankohdan asettamista 1930-luvun lopulle. Tuolloin Karilas nimittäin koki useiden henkilökohtaisten vastoinkäymisten jälkeen uskonnollisen herätyksen. Vuoden 1940 maaliskuussa hän kirjoitti WSOY:n toimitusjohtajalle Jalmari Jäntille:

”Viime aikoina on minulle sisäisesti selvinnyt eräs asia. Olen ollut puolinen kristitty. Oxfordin-ryhmässä ollessani en vielä täysin käsittänyt, mitä merkitsee kokonainen antautuminen Jumalalle. Karijoella jouduin paljon tekemisiin ns. rukoilevaisten kanssa; siellä oli jonkinlaista suomalaista ”oxfordia”. [...] Jumala on irroitellut minua sekä sisäisesti että ulkonaisesti maailmasta ja sen hengestä. Olen tuntenut olevani köyhä kristitty ja minulla on herännyt halu oppia paremmin tuntemaan Jumalan totuutta ja ’taivaan tavaroita’.”⁴⁰

Sytykkeeksi heräämiselle Karilas itse mainitsee tutustumisen Oxfordin ryhmäliikkeeseen⁴¹ vuosina 1937–1938. Varsinainen herääminen tapahtui kuitenkin vasta keväällä 1940, jolloin hän oleskeli Etelä- Pohjanmaalla Karijoella rukoilevaisten parissa.⁴²

³⁹ Hakkarainen 2004, 253–257; Pirjo Markkolan mukaan esimerkiksi sisälähetystyö rakensi (diskursiivisesti) ratkaisua vaativia sosiaalisia ongelmia 1800-luvun puolivälissä (Markkola 2005, 52).

⁴⁰ PA WSOYA Karilas Jäntille Helsingissä 1.3.1940.

⁴¹ Oxfordin ryhmäliike oli kääntytystyötä harjoittava uskonnollis-moraalinen ryhtiliike, jonka perusti yhdysvaltalainen pastori Frank Buchman vuonna 1921. Liikkeen opissa painotettiin yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisua yksilöiden kääntymisellä uskoon sekä henkilökohtaisen kokemuksellisuuden merkitystä. Liike levisi Suomeen 1930-luvulla. (Kivivuori 1999, 68–70.)

⁴² Karilas 1949, 101–102.

Uskonnollisen herätyksen jälkeen Karilas päätti jättää muut toimensa ja keskittyä vain kristilliseen poikatyöhön sekä kristilliseen kustannustoimintaan ja myöhemmin myös Kansan Raamattuseuran toimintaan sekä seurakunnan miestyöhön. 1940-luvun lopulla hän jätti myös kristillisen nuorisotyön keskittäen voimansa seurakuntatyöhön. Karilaan uskonnolliseen heräämiseen voidaan asettaa toinen aikarajaus, koska tuolloin päättyi tämän työn kysymystenasettelun kannalta mielenkiintoisin ajanjakson Karilaan elämässä.⁴³ Sotavuosiin päättyi myös yhdistysmuotoisen kristillisen nuorisotyön valtakausi sen 1930-luvulla alkaneen seurakunnallistumisen myötä. Tämän kehityksen seurauksena esimerkiksi Suomen NMKY⁴⁴ erosi luterilaista kirkkoa 1930-luvulla lähentyneestä SNKL:sta vuonna 1939.⁴⁵

Tämän työn aihe on valtaosiltaan aiemmin tutkimatonta maaperää. Hajanaisia mainintoja Karilaasta löytyy sieltä täältä, mutta varsinaista tutkimuksellista silmää häneen ei ole aikaisemmin kohdistettu. Suomen nuorisotyön historiassa Karilaan asema kristillisen poikatyön kehittäjänä ja tuotteliana nuorisonkirjailijana tunnustetaan, mutta maininnat jäävät muutama lauseeseen.⁴⁶ Kansallisbiografiassa Karilaasta kerrotaan niin ikään muutaman lauseen verran hänen veljeään nuortenkirjailija Tauno Karilasta käsittelevän artikkelin lopussa.⁴⁷ Ainoa Karilaan uraa laajemmin käsittelevä kirjoitus on Anja Laaksosen nuorisonohjaajatutkintoa varten tehty opinnäytetyö *Yrjö Antero Karilas nuorisotyöntekijänä ja nuorisokirjailijana* vuodelta 1956, joka keskittyy kuitenkin lähinnä Karilaan elämäkertatietoihin sekä tuotannon esittelyyn.⁴⁸ Jorma Kalela on huomauttanut, että historiantutkimus ei lähde koskaan tyhjiöstä, vaan tutkittavasta ilmiöstä on aina olemassa aikaisempia tulkintoja.⁴⁹ Näin on myös tässä tapauksessa ja otaksun, että useimmissa historiatulkinnoissa Karilas on nimenomaan ”*Pikku jättiläisen isä*”. Siten tämän työn yksi anti voisi olla tuon tulkinnan täydentäminen, siis sen selvittäminen, mitä muuta Karilas oli kuin *Pikku jättiläisen isä*.

Laajimmillaan työni käsittelee kasvatuksen historiaa. Kasvatuksen historiana työ on lähtökohdiltaan perinteinen siinä mielessä, että tarkastelen nuoriso-ongelmaa kasvattajan

⁴³ Karilas 1949, 102; Laaksosen 1956, 10–11.

⁴⁴ NMKY:ten keskuselin SNKL:n sisällä.

⁴⁵ Nieminen 1995, 108. Suomen NMKY halusi pitää kiinni yleiskristillisyydestä eikä siten voinut jatkaa enää luterilaistuvassa keskusliitossa.

⁴⁶ Ks. esim. Nieminen 1995, 190.

⁴⁷ Uola 2001.

⁴⁸ Laaksosen 1956.

⁴⁹ Kalela 2000, 46–47.

näkökulmasta, jolloin lapset ja nuoret hahmottuvat väkisinkin sosiaalistettaviksi objekteiksi. Tällaista lähestymistapaa on aiheellisesti kritisoitu lasten toimijuuden unohtamisesta⁵⁰. Onkin tärkeää, että lasten ja nuorten historiaa tutkitaan myös ”alhaalta päin” kasvattajan näkökulman lisäksi.⁵¹ Siinä määrin näkökulmani ei kuitenkaan ole perinteinen, että aiheena on pääasiassa koulun ja kodin ulkopuolinen kasvatusta. Yleensä kasvatuksen historiaa on Suomessa tutkittu koulukasvatusta kautta, ja siten se onkin ollut enimmäkseen instituutioiden historiaa.⁵² Työni aatehistoriallisen näkökulman vuoksi kasvatustaajattelun historiaa luotaavat tutkimukset ovat olleet erityisen antoisia. Mika Ojakangas käsittelee teoksessaan *Lapsuus ja auktoriteetti* (1998) kasvatusta (aate)historiaa Suomessa erityisesti pedagogisen vallankäytön näkökulmasta ja Tarja Kakko *Kurissa ja herran nuhteessa* -teoksessaan (2005) luterilaista kasvatusta sekä maallisten kasvatustaoppien sille tarjoamia haasteita 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Kasvatusta- ja koulutushistoriallisen näkökulmien kannalta tärkeä teos on ollut myös Antero Heikkisen ja Pirjo Leino-Kaukiaisien toimittama artikkelikokoelma *Valistus ja koulunpenkki* (2011) ja siitä etenkin Juhani Tähtisen ja Saara Tuomaalan artikkelit.

Lapsuus ja nuoruus ovat kuuluneet historian tutkijoiden kiinnostuksen ja myös kiistelyn kohteisiin ainakin 1960-luvulta lähtien⁵³. Nuoruuden historiaa tutkittaessa on usein korostettu, että nuoruus ja nuoriso nykyaikaisessa merkityksessä ovat valistusajan kasvatustaajattelun ja modernisaation tuotteita. Nuoruutta ei näin selvästi erillisenä ikä kautena katsota olleen olemassa ennen 1700-lukua. Esimerkiksi John R. Gillis sijoitti modernin nuoruuden synnyn 1800-luvulle, mikä on vaikuttanut merkittävästi etenkin angloamerikkalaisten tutkijoiden tulkintoihin. Tätä näkemystä on kuitenkin pyritty kritisoimaan osoittamalla, että modernin nuoruuden vastineita voidaan löytää myös esiteollisista yhteiskunnista, keskiajalta saakka.⁵⁴ Toisaalta nykytutkimuksessa on korostettu nuoruuden luokkasidonnaisuutta ja näin pyritty problematisoimaan yhtenäiseen joukkoon viittaava nuorison käsite kokonaan. Useiden tulkintojen mukaan moderni nuoruus oli pitkään ylä- ja keskiluokkainen ylellisyys, joka siirtyi

⁵⁰ Alanen 2001.

⁵¹ Tällaisesta lähestymistavasta ks. esim. Tuomaala 2004.

⁵² Kaarninen 1995, 16; Nieminen 1995, 10.

⁵³ Tärkeä keskustelunavaus oli Philippe Arièsin teos *L'Enfant et la Vie Familiale sous l'Ancien Régime* (engl. *Centuries of Childhood*) vuodelta 1960. Arièsin mukaan nuoruutta ei ollut ennen 1800-lukua, teoksen tulkinnat aiheuttivat myöhemmin paljon kritiikkiä. (Puuronen 2006, 16.)

⁵⁴ Aapola & Kaarninen 2003, 10; Aapola 2003, 87; Puuronen 2006, 14, 18–20.

alempien sosiaaliluokkien ulottuville vasta elintason nousun ja koulutuksen laajentumisen myötä.⁵⁵

Nuoruuden historiaa tutkittaessa on perinteisesti erotettu nuoruus elämänvaiheena ja nuoriso nuorten ihmisten ryhmänä. Tämä työn ensisijaisena tutkimuskohteena on nuoruus ikävaiheena ja siihen liitetyt käsitykset. Nuoruudella ikävaiheena tarkoitan työssäni modernisaation, koulutuksen pidentymisen ja vapaa-ajan lisääntymisen myötä syntynyttä lapsuuden ja aikuisuuden välistä itsenäistymisvaihetta.⁵⁶ Keskeistä nuoruusvaiheen synnyssä oli myös lasten ja nuorten kasvatuksen siirtyminen kodista yhä selvemmin julkisen kasvatus- ja koulutusjärjestelmän piiriin. Lapsuuden yhteiskunnallistumisen myötä lapsuuden määrittely ja lapsiin suunnatut toimenpiteet organisoituivat yhä enemmän julkisten järjestelmien puitteissa.⁵⁷ Moderniin lapsuuteen ja nuoruuteen sekä niiden yhteiskunnallistumiseen 1800-luvulla liittyi hyvin olennaisesti aatteellisen lastensuojelun synty, johon minut on perehdyttänyt Panu Pulman ja Oiva Turpeisen *Suomen lastensuojelun historia* (1987) sekä aatehistoriallisemmasta näkökulmasta Juha Hämäläisen *Lastensuojelun kehityslinjoja* (2007).

Karilas käsitteli teoksissaan paljon nuoruuteen liittyviä kysymyksiä (esim. murrosikä) ja pyrki myös määrittelemään, millainen ikäkausi nuoruus oli ja mitä sen kuului olla. Suomalaisen nuoruuden historiaan hyvän katsauksen on tarjonnut Sinikka Aapolan ja Mervi Kaarnisen toimittama *Nuoruuden vuosisata* (2003). Teoksen antoisimpia artikkeleita ovat tämän työn kannalta olleet Kaarnisen ja Aapolan nuoruuden historiaan johdatteleva artikkeli *Näkökulmia nuoruuden ja nuorison historiaan*, Kaarnisen Suomen 1900-luvun alun nuoriso-ongelmia käsittelevä *Nuoren tasavallan nuoriso-ongelmat* sekä Juha Niemisen asiantuntijistuvaa nuorisokasvatusta käsittelevä artikkeli *Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi*. Murrosikää suomalaisessa keskustelussa on hyvin laajasti käsitellyt Aapola väitöskirjassaan *Murrosikä ja sukupuoli* (1999).

Luonnollisesti työni tutkimuskenttänä voidaan pitää myös nuorisotyön ja erityisesti kristillisen nuorisotyön historiaa, koska huomioni keskittyy ennen kaikkea kodin ja koulun ulkopuoliseen kasvatukseen. Karilas oli kiistattomasti nuorisotyöntekijä ja myös nuorisotyön kehittäjä. Nuorisotyön historiaan perehdyttäessä korvaamaton apu on ollut Juha Niemisen Suomen nuorisotyön historian yleisesitys *Nuoruudessa tulevaisuus* (1995) sekä myös muut

⁵⁵ Telemäki 1984, 32; Puuronen 2006, 16, 22–28, 44–46; Lund 2007, 23.

⁵⁶ Aapola 1999, 34; Aapola & Kaarninen 2003, 12–13.

⁵⁷ Aapola 1999, 34; Antikainen, Rinne & Koski 2006, 60.

hänen nuorisonkasvatusta käsittelevät kirjoituksensa. Tarkoitan nuorisotyöllä Niemisen määritelmän mukaisesti vapaaehtoista ja ohjattua koulun ja kodin ulkopuolista toimintaa ja kasvatusta, joka pyrkii liittämään nuoret kulttuurin ja yhteiskunnan jäseniksi sekä tukemaan nuorten kasvua itsenäisiksi yksilöiksi⁵⁸. Määritelmässä korostuu nuorisotyön sosialisaatiofunktio ja personalisaatiofunktio, jotka ovat kuuluneet suomalaisen nuorisotyöhön alusta alkaen. Toisaalta nuorisotyöhön on aina liittynyt esimerkiksi vapaa-ajan kontrollointiin ja käyttäytymismalleihin sopeuttamiseen liittyviä piilofunktioita, jotka on myös huomioitava.⁵⁹ Nuorisotyön käsite ei ole historian tutkimuksessa ongelmaton, koska sille annetut merkitykset ovat vaihdelleet ajoittain ja toimijoittain.⁶⁰ Selvyiden vuoksi ja anakronismin vaaraa uhmaten olen kuitenkin käyttänyt työssäni nuorisotyön käsitettä yleiskäsitteenä myös sellaisissa yhteyksissä, joissa olisi historiallisesti perustellumpaa puhua esimerkiksi nuorisoliikkeestä.

Kristillisen nuorisotyön ja poikatyön historiategoksista mainittakoon Pekka Lundin *Muuttuvan kirkon mukautuva palvelija* (2007), jossa tarkastellaan kristillistä nuorisotyötä erityisesti sen keskusorganisaatioiden (SNKL, Nuorten Keskus) kautta sekä hieman vanhempaa tulkintaa edustava NMKY-historiikki Verner J. Aurolan *NMKY-liike kristillisen nuorisoliikkeemme esitaistelijana* (1941). Suomalaisen kristillisen poikatyön historiaan on perehdyttänyt Markku Laineen laudatur-tutkielma *Suomenkielinen kristillinen poikatyö Helsingissä 1900–1939* (1972). Kristillistä poikatyötä sivuaa myös Anssi Halmesvirran kristillisen partioliikkeen johtohahmon Verner Louhivuoren ajattelua käsittelevä artikkeli *Riiviöistä ritareiksi* (1997). 1900-luvun alkupuolen kristillinen nuorisotyö etenkin aatehistoriallisesta näkökulmasta kuuluu melko vähän tutkittuihin aiheisiin Suomessa. Erilaisia historiikkeja NMKY-liikkeen yhdistyksistä löytyy lukuisia, mutta akateemista tutkimusta ei ole nimeksikään. Esimerkiksi Yhdysvalloissa NMKY-liikettä on tutkittu sen sijaan melko runsaasti. Hyvänä esimerkkinä kristillistä nuorisoliikettä ja nuorisotyötä tarkastelevasta tutkimuksesta mainittakoon Clifford Putneyn *Muscular Christianity* (2001), joka on rakennettu *muskelikristillisyyden* käsitteen ympärille⁶¹.

⁵⁸ Nieminen 2007, 43.

⁵⁹ Nieminen 2007, 23–27.

⁶⁰ Nieminen 1995, 11.

⁶¹ *Muskelikristillisyydestä* lisää luvussa 3.3.

Kristillisellä nuorisotyöllä viitataan työssäni yleensä NMKY-liikkeestä lähteneeseen työhön nuorten parissa. Kristillistä nuorisotyötä tekivät toki muutkin toimijat kuin NMKY-liike, esimerkiksi Suomen evankelis-luterilainen nuorukaisyhdistys seuraajineen, Suomen lähetykseura, Kristillisen työväen nuorisoliitto, Teollisuusseutujen evankelioimisseura, kaupunkilähetykset, Pelastusarmeija, Vapaakirkko, Valkonauhaliitto sekä 1920-luvun mittaan yhä enemmän myös seurakunnat.⁶² Kristillisellä poikatyöllä tarkoitan yleensä SNKL:n alaisten poika- ja nuorukaisosastojen toimintaa. Poikaosastot oli tarkoitettu 10–14-vuotiaille pojille, jonka jälkeen pojat siirtyivät ikävuosille 15–18 tarkoitettuun nuorukaisosastoon, mikäli sellainen yhdistyksessä oli. Karilas itse kirjoittaa joissain yhteyksissä erikseen nuorukaistyöstä (nuorukaisosastojen toiminnasta), mutta käyttää usein poikatyötä laajempänä poika- ja nuorukaisosastot kattavana yleiskäsitteenä. Käytän nuorukaisosaston ja nuorukaistyön käsitteitä vain silloin, kun niiden erottaminen poikatyöstä on tarpeellista, esimerkiksi vertaillessa poika- ja nuorukaisosastojen toiminnan sisältöjä.⁶³

Kristillisen nuorisotyön historia kietoutuu monin tavoin kristillissosiaalisen työn ja sisälähetyksen historiaan, joita on Suomessa tutkinut erityisesti Pirjo Markkola. Hän määrittelee kristillissosiaalisen työn sisälähetyksen hengessä tehdyksi sosiaalseksi työksi, jolla pyrittiin poistamaan yhteiskunnallisia epäkohtia ja lievittämään niiden aiheuttamia ongelmia. Myös kristillissosiaalisen työn keskeisenä kohteena olivat lapset ja nuoret ja toimintaympäristönä lastenseimet, pyhäkoulut ja yhdistykset.⁶⁴ NMKY-liikkeen toiminnassa oli vahva sosiaalinen aspekti, mutta sen päätavoite oli sosiaalisten ongelmien lievittämisen sijaan nuorten johdattaminen kristillisen uskon pariin.⁶⁵ Siten se ei keskittynyt sosiaalisen kysymyksen ratkaisemiseen samassa määrin kuin esimerkiksi settlementiliike, joka teki selvästi kristillissosiaalista työtä etenkin teollisuusalueilla. Toisaalta settlementiliikkeellä oli tiiviit henkilöyhteydet NMKY-liikkeeseen, ja myös Karilas osallistui vierailevana puhujana liikkeen kokouksiin.⁶⁶ Myös Karilaan toiminnassa oli siis selvä kristillissosiaalinen aspekti, mutta katson että hänen työnsä nuorten parissa oli pääasiassa kasvatus- ja herätystyötä.

⁶² Laine 1972, 35; Nieminen 1995, 104; Lund 2007, 47–48.

⁶³ Nuorukaisosaston synonyymi on nuoris-osasto, jota Karilas myös käyttää. Nuorukaisosaston käsite tekee kuitenkin mielestäni paremmin selväksi, että kyse on miespuoliselle nuorisolle tarkoitettusta toiminnasta. Se sopii myös paremmin poika-nuorukainen-mies -kehityskaareen.

⁶⁴ Markkola 2005, 40, 46.

⁶⁵ Muukkonen 2000, 22.

⁶⁶ Nieminen 1995, 109–110; Laine 1972, 55–57, 62.

Vaikka keskityn työssäni yhden henkilön toimintaan ja kirjalliseen tuotantoon, se ei ole ensisijaisesti elämäkerrallinen. Karilaan elämäntyö toimii ikkunana modernisoituvan yhteiskunnan kasvatustietoihin sekä kristillisen nuorisotyön tavoitteisiin maailmansotien välisessä Suomessa. Haluan kuitenkin myös nostaa Karilaan esille yhtenä Suomen historian ”unohdettuna” hahmona⁶⁷. Mikä tekee hänestä sitten henkilönä muistamisen ja tutkimisen arvoisen? Ensinnäkin Karilaan työn vaikuttavuus ja kirjallisen tuotannon laajuus ovat jo sinänsä merkittäviä saavutuksia. Kirjastotietokannat liittävät Karilaan tekijäksi lähes 200 teokseen, tämän lisäksi häneltä löytyy useita kymmeniä lehtikirjoituksia. Kristillisessä yhdistystoiminnassa Karilas on ollut merkittävä tekijä ja yksi kristillisen poikatyön varhaisvaiheiden tärkeimmistä kehittäjistä. Karilaan merkitystä punnittaessa ei voida unohtaa myöskään *Pikku jättiläisen* suursuosiota⁶⁸. Useat sukupolvet ovat varttuneet teoksen äärellä ja siitä Karilas yleensä muistetaan ja tunnetaan.

1.3 Alkuperäislähteet ja menetelmät

Työni alkuperäislähdeaineisto koostuu Karilaan teoksista sekä arkistolähteistä, joita analysoimalla ja tulkitsemalla olen vastannut tutkimuskysymyksiini. Ensisijaisesti huomioni on Karilaan kirjoittamissa teoksissa sekä aikakauslehtikirjoituksissa. Toissijaisena alkuperäislähteenä olen käyttänyt arkistoaineistoa Karilaan elämäntyöstä muodostuvan kuvan monipuolistamiseksi. Arkistomateriaali tuo henkilökohtaisempaa näkökulmaa Karilaan ajatteluun ja täydentää yleisölle suunnattujen kirjoitusten rakentamaa kuvaa. Suurin osa työni alkuperäislähteistä on tietyille yleisöille (lähinnä kasvattajille ja nuorille) suunnattuja julkisia kirjoituksia. Karkeasti ottaen luvut 2 ja 3 pohjautuvat Karilaan kasvattajille suunnattuihin kirjoituksiin ja 4. luku nuorille suunnattuihin teksteihin. Kaikki Karilaan kirjoittamat tekstit eivät kuulu tämän työn piiriin, eivät edes kaikki 1920- ja 1930-lukujen tekstit. Olen valinnut analysoitavakseni vain tutkimuskysymysteni kannalta relevantit kirjoitukset, jotka jaan seuraaviin ryhmiin: poikatyön opaskirjat, ohjelmistokokoelmat, suurmieselämäkertakokoelmat, luonteenkasvatuskirjallisuus, aikakauslehtikirjoitukset sekä *Pikku jättiläinen* ja *Koululaisen muistikirja*.

⁶⁷ Professori Jukka Kemppinen kirjoittaa blogissaan Karilaan veljeksistä (Yrjöstä ja Taunosta) Suomen historian ”unohdettuina ja vaiettuina” (Kemppinen 2010).

⁶⁸ Teoksesta otettiin vuosina 1924–1964 19 painosta, yhteensä teosta on painettu n. 300 000 kappaletta (Karilas 1964, 1427).

Etenkin 1920-luvulla Karilas erikoistui poikatyön opaskirjoihin, joita analysoimalla olen luonut käsityksen Karilaan kasvatusajattelusta. Vuonna 1922 ilmestyi Karilaan toimittamana Suomen ensimmäinen kristillisen poikatyön käsikirja *Joka Poika*, johon Karilas itse kirjoitti muun muassa kristillisen poikatyön järjestelmää käsittelevän luvun. 1920-luvulla Karilas suunnitteli julkaisevansa kolmiosaisen kirjasarjan, joka ”tehostaa poikien ja nuorukaisten erikoiskasvatuksen välttämättömyyttä”⁶⁹. Sarjasta julkaistiin kuitenkin vain yleisesti poikatyötä ja poikien kasvatusta käsittelevä *Pojat kokoontuvat* (1928) sekä ”poikapsykologiaa” luotaava teos *Pojan maailma* (1929). Jostain syystä kolmas osa, jossa oli tarkoitus antaa käytännöllisiä neuvoja, jäi julkaisematta. Poikatyöhön tarkoitetuista ohjelmistokokoelmista olen ottanut tähän työhön mukaan teokset *Nuoret juhliivat* (1924)⁷⁰ sekä *Nuorten kokouksia* (1934). Näiden lisäksi Karilaan kokoamia ohjelmistotekstejä ilmestyi jo *Joka Pojan* yhteydessä. Suomen NMKY:n Poikien keskussihteerinä Karilaan tehtävänä oli tuottaa ja toimittaa poikaosastoille kokouksissa käytettävää ohjelmistomateriaalia, josta myös edellä mainitut ohjelmistokokoelmat on koottu. Karilaan toimittaman poikatyön laulukirjan *Laula, veikko!* (1920) olen jättänyt työni ulkopuolelle, koska sen merkitys on vähäinen tutkimuskysymysteni kannalta.

Sivumääräisesti suurimman osan Karilaan tuotannosta ja tämän työn alkuperäislähteistä muodostavat kasvattavat suurmieselämäkerrat. Karilas julkaisi elämäkertakokoelmia melko tasaisesti uransa aikana, ja ne olivat luultavasti hänen ominta alaansa. Ensimmäisen kokoelman *Suurmiesten seurassa* hän julkaisi vuonna 1916 ollessaan vielä opettajana Kallion yhteiskoulussa. WSOY:llä Karilas erikoistui elämäkertakirjallisuuteen ja se näkyy myös hänen tuotannossaan: 1920-luvulla ilmestysivät teokset *Suurten retkeilijöiden seikkailuja* (1920), *Vaikeuksien voittajia* (1922), *Elämäntehtävien edessä* (1924), *Miesten miehiä* (1928) sekä *Kertomuksia suurmiesten lapsuudesta* (1929) ja 1930-luvun puolella vielä *Historian suurmiehiä* (1931) sekä *Työn ja toiminnan miehiä* (1934).⁷¹ Karilas julkaisi myös laajempia yksittäisiin suurmiehiin keskittyviä elämäkertoja, joista tunnetuimmaksi on tullut Y.A. Wallinin elämäkerta *Wallin, erämaan mies* (1932). Uskon kuitenkin, että juuri pienoiselämäkerrat ja elämäkertakokoelmat oli tarkoitettu poikien luettaviksi kotona tai

⁶⁹ Karilas 1928b, 5.

⁷⁰ Teoksesta ilmestyi toinen painos *Nuorten juhlien ohjelmistoa* vuonna 1930.

⁷¹ Osasta julkaistiin samansisältöisiä uusintapainoksia, jotka olen jättänyt työni ulkopuolella. Olen jättänyt pois myös humoristisia anekdootteja suurmiesten elämästä sisältävän teoksen *Historiallisia kaskuja* (1922), koska sen kasvattava merkitys on vähäinen.

poikatyön kokouksissa osana ohjelmistoa, ja siten niillä on selkeämpi kasvatustehtävä kuin laajoilla tiettyihin henkilöihin keskittyneillä elämäkertoilla. Sen vuoksi olen keskittynyt tässä työssä vain elämäkertakokoelmiin. Karilas julkaisi pienoiselämäkertoja myös useissa aikakauslehdissä, mutta ne ovat suurelta osin samansisältöisiä kirjoiksi painettujen elämäkertojen kanssa. Luultavasti kirjoiksi painetut suurmieselämäkertakokoelmat olivat myös viimeistellympiä versioita kuin lehdissä ilmestyneet elämäkerrat. Edellä mainitut kahdeksan suurmieselämäkertakokoelmaa edustavat hyvin Karilaan kasvatuksellista elämäkertatuotantoa.

Pikku jättiläinen ja *Koululaisen muistikirja* edustavat Karilaan tunnetuinta tuotantoa, mutta tässä työssä olen voinut paneutua niihin varsin pintapuoleisesti. Olen lukenut työtäni varten *Pikku jättiläisen* kolme ensimmäistä versiota vuosilta 1924, 1930 ja 1937. Teosten sisältöihin tai sisällön muutoksiin olen kiinnittänyt huomiota vain vähän. Sen sijaan olen pyrkinyt tarkastelemaan *Pikku jättiläisen* asemaa nuoriso-ongelman ratkaisussa sekä yleisesti Karilaan kasvatustajatteluun. Myös *Koululaisen muistikirjaa* olen tulkinnut osana Karilaan kasvatustyötä tarkemman sisällöllisen analyysin sijaan. Olen lukenut työtäni varten *Koululaisen muistikirjat* vuosilta 1916–1939 sekä kuudesta ensimmäisestä muistikirjasta kootun *Koululaisen käsikirjan* (1919). Kysymyksenasetteluni kannalta ensisijaista on selvittää, millainen asema *Pikku jättiläisellä* ja *Koululaisen muistikirjalla* on ollut nuoriso-ongelman ratkaisussa. Teosten tarkempi analyysi jäänee jatkotutkimuksen aiheeksi.

Luonteenkasvatus- tai itsekasvatuskirjoituksissaan Karilas pyrki opastamaan nuoria elämäntaidossa ja ohjaamaan heitä oikeille elämänpoluille. Osaltaan myös suurmieselämäkerrat voidaan laskea luonteenkasvatuskirjallisuuteen, mutta varsinaisesti aiheeseen keskittyviä teoksia olivat *Taistelu ja voitto* (1925) sekä *Näkymätön väliseinä* (1929). Karilas julkaisi luonteenkasvatuskirjoituksia myös aikakauslehdissä. Muita aikakauslehtikirjoitusten aiheita olivat esimerkiksi harrastukset, suurmieselämäkerrat sekä kristillinen poikatyö. Olen valinnut työhöni tekstejä Karilaan runsaasta lehtikirjoittelusta vain sopivin osin. Arkistolähteitä olen käyttänyt työssäni melko vähän. Kallion yhteiskoulun arkiston lähteiden avulla olen selvittänyt Karilaan opettajanuran yksityiskohtia, Nuorten Keskuksen (SNKL) arkisto on tarjonnut käytännön tason katsauksen esimerkiksi Suomen NMKY:n Poikien sekä NMKY:n Urheiluliiton⁷² toimintaan, ja WSOY:n arkisto on valaissut

⁷² Karilas toimi liiton ensimmäisenä puheenjohtajana.

Karilaan kustannussihteerin työtä sekä tuonut näkökulmia hänen omien teostensa syntymiseen.

Ihmistieteellisen tutkimuksen erityispiirre on tutkimuskohteen välittyminen merkityssisältöinä. Tutkimus kohdistuu siis ennen kaikkea merkityksiin ja ihmisten luomaan merkitystodellisuuteen. Merkitysten tulkinta ja ymmärtäminen voidaan asettaa laadullisen ihmistieteellisen tutkimuksen tavoitteeksi. Työni metodologinen pohja on laadullisessa sisällönanalyysissä, jonka kautta kerätty aineisto järjestetään johtopäätösten tekoa varten. Laadullinen sisällönanalyysi on väljä teoreettinen kehys, jonka alle mahtuu hyvin monenlaista tutkimusta. Se on ennen kaikkea tutkijan omaa pohdintaa ja ajattelua, joten analyysin onnistuminen on riippuvaista tutkijan perehtyneisyydestä tutkittavaan aiheeseen. Menetelmän teoreettinen väljyys on herättänyt myös kritiikkiä, jonka mukaan menetelmä samaistaa aineiston järjestelyn tutkimustuloksiin.⁷³ Sisällönanalyysi alkaa aineiston pelkistyksellä ja luokituksella, jota tutkimustehtävä ohjaa. Olen lukenut Karilaan tekstejä, tulkinnut niitä osana hänen ajattelunsa sekä toimintansa kokonaisuutta ja koonnut niistä kysymyksenasetteluni kannalta relevantteja teemoja ja merkityskokonaisuuksia⁷⁴. Pelkistyksestä olen edennyt laajempiin teoreettisiin kokonaisuuksiin ja johtopäätöksiin.⁷⁵ Pertti Alasuutarin termin laadullisessa analyysissä on kyse ”raakahavaintojen” pelkistämisestä suppeammaksi havaintojen joukoksi tai ”säännöksi”, jota seuraa arvoituksen ratkaiseminen eli johtolankojen ja vihjeiden perusteella tapahtuva merkitystulkinta tutkittavasta ilmiöstä.⁷⁶

Olen tehnyt analyysini sitoutumatta tiukasti aikaisempiin teorioihin⁷⁷, mutta olen käyttänyt teoreettisia näkökulmia analyysin rikastamiseksi sekä pyrkinyt keskustelemaan teorioiden kanssa mahdollisimman paljon. Teoriat nähdään historian tutkimuksessa usein pelkkinä välineinä, joilla selitetään empiriaa ja asetetaan ilmiöitä laajempiin yhteyksiin sen sijaan, että niitä testattaisiin (kuten esimerkiksi yhteiskuntatieteissä tehdään). Teorioiden käyttö on siis historian tutkimuksessa usein heuristista: niiden kautta haetaan ideoita, vertailuja, kysymyksiä

⁷³ Syrjäläinen 1994, 89; Tuomi & Sarajärvi 2009, 31–32, 91, 103–104.

⁷⁴ Tulkinta on aina kulkemista ns. hermeneuttisella kehällä. Osa tulkitaan kokonaisuuden kautta ja kokonaisuus osien kautta, kunnes tekstin ja tulkitsijan välinen yhteisymmärrys on saavutettu. (Ks. esim. Gadamer 2005.)

⁷⁵ Syrjäläinen 1994, 89–90; Tuomi & Sarajärvi 2009, 93, 108, 110–112.

⁷⁶ Alasuutari 2011, 40–47.

⁷⁷ Tosin on muistettava, että tulkintaa ja ymmärrystä edeltää aina jonkinlainen esiteoreettinen ymmärrys (Tuomi & Sarajärvi 2009, 35, 97). Tätä korostetaan etenkin 1900-luvun jälkipuoliskon filosofisessa hermeneutiikassa, jonka mukaan tulkinnan on lähdettävä aina oman historiallisuuden myöntämisestä. Tulkitsija on historiallisena ja esiyymmärryksen omaavana aina osa tulkintatapahtumaa, ei ulkopuolinen tai neutraali arvioija. Tulkinta on tulkitsijan ja tekstin välistä dialogia, joka tähtää yhteisymmärrykseen, tavoitteena ei ole siis ”objektivistista todellisuutta” parhaiten heijastava tulkinta tms. (Gadamer 2005, 8, 10, 30, 32, 35, 39.)

ja kiinnekohtia. Uhkana ovat erityisesti päälle liimatut teorit, joilla ei ole vaikutusta empirian käsittelyyn sekä johtopäätöksiin tiedostamatta vaikuttavat piiloteorit. Kari Teräksen mukaan mikään ei kuitenkaan estä myös historiantutkijoita ottamasta kantaa syvällisemmin teoreettisiin keskusteluihin.⁷⁸

Kalelan mukaan historiantutkimus pyrkii lähteiden *hedelmälliseen* lukemiseen, ja se on ollut myös tämän työn tavoite. Tutkija tulkitsee ihmisen toiminnasta jääneet todistuskappaleet lähteiksi ja käyttää niitä päättelynsä perustana. Näin ollen mitä tahansa ihmisen toiminnan jälkeä voidaan käyttää historiantutkimuksen lähteenä, tärkeintä vain on että tutkija laittaa lähteet puhumaan kysymällä niitä oikeanlaisia kysymyksiä. Oikeiden kysymysten valitsemiseksi on selvitettävä lähteen tehtävä omassa merkitysyhteydessään, mikä taas edellyttää tutkimuskohteen perusteellista tuntemista.⁷⁹ Tavoitteeni on tässä työssä tehdä nykyihmiselle vieraita ja outoja käsityksiä jossain määrin tutuiksi. Markku Hyrkkäsen luonnehdinnan mukaan aatehistorioitsija kaivaa ”arkeologin tavoin intellektuaalisia aarteita päivänvaloon, pyyhkii niistä pölyt tarjoten meille mahdollisuuden punnita niiden merkitystä oman olemisemme kannalta.”⁸⁰ Luonnehdinnassa korostuu myös Kalelan painottama ajatus historiantutkimuksen kahtalaisesta vastuusta: tutkijan on tehtävä oikeutta tutkimuskohteelleen, mutta toisaalta otettava huomioon myös tutkimuksen lukijat, yleisö.⁸¹

Aatehistorian tavoitteeksi voidaan nähdä käsitysten ja niiden välisten yhteyksien käsittäminen ja asioille annettujen merkitysten ymmärtäminen, mikä edellyttää tekstien asettamista relevantteihin konteksteihin. Mitään oikeaa tai ensisijaista kontekstia ei kuitenkaan ole olemassa, vaan kontekstien valinta on aina myös tulkintaa edellyttävä tutkimustulos. Konteksti ei ole mikään pysyvä ja valmis selityspereusta, vaan se senkin merkitys rakentuu tulkinnan ja kontekstoinnin kautta.⁸² Hyrkkänen on huomauttanut, että aate- ja sosiaalihistoria edellyttävät aina toisiaan. Käsityksiä on mahdotonta johtaa pelkistä olosuhteista, koska ne edellyttävät aina olosuhteiden tulkintaa. Siten ajattelun ja toiminnan yhteys jää aina epävarmaksi. Olosuhteisiin perehtyminen on kuitenkin tarpeellista aatehistoriallisessakin tutkimuksessa, koska ne antavat tietoa siitä, miksi asiat on käsitetty juuri tietyllä tavalla.

⁷⁸ Teräs 2005, 135–152.

⁷⁹ Kalela 2002, 88–101.

⁸⁰ Hyrkkänen 2002, 252. Hyrkkäsen mukaan aatehistorian praktinen relevanssi tai opetus on käsitystapojen moninaisuuden ja myös toisinajattelun ymmärtäminen (Hyrkkänen 2002, 247).

⁸¹ Kalela 2002, 167, 233.

⁸² Hyrkkänen 2002, 10–11, 24, 57, 200–202.

Yksilö ei omaksu koskaan käsityksiään passiivisesti ulkoisina vaikutteina, vaan ne kulkevat aina enemmän tai vähemmän yksilöllisen reflektion kautta. Siten onkin usein tärkeää kysyä, miksi henkilö omaksui juuri tietyt käsitykset. On siis muistettava, että konteksti, aikakausi tai kulttuuri ei riitä yksin selittämään henkilön käsityksiä.⁸³ Aatehistoriassa kiinnitetään erityistä huomiota lähteinä käytettyjen tekstien intentionaalisuuteen eli siihen, mitä niillä pyritään saamaan aikaiseksi. Aatehistoriallisesta näkökulmasta historian tutkimuksen lähteinä toimivat tekstit pyrkivät aina kahdenlaisiin tekoihin: niillä ilmaistaan tiettyjä ajatussisältöjä, mutta pyritään myös vaikuttamaan lukijaan (tai kuulijaan), esimerkiksi luvataan, käsketään, varoitetaan tai suostutellaan. Näitä tehtäviä tulkitsemalla voidaan päästä käsiksi myös tekstin kirjoittajan intentioihin ja motiiveihin. Tekstin tehtävän selvittäminen edellyttää aina tietoa tekijän mahdollisista tarkoituksista sekä aikakaudelle tyypillisistä ajattelutavoista.⁸⁴

Karilas käyttää useissa yhteyksissä uskonnollisesti väritynyttä kieltä, mikä tuottaa omat ongelmansa tekstin intentioiden ja merkitysten tulkintaan. Uskonnollinen kieli on yleensä funktioltaan toisenlaista kuin ”tosiasioita” esittävä kieli. Ulkopuoliselle uskonnollinen kieli saattaa vaikuttaa hölynpölyltä, koska se on täynnä metaforia, vertauksia ja symboleita sekä luonteeltaan usein hyvin emotionaalista. Merkitykset avautuvat vasta uskonnollisen tulkinnan kautta, ja kielen ymmärtäminen edellyttääkin vastaanottajalta yleensä henkilökohtaista uskoa.⁸⁵ Hyvänä esimerkkinä Karilaan uskonnollisesta kielenkäytöstä toimii seuraava lainaus vuodelta 1931:

”Etkö näe ajan merkkejä? Lähempänä on verenhimoinen kuningas Herodes, joka tahtoo tappaa Jeesus-lapsen, tuo nykyajan inho antikristus, joka tahtoo ottaa meiltä pois kristinuskon, lähempänä henkien taistelu, josta taivaallisen sotaväen joukko on ilmoituksena.”⁸⁶

Tarkoittaako Karilas antikristuksella maallistumista, vapaamielisyyden leviämistä tai kommunismia, ja mitä hän tarkoittaa lähestyvällä henkien taistelulla? Voidaanko lainausta edes ymmärtää kristilliseen vakaumukseen perustuvan maailmanselityksen ulkopuolelta?

⁸³ Hyrkkänen 2002, 12–35, 43, 57, 106–107, 153, 155, 200–202.

⁸⁴ Hyrkkänen 2002, 176–177; Halmesvirta 2012, 13–15.

⁸⁵ Kakko 2005, 47–49. Karilaan teologisiin käsityksiin kiinnitän huomiota tässä työssä vain vähän, koska ne eivät ole tutkimuskysymysteni kannalta olennaisia.

⁸⁶ KA NKA VV no. 1/1931, 1.

Tekstin tulkitsemiseksi ja ymmärtämiseksi on ensinnäkin kiinnitettävä huomio kirjoittajan intentioihin, toiseksi on huomioitava, kenelle teksti on suunnattu, millä on tietysti suora yhteys kirjoittajan tarkoitukseen. Viimeiseksi on perehdyttävä tutkimuskirjallisuuden kautta myös muihin aikalaisteksteihin ja yleisiin aikakauden keskusteluaiheisiin sekä konventionaalisiin (uskonnollisen) kielen käyttötapoihin.⁸⁷ Lyhyesti ilmaistuna tekstin asianmukaiset merkitysyhteydet, joihin edellä olevan lainauksen tapauksessa voisivat kuulua esimerkiksi Karilaan oma ajattelu ja elämänhistoria, viestintäväline (kristillisen poikatyön tiedotuslehti), vastaanottaja (poikatyöntekijät) sekä kielenkäytön konventiot kristillisten nuorisotyöntekijöiden keskuudessa, on selvitettävä tekstin tulkitsemiseksi ja merkitysten ymmärtämiseksi. Täydellistä ja lopullista tulkintaa ei voida kuitenkaan koskaan saavuttaa. Ihmistieteellisessä tutkimuksessa nähdään nykyisin koko todellisuuden luonne perustavalla tavalla tulkinnalliseksi. Historiantutkimuksessakaan ei voida enää olettaa ”objektiivista” menneisyyttä, jota tulkinnat ”peilaavat”. Tämä ei kuitenkaan tarkoita kriittisen ajattelun rappiota tai myöntymistä relativismille. Hermeneuttinen logiikka mahdollistaa tiedon kriittisen arvioinnin ja totuuden etsinnän ”todellisuuden peilaamisen” sijaan tekstien ja tulkintojen välisenä jatkuvuutena.⁸⁸

⁸⁷ Hyrkkänen 2002, 177, 182.

⁸⁸ Vattimo 1989, 34–36.

2 HUOLI HERÄTTI TOIMINTAAN

2.1 Ongelmia kotona, koulussa ja kaduilla

Karilas toi kirjoituksissaan vahvasti esille huolen, jota hän tunsu nuorten elinoloja ja kasvatusta kohtaan. Hän näki puutteita nuorten kasvuympäristössä ja vapaa-ajan vietossa, mutta myös kasvattajien ja vanhempien ymmärtämättömyydessä.⁸⁹ Nuoret olivat erityisen alttiita turmelukselle ”historiallisten mullistusten”, ”maailmansodan jälkitautien” ja ”pysyväisiä arvoja vaaranalaisiksi tekevien äärimmäisyyksien” vuoksi. Tuossa tilanteessa he eivät saaneet osakseen sitä kasvatusta ja ohjausta, jota he olisivat kipeästi kaivanneet.⁹⁰ Karilas maalasi nuorison tilaa koskevia uhkakuvia etenkin poikatyötä esittelevissä kirjoituksissaan. Luultavasti hän pyrki kirjoituksillaan herättelemään aikuisia kristilliseen nuorisotyöhön, jossa kärsittiin pahasta työntekijäpulasta 1920-luvulla⁹¹.

”Työ on alulla. Mutta se ei vielä riitä. Sinua tarvitaan. Jos tahdot käydä varjelemaan, kasvattamaan ja pelastamaan poikia, sen kun voit tehdä niin vähällä, niin pyydä ohjeita joltakin jo toimivalta järjestöltä ja käy työhön Kristuksen rakkauden pakottamana.”⁹²

Karilas näki ongelmia nuorten elinympäristössä, mutta toisaalta myös kotien kasvatuksessa ja lasten ja vanhempien välisissä suhteissa. Keskinäinen ymmärrys lasten ja vanhempien välillä oli Karilaan mukaan särkymässä, eivätkä vanhemmat kiinnittäneet tarpeeksi huomiota kasvatukseen. Lasten ja vanhempien väliin oli tullut ”jotain vierasta”, joka ohjasi lapsia pois kodista, ”luonnollisesta kasvupaikastaan”.⁹³ Pahimpana uhkana oli, että lapset ja vanhemmat vieraantuvat toisistaan ja ote nuorisosta menetetään kokonaan:

”Ellei pikaista parannusta tapahdu vanhemman väen suhtautumisessa kasvatuskysymyksiin, jotka ovat päivän polttavia, joudumme kokonaan hylättäviksi, eikä meille jää enää mitään sanavaltaa nuorisomme asioihin.”⁹⁴

⁸⁹ Karilas 1922b, 13–15.

⁹⁰ Karilas 1922b, 13; Karilas 1926a, 11.

⁹¹ Lund 2007, 63.

⁹² Karilas 1928b, 34.

⁹³ Karilas 1928b, 9–10.

⁹⁴ Karilas 1928b, 46–47.

Pahimmillaan nuorison liikehtiminen oli Karilaan mukaan miltei vallankumouksellista. Saksalaisen filosofin Eduard Sprangerin teoriaan viitaten hän esitti, että nuorison nousu saattoi olla valistusajasta lähteneen emansipaatioaallon viimeinen vaihe. Uhkakuvassa porvariston, työläisten ja naisten emansipaatiota seurasi nuorison nousu, joka koitui kohtalokkaaksi koko yhteiskunnalle.⁹⁵ Kristillisissä kasvatustoppaissa oli jo 1800-luvun lopulta asti varoiteltu lasten ja nuorten nousevan vanhempiaan vastaan kasvatuksen laiminlyöntien vuoksi.⁹⁶ Huonosti käyttäytyvät nuoret olivat Karilaalle merkki ”laajalle levinneestä sairaudesta”, jonka hoidon kasvattajan ja vanhemmat olivat laiminlyöneet. Parannuskeinoksi Karilas esitti ongelman tunnustamista, kasvatustoppaisten tarkistamista sekä ”sydämeistä lähtenytä lisäpalvelusta”, jolla hän tarkoitti nimenomaan kristillistä nuorisotyötä.⁹⁷ Kristillinen nuorisotyö eli vapaaehtoinen ”rakkaudentyö” kantoi parhaat hedelmänsä ”iankaikkisuutta varten”, mutta tuotti myös ”moninaisia ulkonaisia ja ajallisia hedelmiä”.⁹⁸

Karilas näki ongelman erityisesti kasvatustoppaismyönteisenä.⁹⁹ Kirjoituksissaan hän pyrki ravistelemaan vanhempia ja kasvattajia, jotta kasvatustoppaismyönteisyys saataisiin ”koko kansan asiaksi”.¹⁰⁰

”Ovatko vanhemmat ja kasvattajat yleisesti jo kyllin vakavasti ja syvästi kysyneet itseltään, mitkä ovat heidän velvollisuutensa nousevaa nuorta polvea kohtaan. Eivätkö he ole useinkin väsyneinä, kyllästyneinä ja katkeroituneina työntäneet luotaan pois lapsia, kun he eivät ole olleet sellaisia kuin he olisivat tahtoneet?”¹⁰¹

Voidaan ajatella, että kasvatustoppaismyönteisen käsitteellä Karilas halusi painottaa nuorisongelman kasvatustoppaismyönteistä ulottuvuutta, mihin vaikutti varmasti myös hänen opettajan koulutustaustansa. Yhteiskunnallisten ongelmien tarkasteleminen kasvatustoppaismyönteisen näkökulmasta ei ollut mitenkään tavatonta. Esimerkiksi tunnettu saksalainen kasvatustoppaismyönteetikko Friedrich

⁹⁵ Karilas 1928b, 48; Karilas 1928d, 7. Karilas viittaa tässä myös Vanhan testamentin Malakian kirjan lukuun 4 jakeeseen 6: ”Hän on kääntävä isäin sydämet lasten tykö, ja lasten sydämet isäinsä tykö, etten minä tulisi ja löisi maata kirouksella.” (vuoden 1776 Biblia). (Karilas 1928b, 27.)

⁹⁶ Kakko 2005, 89.

⁹⁷ Karilas 1928d, 6.

⁹⁸ Karilas 1928b, 48; Karilas 1928d, 7.

⁹⁹ Ks. esim. Karilas 1928b, 5, 47.

¹⁰⁰ Karilas 1928b, 47.

¹⁰¹ Karilas 1922b, 15.

Wilhelm Foerster käsitteli aikakauden yhteiskunnallisten kysymysten ratkaisua nimenomaan kasvatuksen keinoin.¹⁰² Suomessa vanhempia ja kasvattajia oli herätelty kasvatuskysymyksiin jo 1800-luvun puolella. 1800-luvun mittaan perhe oli alkanut muuttua ”talon” sijaan kasvatusyhteisöksi, jonka tärkeimpänä tehtävänä oli lasten kasvattaminen siveellisiksi ihmisiksi ja kansalaisiksi. Kasvatukseen alettiin liittää kansallisia tavoitteita, ja siitä alkoi tulla yhteiskunnallinen kysymys yksityisasian sijaan. Näin kodin sisäinen elämä ei ollut enää perheen yksityisasiasia vaan julkisen keskustelun, hallinnollisen manipulaation sekä myös tieteellisen kiinnostuksen kohde. Kasvatuksen ja lapsuuden yhteiskunnallistuminen ohjasi huomiota etenkin lapsiin ja nuoriin liittyviin sosiaalisiin ongelmiin.¹⁰³

Kotikasvatus nousi kuumaksi kysymykseksi 1800-luvun lopulla senaattia myöten, ja myös kasvatusta käsittelevä julkinen keskustelu lisääntyi huomattavasti. Suureksi kiistakysymykseksi muodostui, kuinka paljon yhteiskunta sai puuttua kotien kasvatukseen. Etenkin kristillisissä piireissä oltiin huolestuneita kodin kasvatustehtävän laiminlyömisestä yhteiskunnallisten muutosten myötä. Syytösten mukaan vanhemmat ottivat lapsensa vastaan lahjan sijaan taakkana, mistä syytettiin muun muassa naisten työssäkäyntiä.¹⁰⁴ Kotikasvatuksen tähdentämiseksi perustettiin yhdistyksiä, jotka pyrkivät kiinnittämään huomiota kasvatukseen neuvonnan ja valistuksen kautta. Merkittävin yhdistyksistä oli 1907 perustettu Kotikasvatusyhdistys, joka pyrki edistämään vanhempien harrastuneisuutta kasvatustehtävässä julkaisemalla teoksia sekä järjestämällä kokouksia ja kursseja.¹⁰⁵ Karilaan mukaan ongelmana oli nimenomaan kasvattajien välinpitämättömyys ja laiminlyönnit.¹⁰⁶

Samoihin aikoihin alkoi nousta aatteellinen lastensuojeluliike, jonka mukaan yhteiskunnan oli puututtava turvattomien ja pahantapaisten lasten elinoloihin ja kasvatukseen. Ongelmia aiheuttavia nuoria varten alettiin rakentaa kasvatustulosverkostoa, ja etenkin työläisperheiden lastenkasvatusta pyrittiin tukemaan ja täydentämään.¹⁰⁷ Myös senaatti aktivoitui lastensuojelukysymyksen ratkaisussa asettamalla vuonna 1902 suojelukasvatuskomitean pohtimaan lastenkasvatuksen ongelmia teollistuvassa ja kaupungistuvassa

¹⁰² Ekqvist 2011, 29.

¹⁰³ Häggman 1994, 177–179; Ojakangas 1997, 17; Kakko 2005, 11–12, 25.

¹⁰⁴ Parjo 2003, 1-3; Kakko 2005, 68, 141.

¹⁰⁵ Kaarninen 1995, 50; Hämäläinen 2007, 67; Parjo 2003, 15, 31–32.

¹⁰⁶ Ks. esim. Karilas 1928d, 6; Karilas 1928b, 46.

¹⁰⁷ Pulma 1987, 12–13, 64, 75–76, 80, 122; Kaarninen 1995, 59; Kaarninen 2003, 217; Hämäläinen 2007, 17–19, 30, 134.

yhteiskunnassa.¹⁰⁸ Suojelukasvatuksella tarkoitettiin nimenomaan huonosti hoidettujen ja pahantapaisten lasten erityiskasvatusta sekä kotien tukemista kasvatustyössä. Suojelukasvatuksen lisäksi puhuttiin ennaltaehkäisevästä lastensuojelusta eli kotikasvatuksen tukemisesta ja täydentämisestä.¹⁰⁹ Keskustelunaiheen painoarvo näkyi muun muassa perustettujen lastensuojelujärjestöjen sekä lastensuojelukysymykseen keskittyneiden julkaisujen määrän lisääntymisenä.¹¹⁰

Ei ole varmasti sattumaa, että Karilaan toiminnan ja tuotannon aktiivikausi osui 1920-luvulle, jolloin nuorten määrä oli huipussaan. Tuolloin nuoret näkyivät yhteiskunnassa uudella tavalla. Kaupunkeihin alkoi kerääntyä 1900-luvun alussa yhä näkyvämpi ja suurilukuisempi nuorisokunta, jolla oli vapaa-aikaa työn ja koulun ulkopuolella. Kaupunkilaisnuoria ei tarvittu kotitöissä talonpoikaiseen malliin, eivätkä he olleet enää niin sitoutuneita kotiin ja perheeseen kuin agraarinuoret.¹¹¹ Lasten lukumäärä väestöstä oli lähtenyt nousuun 1800-luvun lopulla, jolloin imeväis- ja lapsikuolleisuus alkoi vähentyä hygieniatoimenpiteiden parantumisen ja tartuntatautiin tehokkaamman ehkäisyn myötä. Vuonna 1920 alle 20-vuotiaita oli väestöstä jo noin 40 %. Vaikka valtaosa maan nuorisosta oli vielä 1900-luvun alkupuoliskolla maalaisnuoria, myös kaupunkien työläisnuorten määrä oli kovassa kasvussa 1920- ja 1930-luvuilla.¹¹² Nuorten näkyvyys nousi erityisen suureksi 1920-luvulla, jolloin myös yhtenäinen nuorisokäsitys vakiintui lehtien sivuille.¹¹³

1920-luvulla noussut uusi nuorisokulttuuri elokuvateattereineen, tansseineen ja kahviloineen herätti huolta ja paheksuntaa aikuisissa. Aikakausi olikin erilaisten nuorisolle suunnattujen itsekuria ja itsehillintää tähdentävien valistusoppaiden kulta-aikaa.¹¹⁴ 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä huoli nuorisosta tiivistyi huligaani-termiin, jolla viitattiin etenkin työläisalueiden kaduilla oleskeleviin poikajoukkoihin.¹¹⁵ Nuorten poikien joukkioit olivat tulleet varmasti Karilaalle tutuiksi jo 1910-luvulla hänen työskennellessään opettajana Pitkäsillan pohjoispuolella Kallion yhteiskoulussa.

¹⁰⁸ Pulma 1987, 107–108.

¹⁰⁹ Hämäläinen 2007, 107, 122; Satka 2003, 136.

¹¹⁰ Satka 2003, 129.

¹¹¹ Nieminen 2003, 262–263.

¹¹² Turpeinen 1987, 381, 387–388; Nieminen 1995, 154; Haapala 2003, 67–73; Nieminen 2003, 263.

¹¹³ Telemäki 1986, 26.

¹¹⁴ Kaarninen 1995, 51; Tiihonen 2000, 169–172; Lund 2007, 62.

¹¹⁵ Kaarninen 2003, 220–221.

Suurimmassa vaarassa olivat toimettomat nuoret, jotka ajautuivat helposti huonoille teille. Konkreettisimmillaan nuoriso-ongelmassa olikin kyse nuorten lisääntyneestä vapaa-ajasta ja siihen liitetystä uhkakuvista. Kasvattajien näkemyksessä 1920-luvun nuoret olivat usein nimenomaan joutilasta ja siveellisesti epäilyttävää elämää viettäviä katupoikia ja jazztyttöjä.¹¹⁶ Karilaan mukaan poikajoukot kokoontuivat luonnostaan sinne, missä oli ”paljon liikettä, toimintaa ja jännitystä”. Yleensä tämä tarkoitti urheilukilpailuja, elokuvateattereita ja pahimmassa tapauksessa kaupunkien katuja, joilla pojat saattoivat langeta ”joukoittain paheisiin” tullen ”eläväksi onnettomuudeksi kansallemme ja yhteiskunnallemme”. Pojat olivat erityisen alttiita ympäristön vaikutuksille, mikä johti huonojen tapojen ja paheiden leviämiseen kaduilla kulovalkean tavoin. Joutilas katuelämä yhdistettynä huonoon seuraan johti väistämättä rötöstelyyn poikien pahimmillaan kokonaisia ”tuhlaajapoikien armeijoja”¹¹⁷.

”Toimettomuus vie joutilaisuuteen, ja joutilaisuus, vetelehtiminen ja turhanpäiväinen meluaminen sekä ’rähjääminen’, niinkuin pojat itse sanovat, johdattavat pojan huonojen tovereitten pariin, ja silloin ollaan jo kaltevilla pinnalla. Nyt tulevat päiväjärjestykseen kiroilu, tupakanpolto, eläinten rääkkääminen, toisten kiusaaminen, tappelut, siveettömyys, varasliigat ja osanotto aikuisten väkijuoma-huliganismiin. Kun on opittu luvaton ovikellojen soitto ja ihmisten narraaminen langan päähän kiinnitetyllä kukkarolla, kuljetaan joukoissa ympäri kylää ja kaupunkia ja särjetään kaikki, mitä eteen sattuu.”¹¹⁸

Karilaan mainitsema nuorten joutilas katuelämä puhututti myös viranomaisia, ja aikakauden pahin uhkakuva olikin kaduilla vetelehtivä nuori. Erityisen pahassa vaarassa katsottiin olevan niiden nuorten, jotka eivät jatkaneet opintojaan kansakoulun jälkeen. Vuonna 1921 säädetty oppivelvollisuus päättyi 13-vuotiaana, mutta palkkatöihin nuoret pääsivät vasta 15-vuotiaana työlainsäädäntöön kirjattujen rajoitusten vuoksi¹¹⁹. Näiden ikäkausien välillä nuorten pelättiin ajautuvan joutilaaseen katuelämään ja sitä kautta rikosten teille.¹²⁰ Alle 15-vuotiaiden kansakoulunsa päättäneiden tai keskeyttäneiden (työläis)nuorten ainoaksi

¹¹⁶ Kaarninen 2003, 233.

¹¹⁷ Karilas 1928b, 7–8.

¹¹⁸ Karilas 1929c, 76.

¹¹⁹ Vuoden 1890 laki teollisuustyöväestön suojelemisesta kielsi alle 12-vuotiaiden käytön teollisuustyössä, lisäksi 12–15-vuotiaiden työaikaa oli rajoitettu (Pulma 1987, 59). Lakia tulkittiin niin, että alle 15-vuotiaita, kansakoulua käymättömiä nuoria ei palkattu käytännössä ollenkaan (Markkola 1994, 204–205).

¹²⁰ Kaarninen 1995, 50; Rahikainen 2003, 166.

rahanansaitsemiskeinoksi jäivät katuammatit kuten kaupustelu, lehdenmyynti ja kengänkiillotus. Katuammatit nähtiin usein nuorten kehitykselle haitallisiksi, ja siten ne pyrittiin asettamaan lastensuojelulautakunnan (Tampereella) tai jonkin yhdistyksen valvontaan. Katuammattien kieltäminen ei ollut mahdollista, koska lasten ja nuorten tienestit olivat tärkeitä työläisperheille.¹²¹ Myös lasten ja nuorten loma-aika kaupungilla kuljeksien nähtiin siveellisenä uhkana, jonka ehkäisemiseksi perustettiin nuorten kesäsiirtoloita.¹²²

Yhdeksi ratkaisuksi kansakoulunsa päättäneiden joutilaiden nuorten tilanteeseen nähtiin ammattikoulutus, jota perusteltiin usein nuorten suojelemisella kaduilta. Ammattikoulutuspaikkoja ei ollut kuitenkaan tarjolla riittävästi tarjolla, vaikka tilannetta pyrittiin parantamaan 1920- ja 1930-luvuilla.¹²³ Niille nuorille, jotka eivät jatkaneet opintojaan ammattikoulutukseen tai oppikouluun, suositeltiin ammatillisiin aineisiin painottunutta jatkokoulua. Vuoden 1921 laissa jatkokoulutus säädettiin pakolliseksi, mutta käytännössä säädös ei toteutunut kovin hyvin. Myös jatkokoulua perusteltiin nuorten suojelemisella joutilaisuudelta ja laiskuudelta.¹²⁴ Koulutuksen kehittämisen perusteleminen sosiaalisten ongelmien ehkäisyllä ei ollut mitenkään uutta. Jo Cygnaeus perusteli kansakouluja järjestystä lujittavilla ja rikollisuutta vähentävillä tekijöillä. Koululaitoksen laajentamisen tarve kasvoi siten lasten työssäkäynnin vähentyessä, koska työmahdollisuuksien hupenemisen pelättiin johtavan joutilaisuuteen.¹²⁵ Tätä näkökulmaa on painottanut etenkin kontrolliteoreettisesti suuntautunut kasvatussosiologia, jonka mukaan koulutusjärjestelmä syntyi ennen kaikkea yleiseen järjestykseen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi sekä lasten ja nuorten ”varastoimiseksi” kouluihin paheellisten katujen ulottumattomiin.¹²⁶

Vuoden 1918 sisällissota ja siitä periytynyt poliittinen ilmapiiri vaikutti merkittävästi nuorison tilaa koskevaan huoleen ja herätti myös valtiovallan toimenpiteisiin. Valkoisella puolella sota tulkittiin osoitukseksi työväestön moraalisesta kypsymättömyydestä, mikä suuntasi huomion yhä enemmän työläisperheiden valvontaan.¹²⁷ Sota jätti jälkeensä 14 000

¹²¹ Markkola 1994, 206; Kaarninen 1995, 56–59; Kaarninen 2003, 225; Nieminen 2003, 264; Rahikainen 2003, 162; Jauhiainen 2011, 113.

¹²² Pulma 1987, 92–93.

¹²³ Kaarninen 1995, 50, 68–70; Kaarninen 2003, 220–231, 265; Nieminen 2003, 254.

¹²⁴ Jauhiainen 2011, 113–116.

¹²⁵ Ojakangas 1997, 73.

¹²⁶ Antikainen, Rinne & Koski 2006, 77.

¹²⁷ Pulma 1987, 126; Nieminen 1995, 154; Kaarninen 2003, 233.

orpoa, joista valtaosa oli punaisten jälkeläisiä. Punaorpojen pelättiin katkeroituvan ja aiheuttavan ongelmia yhteiskuntajärjestykselle tulevaisuudessa. Pitkän vankeustuomion saaneiden lapset mukaan lukien huolenpitoa tarvitsi yhteensä 25 000 lasta. Sodan jälkeen sosiaalipolitiikan tehtäväksi otettiin yhteiskuntaluokkien välisen kuilun kaventaminen sekä punaorpojen sosiaalistaminen valkoisen Suomen arvomaailmaan. Kasvatuksella oli näissä tavoitteissa tärkeä sija.¹²⁸

Vuonna 1918 perustettiin lastensuojelukomitea valmistelemaan alan lainsäädäntöä, mutta lakiehdotus raukesi kannatuksen puutteessa. Komitean ehdotuksia olisivat olleet muun muassa vapaa-ajan päiväkodit kansakoululaisille, kesäsiirtolat kaupunkilaisnuorille sekä ehkäisevään nuorisotyöhön suunnatut määrärahat. Komitean huomio oli siis ehkäisevässä lastensuojelussa, johon myös esimerkiksi kristillinen nuorisoyön laskettiin. Lainsäädännön rautessa ennaltaehkäisevä työ jäi yhdistyksille kunnallisen lastensuojelun keskittyvän edelleen pahantapaisiin ja turvattomiin lapsiin. Lainsäädännön viivästyisestä huolimatta valtio edisti nuorisotyötä 1920- ja 1930-luvuilla ja myönsi määrärahoja myös esimerkiksi NMKY-liikkeen nuorisotyölle. Lastensuojelulaki säädettiin lopulta vasta vuonna 1937, mutta vuoden 1918 komitean ehdottama ehkäisevä työ jäi siinäkin paitsioon.¹²⁹ Myös uskonnollisilla yhdistyksillä ja muilla hyväntekeväisyysjärjestöillä oli tärkeä sija sisällissodan jälkeisessä lastensuojelutyössä. Esimerkiksi Nuorten Naisten Kristillinen Yhdistys (NNKY) oli mukana sotaorpojen hoidossa ja perusti huoltolaitoksia puutteenalaisia lapsia varten.¹³⁰

Karilas näki sisällissodan jälkeen kommunismin leviämisen vakavana uhkana, jolle olivat alttiita erityisesti nuoret.¹³¹ Vuonna 1936 ilmestyneessä kirjoituksessaan Karilas huomioi huolestuneena militaristisen nuorisonkasvatuksen Neuvostoliitossa ja Saksassa, joissa nuorisoa kasvatettiin ”sokeasti kuuliaisiksi suureen aseidenmittelyyn”. Maiden nuorisonkasvatuksen tavoitteena oli Karilaan mukaan uusi nuorisotyyppi, joka ”sokeasti tottelee maallista käskijää ja on valmis ase kädessä lähtemään taisteluun tämän asettamien iskulauseiden puolesta”. Etenkin Neuvostoliitossa nuorisoa aivopestiin syövyttämällä heihin ”kommunistisen maailmanvallankumouksen aate” ja antamalla heille täysi aseellinen

¹²⁸ Pulma 1987, 123; Kaarninen 2003, 218–221, 234; Hämäläinen 2007, 138.

¹²⁹ Nieminen 1995, 154–160.

¹³⁰ Pulma 1987, 187.

¹³¹ Karilaan henkilöhistoria vuoden 1918 sodan aikana jää epäselväksi. Sodan jälkeisessä valtiomuotokiistassa hän asettui monarkistiselle kannalle. Vuoden 1918 lopulla hän intoili Nuoren voiman kirjoituksessaan tulevasta kuninkaasta, joka ”luo Suur-Suomen” (Karilas 1918).

koulutus, mikä oli suoranainen uhka Suomelle ja kristinuskolle.¹³² Toisaalta Karilas kannatti 1930-luvulla maanpuolustuksen alkeiden opettamista koulunuorisolle.¹³³

Yhteiskunnallisilla uudistuksilla oli Karilaan mukaan sijansa, jos ne lähtivät ”oikeasta mielenlaadusta”, mutta ”sisäisen ihmisen kustannuksella” tehdyt uudistukset, kuten Neuvostoliitossa, olivat vaarallisia.¹³⁴ Karilas maalaili kommunismin uhkasta lähes raamatullisia näkyjä, joissa ”kumoukselliset liikkeet” kietoivat pauloihinsa ”herkkäuskoista, arvostelukyvytöntä kansaa” ja kannusti taisteluun ”pimeydessä hallitsevia maailmanvaltiaita, pahuuden henkiolentoja” vastaan.¹³⁵ Kristillisenä ajattelijana hän näki kommunismin erityisesti kristinuskon vastaisuutena:

”Ollaankohan meillä oikein juurtajaksain selvillä, mikä kamala tuho uhkaa varhaisnuorisoamme kommunistien levittämässä opeissa, ennen kaikkea hyvää, pyhää ja arvokasta repivässä vihassa ja Jumalan pilkassa?”¹³⁶

Nuorten vieraantuminen kristinuskosta nähtiin uhkakuvaksi myös ilman kommunismin myötävaikutusta. Kirkko menetti 1800-luvun lopulla perusopetuksen maalliselle vallalle, ja lasten uskonnollinen alkuopetus jäi vanhempien vastuulle, mikä aiheutti huolta etenkin papiston keskuudessa. Maallisten kansakoulujen pelättiin erkaantuvan kristillisistä arvoista ja levittävän uskonnonvastaisuutta nuorille. Kirkon asemaa horjuttivat myös uskonnonvastaisuuden nousu työväenliikkeessä sekä liberaaleissa piireissä etenkin suurlakon jälkeen, rationalistisen kehitysuskon ja tieteellisen maailmankuvan leviäminen sekä yhä yltävä vaatimus uskonnonvapaudesta. Huoli nuorten erkaantumisesta kristinuskon piiristä tarjosi yhden perustelun muun muassa kristilliselle nuorisotyölle, josta saatiin tärkeä väline taistelussa maallistumista vastaan.¹³⁷

Kommunismi uhkasi uskonnon lisäksi myös toista valkoisen Suomen henkistä peruspilaria, kotia. Kristillisen poikatyön kodin juhlaa varten valmistelemassa puheessaan Karilas esitti kommunismin kodin ja perheen vihollisena:

¹³² Karilas 1936a, 56–57.

¹³³ Karilas 1935, 315.

¹³⁴ Karilas 1929b, 88.

¹³⁵ Karilas 1928b, 39.

¹³⁶ Karilas 1928b, 45.

¹³⁷ Veikkola 1977, 26–27; Seppälä 1988, 50; Nieminen 1995, 36, 104; Murtorinne 1995, 33, 37; Parjo 2003, 11, 52.

”Kodin merkitystä ja sekä ulkonaista että sisäistä arvoa on meidän aikanamme tähdennettävä ja kirkastettava vastapainoksi koteja hajoittaville ja repiville voimille. Koko ihmiskunnan vitsauksena ja tuhoisana maailmansodan jälkeisenä kulkutautina suuntaavat Venäjälle pesiytyneet ja muuallekin Eurooppaan levinneet kommunistiset opit oikein järjestelmällisen hyökkäyksensä kotiemme suojamuureja, hienoimpia elinjuuria ja hiljaisia pyhäkköjä vastaan. Tarkoituksena on hävittää avioliiton pyhyys, viiltää poikki kaikkein herkimmätkin perhesiteet ja tehdä ihmisistä kommunistisen järjestelmän ajatuksettomia, tunteettomia ja tahdottomia orjia.”¹³⁸

Karilas pyrki herättelemään kirjoituksillaan keskustelua nuorison tilasta etenkin 1920- ja 1930-luvuilla, jolloin uutta itsenäistä valtiota uhkasivat hänen mukaansa muun muassa maallistuminen, nautinnonhakuinen kaupunkikulttuuri, kommunismi, punaorpokysymys, lasten ja nuorten puutteelliset kasvuolosuhteet sekä kasvattajien välinpitämättömyys. Aikakauden kasvatust keskusteluissa nuorisosta oli tullut kriittinen joukko, jonka integrointi kansakunnan hyödyllisiksi työ- ja puolustuskuntoisiksi jäseniksi nähtiin kansakunnan kohtalonkysymykseksi. ¹³⁹ Karilaan tulkintaa ohjasi luultavasti hänen työnsä nuorisotyöntekijänä, ja hän esitti ongelmat osittain kristillisen nuorisotyön tarjoamien ratkaisujen valossa. Vaikka Karilaan kirjoitukset oli selvästi suunnattu kasvattajille, jotta he tarttuisivat kristilliseen nuorisotyöhön, on kuitenkin syytä uskoa, että hän piti luomiaan uhkakuvia ainakin osittain todellisina.

Karilaan mainitsemat huolenaiheet olivat 1920- ja 1930-luvuilla jo melko yleisesti tunnustettuja ja tunnistettuja. Siten hänen ei tarvinnut erityisemmin perustella maalaamiaan uhkakuvia, vaan vedota potentiaalisiin nuorisotyöntekijöihin, jotta huoli saataisiin muutettua toiminnaksi:

”Olet varmaan nähnyt, miten synti ja turmelus kietoo pauloihinsa poikia sekä sinun välittömässä läheisyydessäsi että myöskin niitä, joita et nimeltä tunne, mutta joiden vartijaksi sinut myös on asetettu. Ei tarvitse mennä kauemmaksi kuin kaupunkien kaduille ja kylien kujille ja avoimin silmin katsella nykypäivien nuorisoa, eikä tarvitse lukea muuta kuin jokapäiväisiä

¹³⁸ Karilas 1934b, 84.

¹³⁹ Halmesvirta 1995a, 13.

sanomalehtiä, ennen kuin voi jo todeta, että yhä lukuisammin esiintyy meillä yksityisiä tapauksia, rikoksia ynnä muita surkuteltavia ilmiöitä, jotka puhuvat vakavaa kieltä miehisen varhaisnuorisomme yleisen siveellisen ja hengellisen tason luisumisesta arveluttavan alhaalle.”¹⁴⁰

Samankaltaiset huolenaiheet, erityisesti nuorten joutilaisuus ja katuelämä, huonot kotiolot ja puutteellinen kasvatus, olivat melko tyypillisiä 1900-luvun alkupuolen Suomessa.¹⁴¹ Esimerkiksi Kotikasvatusyhdistyksen johtohahmo Vilho Reiman mukaan 1920-luku oli murrosaikaa, jota leimasivat kaupunkielämä uusine sopimattomine ajanvietteineen, kiire, irrallisuus ja huvittelunhalu. Näiden vastapainoksi Reima suositteli nuorisolle hyviä harrastuksia kuten urheilua tai kirjallisuusharrastusta sekä osallistumista kristillisten nuorisojärjestöjen toimintaan.¹⁴² Myös esimerkiksi kouluneuvos J.H. Tunkelo katsoi 1900-luvun alussa nuorten olevan suuremmassa vaarassa kuin aiemmin huonontuneen kotikasvatuksen, koulukasvatuksen ylimalkaisuuden sekä ympäristön kielteisten vaikutusten vuoksi.¹⁴³ On selvää, että Karilas halusi nähdä nimenomaan kristillisellä nuorisotyöllä merkittävän roolin nuoriso-ongelman ratkaisussa: kovaosaiset ja turmeltuneet pojat olivat ennen kaikkea ”kristillisen rakkaudentyön tarpeessa”.¹⁴⁴

2.2 Nuoriso-ongelma, luokka ja sukupuoli

Kaikista nuorista ei suinkaan oltu yhtä huolissaan, vaan nuoriso-ongelma koski etenkin kaupunkityöväestön poikia, jotka nähtiin erityisen epävakaaaksi väestöryhmäksi.¹⁴⁵ Maaseudun nuoret elivät yleensä tiiviimmin osana perheen työyhteisöä, eikä heillä ollut samalla tavalla koulun ja kodin ulkopuolista vapaa-aikaa kuin kaupunkilaisnuorilla.¹⁴⁶ Myös lastensuojelukysymys nähtiin jo vuoden 1902 lastensuojelukomitean mietinnössä nimenomaan urbaanina ongelmana, ja valtaosa kasvatuslaitoksiin lähetetyistä turvattomista tai pahantapaisista nuorista oli työväestön jälkeläisiä.¹⁴⁷ Tästä näkökulmasta nuoriso-ongelma voidaan nähdä eräänlaisena työväenkysymyksen osakysymyksenä. Työväenkysymyksellä

¹⁴⁰ Karilas 1928b, 32–33.

¹⁴¹ Kaarninen 2003, 217.

¹⁴² Kaarninen 1995, 51.

¹⁴³ Hämäläinen 2007, 123.

¹⁴⁴ Karilas 1922b, 19.

¹⁴⁵ Nieminen 1995, 189; Jauhiainen 2011, 112; Kaarninen 2003, 218, 228.

¹⁴⁶ Pulma 1987, 26; Waris 2003, 110.

¹⁴⁷ Pulma 1987, 84–85, 107; Kaarninen 1995, 63.

tarkoitetaan yleensä teollistumisen ja kaupungistumisen myötä syntyneen teollisuusproletariaatin sosiaalisiin oloihin liittyviä epäkohtia tai työläisväestön elinolosuhteiden määrittelemistä ongelmallisiksi. Työväenkysymykseen liittyviä keskustelunaiheita olivat esimerkiksi asunto-ongelmat, työsuojelu, eläkeongelmat, alkoholikysymys, prostituutio sekä työväestön lastenkasvatus.¹⁴⁸

Myös Karilas kantoi suurinta huolta työläisalueiden lapsista ja nuorista, ja kristillisen poikatyön erityishuolen kohteena olivat nimenomaan tehdasseutujen ja esikaupunkien pojat sekä katuammatteja harjoittavat pojat.¹⁴⁹ Toisaalta kristillisen poikatyön tehtävänä oli palvella Karilaan mukaan ”erotuksetta kaikkia maamme poikia ja nuoria”. Apua tarvitsivat siis ”hyvienkin kotien pojat”, mutta erityistarpeessa olivat pojat, jotka olivat ”sekä ulkonaisesti että sisäisesti hukkumaisillaan puutteeseen ja kurjuuteen”.¹⁵⁰

”Ne ovat peloittavia nähdä ja sääliittäviä kohdata nuo veltot ja joutilaat, ennen aikojaan elähtäneet, turmeltuneet, paheelliset, rikolliset ja sairaat pojat ja nuorukaiset, joita on varsinkin suurkaupungeissa ja tehdaspaikoissa, mutta myöskin muualla. Ei heitä tulisi kenenkään kivellä heittää, ei heidän ohitseen kenenkään kulkea papin ja leviitan tavoin. Laupiaan samarialaisen, sairaanhoitajan ja henkisen huoltajan tavoin tulisi heitä lähestyä ja ainakin *sydämessä* ottaa osaa heidän kohtaloonsa.”¹⁵¹

Työväestön lapsista ja nuorista oli käyty yhteiskunnallista keskustelua jo 1800-luvun lopulta lähtien. Maalais- ja kaupunkiköyhälistön lastenkasvatus nähtiin puutteelliseksi, ja erityistä huolta kannettiin tehtaiden ympärille kasvaneiden työläisalueiden lapsista, joiden kasvua rasittivat puutteelliset asunto-olot, huono hygienia ja vanhempien pitkät työpäivät.¹⁵² Sivistyneistö halusi kiinnittää työväestön yhteiskuntaan nimenomaan perheen kautta, mutta puutteellisissa asunto-olosuhteissa ja huonossa kasvatusympäristössä elävien työläiskotien lastenkasvatukseen suhtauduttiin epäileväisesti.¹⁵³ Ratkaisuksi työväestön lastenkasvatuksen ongelmiin esitettiin suojelukasvatukseen kuuluvaa täydentävää kasvatusta, kotikasvatuksen

¹⁴⁸ Pulma 1987, 76; Markkola 1994, 150–151.

¹⁴⁹ Ks. esim. Karilas 1922b, 19; Karilas 1926a, 11; Laine 1972, 30.

¹⁵⁰ Karilas 1928b, 22–23.

¹⁵¹ Karilas 1925, 69.

¹⁵² Pulma 1987, 64, 76; Tuomaala 2001, 162; Hämäläinen 2003, 31, 98; Kaarninen 2003, 218. Tuomaala 2011a, 105.

¹⁵³ Markkola 1994, 196; Markkola 1995, 22, 131.

tukemista tai äärimmäisenä keinona lapsen erottamista kodista kasvatustiloihin.¹⁵⁴ Lastenhuollon kehittäminen ja yhteiskunnan puuttuminen kotien kasvatustehtävään perustui erityisesti pelkoon työläistaustaisten lasten kasvamisesta yhteiskunnanvastaisiksi. Toisaalta lastensuojelun kautta vahvistettiin yhteiskuntaa auttamalla työväestöä kasvatustyössä ja pyrkimällä kasvattamaan työväestön lapsia osaksi yhteiskuntaa.¹⁵⁵

Poikien kasvatuksesta kannettiin 1900-luvun alkupuolella suurempaa yhteiskunnallista huolta kuin tyttöjen. Porvarillisessa ajattelussa tyttöjen tulevaisuus nähtiin ennen kaikkea äitiyden ja vaimon roolin kautta, kun taas pojat olivat tulevia maanpuolustajia ja työläisiä.¹⁵⁶ Kouluopetuksessa tytöille ja pojille annettiin hyvin erilainen kuva heidän tehtävistään yhteiskunnassa, ja erityisesti kansakoulu muokkasi tyttöjen ja poikien maailmaa eri suuntiin.¹⁵⁷ Tämä näkyi myös nuorisotyössä: tyttötyö pyrki ennen kaikkea hyvien äitien, vaimojen ja perheenemäntien kasvattamiseen. Tytöille annettiin opastusta muun muassa aviopuolison valinnassa, herätettiin kiinnostusta lasten auttamiseen sekä ohjattiin ”naiselliseen sulokkuuteen, sopuisuuteen, uhrautuvuuteen ja lähimmäisenrakkauteen”.¹⁵⁸ Myös kristilliset kasvatusoppaat ohjasivat tyttöjen ja poikien kasvatusta eri suuntiin. Pojista kasvatettiin ensisijaisesti työntekijöitä ja kansalaisia, mikä vaati erityisen ankaraa kuria, poikia kuritettiin fyysisesti tyttöjä paljon kovemmin. Tytöistä kasvatettiin sen sijaan kunnan vaimoja ja äitejä, jolloin kasvattajan oli pyrittävä karsimaan heistä turhamaisuuden ja pinnallisuuden kaltaiset haitalliset piirteet.¹⁵⁹

Toki myös tytöt aiheuttivat päänvaivaa kasvattajille 1900-luvun alussa. Murrosikäisten tyttöjen uskottiin muun muassa kompensoivan sisäistä heikkouttaan naisellisella keimailulla, mikä oli siveellisesti epäilyttävää. Keskustelua tyttöjen kasvatuksesta viritti käsitys kaupunkielämän omaksuneista kevytmielisistä ja nautinnonhakuista jazztytöistä.¹⁶⁰ Pojat muodostivat kuitenkin tyttöjä laajemman ja kokonaisvaltaisemman potentiaalisen uhan ryhmittymällä järjestystä uhkaaviksi jengeiksi. Tyttöjä syytettiin harvemmin huliganismista, kuljeskelusta tai kerjäämisestä kaduilla, jotka nähtiin etenkin poikien

¹⁵⁴ Markkola 1994, 197; Hämäläinen 2011, 78.

¹⁵⁵ Pulma 1987, 96, 113.

¹⁵⁶ Kaarninen 1995, 62; Putney 2001, 5.

¹⁵⁷ Kaarninen 1995, 35; Kaarninen 2005, 245.

¹⁵⁸ Antikainen 2006, 72–75.

¹⁵⁹ Kakko 2005, 98, 145–146.

¹⁶⁰ Kaarninen 2005, 61, 245.

ongelmakäyttäytymiseksi.¹⁶¹ Huliganismilla viitattiin yleensä työläisalueiden kaduilla oleskeleviin poikajoukkoihin, jotka aiheuttivat järjestyshäiriöitä, juopottelivat, tappelivat ja näpistelivät. Joskus huligaaniksi saatettiin leimata myös ilman rötöstelyä tietynlaisen pukeutumisen ja kaduilla oleskelun perusteella. Myös lehdet kirjoittelivat paljon huligaaneista 1900-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä. Uutisointi sai ideologisen kamppailun piirteitä, kun oikeistolehdistö esitti huliganismin osoituksena työväestön moraalisesta rappiosta. Huliganismissa tiivistyivät aikakauden käsitykset liiallisen vapaa-ajan vaaroista: väkivaltainen vetelehtiminen, juopottelu ja moraaliton katuelämä.¹⁶² Markkola on aiheellisesti huomauttanut, että työläisnuorten näkyvyys kaupunkien kaduilla, johon myös huliganismi voidaan laskea, saattoi olla osaksi seurausta työväestön ahtaista asunnoista.¹⁶³

On huomionarvoista, että seksuaalisuus loistaa poissaolollaan Karilaan kirjoituksissa, vaikka sukupuolivalistus kuului kasvattajien ja valistajien kestoaiheisiin 1900-luvun alkupuolella. Siveellinen huoli kumpusi muun muassa uusista vapaamielisistä aatteista, joiden pelättiin uhkaavan perheinstituutiota ja yhteiskunnan järjestystä. Erityisen huonoon sävyyn puhuttiin ”vapaasta rakkaudesta”, joka tulkittiin aistillisuuden ylistykseksi vapaan tahdon kustannuksella. Näiden turmiollisiksi katsottujen aatteiden leviämisen ehkäisemiseksi sivistyneistö ryhtyi 1900-luvun alussa siveelliseen herätystyöhön, jonka avulla erityisesti nuoriso haluttiin pelastaa. Tämä herätystyö näkyi muun muassa seksuaalivalistusoppaiden julkaisumäärän moninkertaistumisena 1900-luvun alussa. Valistusoppaissa varoitettiin siveellisistä vaaroista kuten onaniasta ja yöjuoksusta, paheksuttiin moderneja vapaa-ajanviettotapoja kahviloineen, elokuvineen ja tansseineen, tähdennettiin sukupuolivietin hallinnan tärkeydestä sekä pyrittiin ohjaamaan nuoria sukupuoliseen puhtauteen. Voi olla, että Karilas halusi jättää aiheen siihen erikoistuneille kirjoittajille kuten seksuaalisvalistuksen suomalaiselle pioneerille Paavo Virkkuselle sekä NMKY:n Valkealle ristille, joka oli erikoistunut ”siveellisyystyöhön”.¹⁶⁴

Karilaan kasvatustyö oli korostuneen poikakeskeistä, ja myös hänen teoksensa oli suunnattu useimmiten pojille. Kai Häggman on huomauttanut, että esimerkiksi *Pikku jättiläisen* alaotsikossa mainittu nuoriso tarkoitti lähinnä poikia¹⁶⁵. Karilas halusi erityisesti poikien

¹⁶¹ Kaarninen 1995, 62; Putney 2001, 5.

¹⁶² Kaarninen 2003, 220–221; Koskela 2002.

¹⁶³ Markkola 1994, 203.

¹⁶⁴ Aurola 1941, 52, Ala 1999, 71–76, Tiihonen 2000, 176, 184–185, 188, Parjo 2003, 111, Jalava 2013, 294.

¹⁶⁵ Häggman 2001, 369.

kasvatuksen koko kansan asiaksi, ”poikien hädälle” oli herättävä, jotta saataisiin aikaan kokonainen kansanliike ”poikien auttamiseksi heidän elämänpyrkimyksissään”.¹⁶⁶ Hänen mukaan kasvattajat eivät nähneet poikien elämää leimaavaa ”kylmää välinpitämättömyyttä, äärimmäistä heikkoutta, hiipiviä paheita, raakaa uhkamieltä, paatunutta rikoksellisuutta, pitkälle menevää sielun ruumiin turmelusta ja kalvavaa sielunhätää.”¹⁶⁷ Karilas vetosi lukijoihin poikien puolesta, koska poikien oli hänen mukaansa heidän ”sulkeutuneen luonteensa vuoksi vaikea avunpyyntiään sanoiksi pukea”.¹⁶⁸ Tietysti Karilaan keskittyminen poikien kasvatukseen johtui osaksi hänen työstään nimenomaan poikatyöntekijänä. On kuitenkin ilmeistä, että hän näki nimenomaan poikien kasvatuksen myös tosiasiallisesti tärkeimpänä yhteiskunnallisena kysymyksenä. Tästä kertoo esimerkiksi se, että hän puhui joissain yhteyksissä erikseen poikien kasvatuskysymyksestä.¹⁶⁹ Näin hän otti osaa poikakeskusteluun, joka nousi esiin suomalaisessa yhteiskunnassa etenkin sisällissodan jälkeen.¹⁷⁰

Tärkeä keskustelunavaus poikakeskustelulle Suomessa oli Sulo S. Salmensaaren teos *Poikakysymys* (1921), jossa kysymys poikien kasvatuksesta nähtiin aikakauden velvoittavimpana huolenaiheena. Teollistumisen ja kaupungistuminen olivat ajaneet teoksen mukaan vanhemmat töihin kodin ulkopuolelle, mikä oli vähentänyt perheen merkitystä huomattavasti. Tämän vuoksi valtion oli aktivoitettava ja otettava ennen perheelle kuuluneita tehtäviä ”yleisisänä”, joka piti samalla yllä patriarkaalista järjestystä muun muassa lastensuojelun kautta. Teoksen mukaan uusi aika asetti poikien harteille poikkeuksellisen suuren taakan, jonka vuoksi kasvattajien oli pysähdyttävä pohtimaan, kuinka poikia oli kasvatettava ja mihin suuntaan. *Poikakysymyksestä* tuli hyvin suosittu teos, jota luettiin nuorisotyöntekijöiden keskuudessa vuosikymmeniä, myös Karilas tunsu teoksen.¹⁷¹ Keskustelu poikien kasvatuksessa ei ollut 1900-luvun alussa vain suomalainen ilmiö, vaan samanlaisia huolenaiheita käsiteltiin myös muualla. Esimerkiksi Yhdysvalloissa keskusteltiin myös poikaongelmasta (boy problem).¹⁷²

¹⁶⁶ Karilas 1928b, 16, 26, 52.

¹⁶⁷ Karilas 1926a, 12.

¹⁶⁸ Karilas 1928b, 38.

¹⁶⁹ Ks. esim. Karilas 1928d, 7.

¹⁷⁰ Nieminen 1995, 189.

¹⁷¹ Pulma 1987, 178; Nieminen 1995, 189.

¹⁷² Putney 2001, 100.

Vaikka yhdestä näkökulmasta nuoriso-ongelma voidaan nähdä työväenkysymyksen osakysymyksenä, asiassa on myös toinen puoli. Huoli ei nimittäin keskittynyt pelkästään kaduilla pahennusta herättäviin työläisnuoriin vaan myös säätyläisnuoriin, jotka kärsivät joidenkin kasvattajien mukaan liikunnan puutteesta, liiallisesta lukuaineiden pänntämisestä sekä liiallisesta oleskelusta tunkkaisessa sisäilmassa.¹⁷³ Esimerkiksi hygienialiikkeen lääkäri Konrad Reijo Waara löysi degeneraation eli fyysisen ja henkisen rappeutumisen oireita sekä ylimmistä että alimmista säädyistä. Säätyläisnuoret sairastuivat hänen mukaansa liikunnan puutteen ja liiallisen pänntämisen vuoksi muita useammin muun muassa hermoheikkoisuuteen, josta työläisnuoret välttyivät liikunnallisemman elämän vuoksi.¹⁷⁴ Tietopainotteisen koulun ja liiallisten älyllisten ponnisteluiden haitallisuutta korosti Suomessa myös esimerkiksi voimisteluliikkeen ideologi Ivar Wilskman, joka suositteli liikunnan lisäämistä koulujen opetuksessa.¹⁷⁵ Huoli keskiluokkaisten ja yläluokkaisten poikien ylisivilisoitumisesta herätti keskustelua myös esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa poikaongelma koski yhtäläisesti sekä ylisivilisoituneita säätyläisnuoria että työväenluokan huonosti käyttäytyviä ja kaduilla vetelehtiviä poikia.¹⁷⁶

On vaikeaa kuvitella, että Karilas olisi yhtynyt käsityksiin ylisivilisoitumisesta tai liiallisen opiskelun haitallisista vaikutuksista. Keskustelua keski- ja yläluokkaisten nuorten degeneraatiosta käytiin Suomessa lähinnä lääkärinkunnan keskuudessa. Se pohjautui darvinistiseen käsitykseen ihmisen luontoperäisestä kehityksestä, jossa liiallinen sivistys ja ”liikakulttuuri” nähtiin elämänvastaisena ja haitallisena.¹⁷⁷ Toisaalta esimerkiksi myös kristillisen partioliikkeen johtohahmo Verner Louhivuori kritisoi kirjasivistystä ja näki kulttuurin kielteisessä valossa.¹⁷⁸ Karilas oli läpikotaisesti kristillinen humanisti, joka piti kirjojen lukemista ja opiskelua tärkeänä osana nuoren kehitystä. Hän tietysti myös itse tienasi elantonsa nuortenkirjallisuuden parissa. Toisaalta Karilas piti liikuntaa itsestään selvänä osana nuorten elämää, ja korosti yhtäläisesti henkisiin ja ruumiillisiin harjoituksiin perustuvaa tasapainoista elämää. Vaikkei Karilas luultavasti jakanut kulttuurikielteisiä näkemyksiä, hän tunsi varmasti keskustelun ylisivilisoitumisen haitallisista vaikutuksista.

¹⁷³ Tuomaala 2001, 168.

¹⁷⁴ Halmesvirta 1995b, 43, 51; Grant 2004, 832.

¹⁷⁵ Halmesvirta 1995a, 25–29.

¹⁷⁶ Grant 2004, 832.

¹⁷⁷ Ojakangas 1997, 198.

¹⁷⁸ Halmesvirta 1997, 55.

Kristillinen poikatyö palveli kaikkia poikia taustaan katsomatta, vaikkakin alueellisesti NMKY-liikkeen yhdistykset keskittyivät kaupunkeihin. Tämä poikkesi esimerkiksi Yhdysvaltojen tilanteesta, jossa NMKY-liike kiinnitti huomionsa lähinnä keskiluokkaisiin poikiin, joista pyrittiin kasvattamaan maalle tulevia johtajia.¹⁷⁹ Karilaan teokset oli suunnattu ainakin nimellisesti kaikille Suomen nuorille (tosin yleensä pojille) yhteiskunnalliseen taustaan katsomatta. Toinen kysymys sitten on, kenen kädessä hänen teoksensa tosiasiaassa kuuluivat. Kaduilla vetelehtivät työläistaustaiset pojat olivat nuoriso-ongelman näkyvin osa, ja oletettavasti myös Karilas kantoi heistä suurinta yhteiskunnallista huolta. Nuoriso-ongelma tiivistyi monin tavoin käsitykseen työläisnuortennuorten joutilaasta kuljeskelusta kaupunkien kaduilla¹⁸⁰. Toisaalta haitallinen kaupunkielämä uhkasi tietysti myös keskiluokkaisia oppikoulunuoria, joilla oli kodin ja koulun ulkopuolista vapaa-aikaa. Talonpoikaisnuoret sen sijaan välttyivät turmiolliselta kaupunkieläältä, ja heidät esitettiin usein ihanteellisessa valossa.¹⁸¹ Myös esimerkiksi lasten ja vanhempien vieraantuminen toisistaan sekä yhteiskunnan maallistuminen uhkasivat Karilaan näkökulmasta keskiluokkaisia nuoria siinä missä työläisnuoriakin.

2.3 Kristillinen nuorisotyö ja kilpailevat kasvatusohjelmat

Juha Nieminen on jakanut suomalaisen nuorisotyön juuret kolmeen perinteeseen: kristilliseen, kansallisidealistiseen ja poliittis-korporatiiviseen.¹⁸² Karilaan tullessa NMKY-liikkeen kristillisen nuorisotyön pariin vuonna 1918, liikkeellä oli takanaan jo 30 vuotta toimintaa. Kristillisen nuorisotyön varhaisimmat juuret ovat rippi- ja pyhäkoulussa, mutta kansalaisten vapaaehtoiseen toimintaan perustuvat kristilliset nuorisoliikkeet levisivät Suomeen 1880-luvulla. Samalla kun luterilainen kirkko menetti kansan perusopetuksen maalliselle vallalle, kirkossakäynti vähentyi ja osa sivistyneistöstä alkoi hylätä perinteisiä kirkollisia tapoja, kansalaisten vapaaehtoiseen toimintaa perustuvat kristilliset nuorisoliikkeet tarjosivat uudenlaista individualistiseen uskonnäkemykseen ja liberalismiin perustuvaa kristillistä harrastustoimintaa ja 1900-luvun alusta alkaen myös nuorisotyötä.¹⁸³ Vapaan kristillisen yhdistystoiminnan syntyä vauhditti kirkon kyvyttömyys sitoa nuoria vaikutuspiiriinsä modernisoituvassa yhteiskunnassa. Kansakoululaitos anasti kasvatusvaltaa kirkolta, ja

¹⁷⁹ Nieminen 1995, 34; Muukkonen 2000, 26; Putney 2001, 104.

¹⁸⁰ Ks. esim. Hendrick 1990, 127–129; Puuronen 1997, 49.

¹⁸¹ Kaarninen 2003, 218; Tähtinen 2011, 193.

¹⁸² Nieminen 1995.

¹⁸³ Nieminen 1995, 28–29; Lund 2007, 21–27.

kristillisen kasvatusaatteen asema heikkeni uusien sekulaarien kasvatusoppien myötä.¹⁸⁴ Kirkon ja uskonnollisen maailmankatsomuksen kriisin pelättiin irtaannuttavan nuoret kristinuskosta kokonaan. Tilannetta paikkaamaan tarvittiin vapaamuotoisempaa yhdistystoimintaa, joka tarjosi mahdollisuuden toteuttaa kristillisyyttä uusin tavoin kristillisen yhtenäiskulttuurin murtumisen jälkeen.¹⁸⁵

Ensimmäinen merkittävä NMKY-henkinen¹⁸⁶ kristillinen nuorten yhteenliittymä Suomessa oli Turun nuorukaisyhdistys, joka perustettiin vuonna 1886. Senaatti ei kuitenkaan vahvistanut sen sääntöjä tuomiokapitulin kielteisen lausunnon vuoksi. Kirkon piirissä vapaamuotoisen kristillisyyden pelättiin horjuttavan seurakuntien ja kotien asemaa sekä luterilaisen kansankirkon yhtenäisyyttä. Samana vuonna ylioppilaat perustivat Helsingissä nuorukaisyhdistyksen uskonnolliseksi keskustelupiiriksi.¹⁸⁷ Vuonna 1888 Tukholmassa järjestetty NMKY-liikkeen maailmankokous antoi tärkeän sysäyksen kristilliselle nuorisoliikkeelle myös Suomessa. Kokouksessa oli mukana suomalaisia tarkkailijoita, esimerkiksi Sakari Topelius sekä myöhemmin liikkeen johtohahmoksi Suomessa noussut Arthur Hjelt, joka esitteli kokouksen jälkeen NMKY-toimintaa ylioppilaiden nuorukaisyhdistyksessä.¹⁸⁸ Vielä samana vuonna perustettiin Helsinkiin Suomen ensimmäinen varsinainen NMKY-periaatteisiin nojaava yhdistys Nuorten Miesten Kristillinen Yhdistys Suomessa (NMKYS), jonka säännöt myös senaatti hyväksyi. NMKYS-yhdistys hoiti käytännössä liikkeen keskusjärjestön virkaa vuoteen 1906 asti.¹⁸⁹ NMKY-liikkeen allianssikristillisyyks eli sitoutuminen protestanttiset tunnustuskuntarajat ylittävään toimintaan¹⁹⁰ aiheutti kiistoja alusta alkaen. Tunnustuskiistan seurauksena liike jakaantui Suomessa jo alkuvaiheessa kahtia: evankelisen herätysliikkeen pohjalta tunnustukselliseen

¹⁸⁴ Nieminen 2003, 263; Kakko 2005, 41.

¹⁸⁵ Seppälä 1988, 62.

¹⁸⁶ NMKY on alkuperältään anglosaksinen yleiskristillinen nuorisoliike, joka syntyi sisälähetystyön herätteistä 1840-luvun Lontoossa. Ensimmäinen NMKY sai alkunsa, kun nuoret kauppa-apulaiset perustivat George Williamsin johdolla raamattupiirin, joka laajeni nuorukaisyhdistykseksi. Liikkeen aatteellisena taustana on pietistinen herätyskristillisyyks, jossa korostetaan henkilökohtaisen kääntymisen ja evankeliumin levittämisen merkitystä. Ajan myötä NMKY kasvoi suureksi kansainväliseksi organisaatioksi. Toiminnan ytimessä on ollut vuodesta 1855 lähtien julistus nimeltä Pariisin baasis, jonka mukaan liikkeen pyrkimyksenä on ”yhdistää niitä nuoria miehiä, jotka tunnustaan Jeesuksen Kristuksen Jumalakse ja Vapahtajakseen Pyhän raamatun mukaisesti tahtovat olla Hänen opetuslapsiaan uskossa ja elämässä ja jotka pyrkivät yhdessä Hänen valtakuntansa levittämiseen nuorten miesten keskuuteen”. (Seppälä 1988, 55; Muukkonen 2000, 22; Putney 2007, 20; Lund 2007, 20.)

¹⁸⁷ Aurola 1941, 33; Heikkilä 1977, 160; Kuujo 1979, 10; Heikkilä 1980, 8; Nieminen 1995, 29, 31.

¹⁸⁸ Aurola 1941, 36; Nieminen 1995, 30; Lund 2007, 20.

¹⁸⁹ Aurola 1941, 37; Nieminen 1995, 30.

¹⁹⁰ Antikainen 2006, 46.

Suomen Evankelis-luterilaiseen Nuorukaisyhdistykseen ja yleiskristilliseen NMKY-yhdistykseen. Myös ylioppilaat erkaantuivat NMKY-liikkeestä perustaen oman Ylioppilaiden kristillisen yhdistyksen vuonna 1899.¹⁹¹

Kristillinen yhdistystoiminta oli melko pienimuotoista suurlakkoon asti, mutta suurlakon yhteydessä toteutunut yhdistymisvapaus vilkastutti toimintaa huomattavasti. Ensimmäinen varsinainen keskusjärjestö liikkeelle perustettiin Tampereen yleiskokouksessa vuonna 1905. Tuolloin perustettu Suomen Nuorten Miesten Yhdistysten Liitto (SNMKYL) hyväksyi jäsenikseen myös naisia, mikä mahdollisti kristillisten sekajärjestöjen Nuorten Kristillisten Yhdistysten (NKY) synnyn. Naisten asema liikkeessä oli puhututtanut pitkään, ja naiset olivat osallistuneet toimintaan epävirallisesti jo aiemmin. Lopullisesti naisten tasavertainen asema keskusjärjestössä tunnustettiin vuonna 1911, jolloin naiset saivat äänioikeuden SNMKYL:n kokouksiin. Tuolloin liiton nimi muutettiin asuun Suomen Nuorten Miesten Kristillisten Yhdistysten ja Nuorten Kristillisten Yhdistysten Liitto. Työn perustana säilyi kuitenkin edelleen Pariisin baasis, joka määritteli NMKY-toiminnan nimenomaan nuorten miesten yhteistoiminnaksi.¹⁹² Vuoden 1917 sääntömuutoksessa NMKY-liikkeen keskusjärjestön jäseniksi hyväksyttiin myös seurakunnalliset nuorisopiirit ja luterilaisuuteen sitoutuneet järjestöt, jolloin se sai nimen Suomen Nuorten Kristillinen Liitto (SNKL). Muutos oli lähtölaulus järjestön 1920-luvulla alkaneelle kirkollistumiselle, vaikka yleiskristillinen tunnustus pohja tuolloin vielä säilyi muodollisesti.¹⁹³

NMKY-liikkeen innoitteista naiset perustivat Nuorten Naisten Kristillisen Yhdistyksen (NNKY) Helsinkiin jo vuonna 1896. Yhdistyksen tavoitteena oli yhdistää eri yhteisöistä tulleita naisia, ohjata heitä kristillisen uskonelämän ytimeen ja suojella uskonottomuudelta ja siveettömyydeltä. NMKY- ja NNKY-liikkeiden välillä oli kiinteä side. Molemmat kantoivat huolta nuorison hengellisestä ja siveellisestä tilasta, mutta liikkeet ajautuivat ajoittain myös kilpailuasetelmaan: NNKY koki etenkin kristilliset sekajärjestöt uhkaksi toiminnalleen ja kieltäytyi yhteisestä liitosta NMKY-liikkeen kanssa itsenäisyyden menettämisen pelossa. Tyttöille suunnatut kokoukset ja raamattukurssit eli kristillinen tyttötyö aloitettiin NNKY:n piirissä jo 1890-luvulla.¹⁹⁴

¹⁹¹ Aurola 1941, 39, 51; Kuujo 1979, 19; Nieminen 1995, 31, 43.

¹⁹² Heikkilä 1977, 156–157; Lund 2007, 33–35.

¹⁹³ Heikkilä 1977, 164; Seppälä 1988, 57; Murtorinne 1995, 182; Lund 2007, 66–67.

¹⁹⁴ Antikainen 2006, 7, 10, 21, 29, 37, 72, 88.

Niemisen mainitsemaa kansallisidealista nuorisotyön perinnettä edustivat erityisesti 1870-luvulla noussut raittiusliike sekä nuorisoseuraliike 1880-luvulta lähtien. Raittiusliike pyrki alusta alkaen toimimaan myös lasten ja nuorten keskuudessa. Nuorille perustettiin raittiusrinkejä sekä Toivon Liittoja, joiden kasvatusohjelmassa tähdennettiin raittiutta, itsehillintää ja siveellistä ryhtiä. Nuorisoseuraliike syntyi puolestaan Etelä-Pohjanmaalla kun nuorille haluttiin järjestää sivistäviä kokouksia tappeluihin johtavien kisojen sijaan. Toiminnassa olivat tärkeitä erityisesti kokoukset ja iltamat, joissa tähdennettiin itsekasvatuksen merkitystä käskyillä ja kurilla kasvattamisen sijaan.¹⁹⁵

Suurlakon ja eduskuntaudistuksen jälkeen puoluepoliittinen toiminta alkoi aktivoitua, ja poliittisen liikkeen kiinnostuivat myös nuorisotyöstä, mikä antoi lähtölaukauksen poliittis-korporatiiviselle nuorisotyölle. Työväen piirissä nousi ajatus lasten kasvatuksesta työväenlaadun hengessä: lapsia varten perustettiin Ihanneliittoja, joiden ohjelmaan kuuluivat kokoukset, retket, juhlat, oman lehden toimittaminen sekä urheilu ja retkeily. Työläisnuoret alkoivat myös itse aktivoitua. Ensimmäinen työläisnuorison yhdistys oli vuonna 1898 perustettu Helsingin nuorisoseura, joka toimi alussa alkioalaisin periaattein, mutta suuntautui myöhemmin sosialidemokratiaan. Ensimmäinen askel työläisnuorisoliikkeen keskusjärjestön suuntaan oli vuonna 1905 perustettu Tampereen Työväenyhdistyksen Nuorisoliitto, lopulta keskusjärjestöksi perustettiin vuonna 1906 Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto. Työläisnuorisoliike pyrki herättämään nuoret tietoisiksi omasta asemastaan ja pitämään heidät pois katuelämästä. Työläisnuorisoliikkeessä vastustettiin erityisesti uskontoa ja kirkkoa sekä porvarillista puolue toimintaa ja alkioalaista nuorisoseuraliikettä.¹⁹⁶

Sisällissota mullisti nuorisotyön kentän ja vaikutti paljon myös kristillisen nuorisotyön kehitykseen. Sotatoimet keskeyttivät kristillisten yhdistysten toiminnan useilla paikkakunnilla, ja yhdistysten jäseniä lähti rintamalle taistelemaan ”Jumalan, isänmaan ja kodin puolesta”. Kristilliset piirit asettuivat sodassa enimmäkseen valkoisten puolelle, mutta sodan jälkeen suhtautuminen hävinneeseen osapuoleen jakoi kenttää. Useat kristillisen nuorisotyön toimijat pyrkivät korostamaan kansakunnan yhtenäistämistarvetta. Sota antoi uusia syitä yhä tehokkaammalle ja kattavammalle kristilliselle nuorisotyölle, jota alettiin korostaa yhä enemmän kansakunnan tulevaisuuteen liittyvänä isänmaallisena tehtävänä. Jumalan valtakunnan työ ja työ isänmaan hyväksi alettiin mieltää samaksi toiminnaksi. Myös

¹⁹⁵ Telemäki 1984, 62, 67; Nieminen 1995, 56–67.

¹⁹⁶ Nieminen 1992, 26–30; Nieminen 1995, 80–87.

työläisnuorten tavoittaminen nähtiin tärkeäksi nimenomaan kansakunnan eheyttämisen kannalta. Kristillinen nuorisotyö halusi olla rakentamassa ”uutta Suomea” kasvattamalla ”velvollisuutensa tuntevia, isänmaataan rakastavia, lujaluonteisia, siveellisesti puhtaita ja siveellisesti voimakkaita ja Jumalaansa pelkääviä nuoria”.¹⁹⁷

Karilas astui NMKY-toiminnan pariin sisällissodan vuonna, ensin Helsingin NMKY:n poikatyön sihteeriksi ja sitten SNKL:n alaisen Suomen NMKY:n Pojat -järjestön keskussihteeriksi. Helsingin NMKY:n sihteeriksi Karilas pyydettiin hänen omien sanojensa mukaan aktiivisen toverikuntatoiminnan vuoksi.¹⁹⁸ Helsingin NMKY oli kristillisen poikatyön ehdoton edelläkävijä ja vakiinnuttaja Suomessa. 1800-luvun lopulla NMKY-toiminta oli suunnattu vain 16 vuotta täyttäneille miehille ja nuorukaisille, vaikka maailmalla poikaosastoja oli perustettu jo 1850-luvulta lähtien. Kristillisen poikatyön ensiaskeleet otettiin Suomessa vuonna 1900 Helsingin NMKY:n sihteerin Heikki Ekmanin (myöhemmin J.H. Tunkelo) koottua oppikoulujen poikaoppilaista nuorukaisosaston, seuraavana vuonna mukaan otettiin myös kansakoulupojat. Suosion kasvaessa osasto jaettiin vuonna 1902 kahtia poika- ja nuorukaisosastoihin. Tämä poikien kehitystasoihin perustuva jako tuli hyväksytyksi kristilliseen poikatyöhön myöhemminkin.¹⁹⁹ Poikatyö Helsingin NMKY:n piirissä vilkastui merkittävästi vuonna 1907 yhdistyksen saatua oman rakennuksen.²⁰⁰

Suomen NMKY:n Pojat perustettiin vuoden 1919 marraskuussa Suomen NMKY-liikkeen 30-vuotisjuhlilla Karilaan aloitteesta. Järjestö sai myös oman matkasihteerin, jonka tehtävänä oli kiertää paikallisyhdistyksissä, herättää niissä innostusta poikatyöhön sekä perustaa poikaosastoja. Poikatyön keskusjärjestön perustaminen oli reaktio sisällissodan aiheuttamaan hajaannukseen, ja myös kristillinen poikatyö sai sodan jälkeen kansallisia tavoitteita. Toisaalta kristillisen poikatyön tehostamistarpeen painottaminen noudatteli kansainvälisiä kehityskulkuja. NMKY:n Maailmanliiton poikatyökokouksessa Oxfordissa vuonna 1914 kehoitettiin muun muassa perustamaan lisää poikaosastoja. Suomen NMKY:n Poikien välityksellä kristillinen poikatyö alkoi tulla tunnetuksi yhä laajemmalla Suomella.²⁰¹ Keskusliitosta huolimatta NMKY-liikkeelle oli tyypillistä, että paikallisyhdistykset saivat toimia suhteellisen vapaasti ja kehittää toimintaa tarpeensa mukaisesti ilman tarkkaa

¹⁹⁷ Antikainen 2006, 102; Lund 2007, 56, 63.

¹⁹⁸ Karilas 1949, 98.

¹⁹⁹ Aurola 1941, 53–55; Tuovinen 1969, 10–11; Laine 1972, 21–22; Nieminen 1995, 34; Muukkonen 2000, 24.

²⁰⁰ Kuujo 1979, 27.

²⁰¹ Laine 1972, 44–47; Kuujo 1979, 37; Muukkonen 2000, 28.

ylhäältäpäin säädelyä toimintaohjelmaa. Tämä esti toisaalta myös yhtenäisen NMKY-kasvatusohjelman synnyn.²⁰² Vuonna 1927 Suomen NMKY:n johtokunnan kokouksessa todettiin poikatyön levinneen liian hitaasti etenkin maaseudulla. Tämän vuoksi vuosi 1928 julistettiin poikaosastojen perustamisvuodeksi, jonka tavoitteeksi asetettiin poikaosaston saaminen Suomen jokaisen kristillisen yhdistyksen yhteyteen.²⁰³

Vuosina 1919–1924 Suomeen perustettiin 2100 uutta nuorisojärjestöä. Tilannetta leimasi nuorisotyön jakautuminen punaisten ja valkoisten järjestöihin. Kommunistit pyrkivät soluttautumaan sosialidemokraattisiin nuorisojärjestöihin, ja esimerkiksi Sosialidemokraattinen Nuorisoliitto lakkautettiin valtion toimesta sen jouduttua kommunistien haltuun. 1920-luvulla aktivoitui myös kokoomuslainen poliittinen nuorisoliike, jonka keskusjärjestöksi perustettiin vuonna 1928 Kokoomuksen Nuorten Liitto. Kokoomuslaisen nuorisotoiminnan kanssa kilpaili äärioikeistolainen nuorisoliike, joka organisoitui 1930-luvulla IKL:ään kytkeytyneen nuorisojärjestön Sinimustien kautta, sen toiminta jäi kuitenkin melko pienimuotoiseksi.²⁰⁴ Eräs uusi toimija nuorisotyön kentällä sisällissodan jälkeen oli Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL), joka pyrki rakentamaan yhteiskuntarauhaa ja kohottamaan nuorison moraalialueita valistus- ja kasvatustyön sekä kerhotoiminnan kautta. Lapsia ja nuoria suojeltiin kaduilta ja huonoilta vaikutteilta järjestämällä kehittäväää toimintaa kuten maatalouskerhoja, käsityökerhoja sekä erilaista virkistystoimintaa. Vasemmiston piirissä MLL nähtiin kuitenkin oikeistolaiseksi poliittiseksi järjestöksi ja siihen suhtauduttiin hyvin epäluuloisesti.²⁰⁵ MLL:n vastavoimaksi perustettiin Kasvatuskotiyhdistys (myöhemmin Koteja Kodittomille Lapsille) sekä vasemmiston lastensuojelujärjestöjä. MLL teki paljon yhteistyötä SNKL:n kanssa, ja Karilas oli esimerkiksi mukana ohjaamassa MLL:n poikakerhotoimintaa 1920-luvulla.²⁰⁶

Nuorisotyön kahtiajakoa kärjisti suojeluskuntaliikkeen nuorisotyön aktivoituminen 1920-luvun mittaan. Suojeluskuntien epävirallisia poikien ”oravakomppanioita” oli perustettu jo 1920-luvun alussa. Poikatoiminnan perusteita käsiteltiin Suojeluskuntalaisen lehdessä jo vuonna 1920, mutta yhtenäistä linjaa toiminnan järjestämiselle ei löytynyt. Virallisesti poikatyö suojeluskuntien piirissä käynnistettiin vasta vuonna 1928. Suojeluskuntien

²⁰² Muukkonen 2000, 23, 25.

²⁰³ KA NKA PK Suomen NMKY:n Poikien johtokunnan kokouksen pöytäkirja Helsingissä 14.11.1927.

²⁰⁴ Nieminen 1995, 135–138, 148, 150.

²⁰⁵ Nieminen 1995, 163; Hämäläinen 2007, 144–145.

²⁰⁶ Nieminen 1995, 163, 167–168; Hämäläinen 2007, 146–151.

poikatyötä perusteltiin etenkin maanpuolustuksellisilla seikoilla: tavoitteena oli kasvattaa kurinalaisia ja isänmaallisia valkoisen Suomen kansalaisia ja taitavia sotilaita sekä sitoa pojat suojeluskuntiin jo varhain.²⁰⁷ Suojeluskuntien poikatoimintaan haluttiin koota poikia kaikista yhteiskuntaluokista, vaikkakin se oli leimallisesti agraariväestön toimintaa.²⁰⁸ 1930-luvulla suojeluskuntien poikatoiminta vahvistui voimakkaasti, mikä teki suojeluskuntaliikkeestä maan suurimman nuorisjärjestön.²⁰⁹

Suojeluskuntien poikatoiminta kilpaili osittain samoista pojista myös kristillisen poikatyön kanssa, vaikkakin suojeluskuntien poikatoiminta oli erityisesti maaseudun kansakoululaisten toimintaa, kun taas NMKY:t keskittyivät lähinnä kaupunkeihin.²¹⁰ Työväenliikkeen piirissä pelättiin työläislasten päätymistä porvarillisten nuorisjärjestöjen piiriin. Porvarillisissa järjestöissä lapsista ei kasvanut tulevaisuuden muutosvoimaa, mikä oli työväenliikkeen nuorisonkasvatuksen yksi tavoite. Esimerkiksi partio toiminnan katsottiin vieroittavan työväen lapset ja nuoret omasta luokastaan.²¹¹ Luetellessaan vuonna 1928 nuorison hyväksi toimivia järjestöjä, Karilas jätti mainitsematta vasemmiston nuorisjärjestöt sekä esimerkiksi suojeluskunnat.²¹² Vaikka Karilas oli sitoutunut tiukasti valkoisen Suomen arvomaailmaan, luultavasti suojeluskuntien poikatyö oli hänen arvoilensa liian sotilaallista. Vasemmiston nuorisotyö edusti Karilalle puolestaan kodin, uskonnon ja isänmaan vastaisuutta, vaikkakin huoli lapsista ja nuorista lähensi myös kristillistä nuorisotyötä ja työväenliikettä.²¹³

Sisällissodan jälkeen valkoisen Suomen nuorisotyö sai kansakunnan yhtenäisyyttä ja säilymistä korostavia tehtäviä. Huoli nuorison tilasta ja kansakunnan tulevaisuudesta yhdisti nuorisotyön toimijoita eri kentiltä.²¹⁴ Toisaalta 1920-luvulla nuorten houkutteleva eri järjestöjen toimintaan alkoi muodostua suoranaiseksi kilpailuksi, mikä huomioitiin myös SNKL:n piirissä.²¹⁵ Kilpailuasetelmaan ajautuivat tietysti vasemmistolainen nuorisotoiminta ja suojeluskuntien nuorisotyö, mutta myös nuorisoliikkeet sisällissodan voittajaosapuolen sisältä. Suojeluskuntaliikkeen poikatyön aktivoituminen 1920-luvun lopulla oli suuri isku

²⁰⁷ Vasara 1992, 122–128; Vasara 1997, 518, 553, 563.

²⁰⁸ Nieminen 1995, 193; Nevala 2003, 347.

²⁰⁹ Vasara 1997, 628.

²¹⁰ Vasara 1997, 596.

²¹¹ Paavilainen 2010, 52–53.

²¹² Karilas 1928b, 50.

²¹³ Nikander 2001, 153.

²¹⁴ Nieminen 2003, 268.

²¹⁵ KA NKA VK 1933, 3.

esimerkiksi partioliikkeelle, joka oli toiminut Suomessa jo 1910-luvun alusta lähtien.²¹⁶ 1930-luvulla esitettiin ideoita poikatyön kasvatusohjelmien yhtenäistämistä. Useilla poikatyön toimijoilla oli samanlainen päämäärä kasvattaa pojista kunnan miehiä luonteenkasvatustyön kautta ja myös samoja menetelmiä. Nuorisotyön eri tahojen välinen yhteistyö syveni kunnolla kuitenkin vasta 1940-luvulla ensimmäisen valtion nuorisotyölautakunnan myötä. Karilas valittiin vuonna 1944 perustettuun nuorisotyölautakuntaan SNKL:n edustajaksi.²¹⁷

Karilas tuli nuorisotyön kentälle aikana, jolloin sitä leimasi vahvasti kilpailuasetelma. Vanhat kristillisestä, kansallisisidealisisesta ja poliittis-korporatiivisesta perinteestä lähteneet nuorisoliikkeet saivat rinnalleen ja kilpailijakseen uusia toimijoita etenkin sisällissodan jälkeen. Myös seurakunnallinen ja yhdistysmuotoinen kristillinen nuorisotyö ajautuivat kilpailuasetelmaan sisällissodan jälkeen. Sotaa seurannut hajaannus loi tarvetta monipuolisemmalle kirkolle, ja seurakunnat alkoivat kehittää omaa nuorisotyötään. Näin pyrittiin luomaan uusi yhteys lapsiin ja nuoriin, joiden kasvattaminen oli siirtynyt oppivelvollisuuden myötä lopullisesti yhteiskunnalle. Vuonna 1933 luterilainen tunnustus tuli osaksi SNKL:n sääntöjä, mikä lähensi liiton välejä seurakunnalliseen nuorisotyöhön. Lopullisesti yhdistysmuotoinen työ alkoi hiipua 1930-luvun lopulla, kun taas seurakunnallisen nuorisotyön suosio jatkoi kasvuaan.²¹⁸ SNKL:n jatkuva taloudellinen ahdinko vaikeutti myös kristillisen poikatyön kehitystä. Etenkin 1930-luvun alussa SNKL oli pahoissa taloudellisissa ongelmissa, mikä heijastui myös Suomen NMKY:n Poikiin. Järjestö menetti oman matkasihteerin väliaikaisesti ja myös keskussihteerin toimen lakkauttamista ehdotettiin. Vuonna 1934 Suomen NMKY:n Pojat muutti nimensä Poikien Keskukseksi ja sai taloudellisen itsenäisyyden jääden kuitenkin muodollisesti vielä SNKL:n hallintaan.²¹⁹

NMKY-liike oli kristillisen nuorisotyön testikenttä, jonka kehittämät työmuodot levisivät toiseen maailmansotaan mennessä seurakunnallisen nuorisotyön työmuodoiksi. Kirkko omaksui nuorisotyön osaksi toimintaansa nimenomaan kristillisiltä yhdistyksiltä ja usein myös näiden kustannuksella.²²⁰ Muukkonen on esittänyt, että NMKY-liikkeellä oli poikatyön

²¹⁶ Nieminen 1995, 193; Paavilainen 2010, 65, 181. Partio toiminta käynnistyi Suomessa jo vuonna 1910, mutta vuosina 1911–1917 se joutui toimimaan maan alla venäläisen virkavallan kiellettyä sen maan järjestystä uhkaavana (Paavilainen 2010, 30, 38, 43).

²¹⁷ Nieminen 1995, 195, 220–221.

²¹⁸ Laine 1972, 96; Heikkilä 1977, 164; Seppälä 1988, 57–58, 64; Nieminen 1995, 38.

²¹⁹ Laine 1972, 118, 122.

²²⁰ Muukkonen 2000, 28–29; Lund 2007, 66–67.

kautta tärkeä rooli jopa poikaiän käsitteen luomisessa.²²¹ Karilas toimi NMKY-liikkeen poikatyön keskussihteerinä ja poikatyöntekijänä tilanteessa, jossa poikatyön toimintatapoja vakiinnutettiin Suomen kristillisissä yhdistyksissä. Näin hänellä oli suuri vaikutus kristillisen poikatyön kehitykseen 1920- ja 1930-luvuilla, jolloin se oli vielä pääasiassa yhdistysmuotoista.

²²¹ Muukkonen 2000, 21.

3 KRISTILLINEN RAKKAUDENTYÖ POIKIEN PELASTAMISEKSI

3.1 ”Poikien palveleminen edellyttää poikien tuntemista”²²²

Kristillisen nuorisotyön piirissä katsottiin 1900-luvun alussa, että työn onnistumiseksi nuoriin, nuoruusikään ja nuorten kasvuolosuhteisiin tuli perehtyä.²²³ Tältä pohjalta lähti myös Karilaan poikapsykologiaa ja poikien elämää käsittelevä tuotanto. Karilaan mukaan kasvatustavoitteiden saavuttamiseksi poikiin tuli aina suhtautua ymmärtäväisesti, mikä edellytti poikaikään liittyvää teoretietoa ja poikien tuntemista. Oikeanlaisen kasvatuksen antamiseksi kristillisen poikatyön tuli ottaa huomioon kuhunkin ikäkauteen liittyvät ominaispiirteet.²²⁴ Poikien elinoloja ja ajatusmaailmaa koskevan tutkimuksen puute tukki kuitenkin väylän ”poikien sielun synkkiin korpiin ja ryteikköihin”. Karilas käsitteli useissa teoksissaan poikaikään liittyviä erikoispiirteitä psykologiselta tai *sielutieteelliseltä* perustalta. Hän paneutui poikaikää koskeviin kysymyksiin etenkin teoksessaan *Pojan maailma* (1929), joka oli suunnattu kasvattajille nimenomaan poikaikään liittyvän tietämyksen lisäämiseksi. Teos perustui vuonna 1926 Suomessa järjestetyn NMKY:n maailmankonferenssin yhteydessä toteutetun pojille suunnatun kiertokyselyn tuloksiin.²²⁵ Tieteellistä nuorisonkasvatuksen teoriaa alettiin Suomessa kehittää kunnolla vasta 1950-luvulla, joten Karilaan 1920-luvun poikatyön teoriaa käsittelevät teokset olivat uraauurtavia.²²⁶

Poikien elinympäristöstä ja ajatuksista hankittiin tietoa myös Suomen NMKY:n Poikien paikallisille poikaosastoille suuntaamien kiertokyselyiden kautta, joiden vastauksissa Karilaan mukaan ”varsin huomattavalla tavalla sykähtää vastaan poikien maailma”.²²⁷ Karilas kehotti poikatyöntekijöitä hankkimaan tietoja myös poikaosastojen toiminnan yhteydessä:

²²² Karilas 1929c, 4.

²²³ Nieminen 1995, 39–40.

²²⁴ Karilas 1929c, 46.

²²⁵ Karilas 1929c, 3-7. Kysely oli ilmeisesti eräs ensimmäisistä nuorisolle tehdyistä kansainvälisistä asennetutkimuksista (Muukkonen 2000, 28).

²²⁶ Telemäki 1986, 17–18.

²²⁷ KA NKA KT Kiertokysely poikaosastoille. KA NKA PK Pöytäkirja Suomen NMKY:n Poikien Liiton vuosikokouksessa Oulussa 11.6.1926; Pojista hankittiin tietoja myös heidän ilmoittautuessa jäseneksi poikaosastoon. Ilmoittautumislappuun tuli täyttää henkilökohtaisia tietoja itsestä ja kotioloista. (Karilas 1922a, 140)

”Paitsi jäsenluettelo on hankittava ja muistiin merkittävä kaikenlaisia tietoja, jotka saattavat valaista pojan olemusta, hänen luonnettaan ja niitä olosuhteita, joissa hän elää, sekä tapahtuneita muutoksia.”²²⁸

Tietoa oli hankittava poikien koti- ja kouluelämästä, toveripiiristä, harrastuksista, taipumuksista, kyvyistä, luonteesta, mutta myös kiusauksista, huonoista taipumuksista ja sairaalloisuuksista.²²⁹ Karilas piti tärkeänä että poikatyö perustui poikien tuntemiseen:

”kaikessa toiminnassaan [kristillinen poikatyö] koettaa ottaa huomioon, mitä mikin poika ajattelee, tuntee ja tahtoo, ja asettaa menettelytapansa sen mukaisiksi. Sielutieteellisillä näkökohdilla on sentähden työssä mitä suurin merkitys.”²³⁰

Vielä 1800-luvulla vallinneet kasvatustavat perustivat kasvatuksen auktoriteetin kuriin ja isäntävaltaan. Niemisen mukaan 1900-luvun alussa traditionaalinen kasvatustavateetti sai rinnalleen karismaattisen, laillisen ja asiantuntijuuteen perustuvan auktoriteetin. Moderni nuorisotyö ei pohjannut kasvatustavateettiaan perinteisen käsityksen mukaan enää vain traditioon vaan myös kasvattajan ja kasvatettavien keskinäiseen kiintymykseen sekä asiantuntijuuteen. Siten kristillisen poikatyönkin kasvatustavateellisuuden keskiöön nousivat poikatyöntekijän asiantuntemus ja esikuvallisuus sekä poikien ”autenttinen kohtaaminen”.²³¹ Tämän myötä kasvatettavien nuorten elinympäristön sekä kehitysvaiheiden tuntemisesta tuli kasvattajan ammatillinen velvollisuus.²³² Poikatyöntekijöiden tuli olla poikien tuntijoita ja ymmärtäjiä, mikä selittää Karilaan kehotuksen hankkia tietoa pojista mahdollisimman paljon.

1700-luvulla alkaneen tieteellisen ja kulttuurisen murroksen myötä käsitys ihmisestä muuttui dynaamisemmaksi, mikä lisäsi uskoa kasvatustavateettien voimaan. Lastenkasvatukseen kohdistunut teoreettinen kiinnostus lisääntyi, ja 1800-luvun puolella muotoiltiin ensimmäiset tieteelliset kasvatusteoriat.²³³ 1800-luvun lopulla myös nuoruusikä alkoi kiinnostaa etenkin psykologiaa ja kasvatustiedettä, mikä johti ensimmäisiin nuoruusikää koskeviin tieteellisiin teorioihin. Uusien teorioiden kautta kokeelliset tieteet alkoivat osallistua nuoruuden määrittelyyn.

²²⁸ Karilas 1922d, 141.

²²⁹ Karilas 1922d, 193.

²³⁰ Karilas 1922a, 22–23.

²³¹ Nieminen 2003, 262, 267, 277.

²³² Ojakangas 1997, 143–145.

²³³ Pulma 1987, 23; Tähtinen 2011, 185.

Keskeiseen asemaan nousi murrosiän (adolescence) käsite, jonka yhdysvaltalainen psykologi G. Stanley Hall vakiinnutti kehityspsykologisiin keskusteluihin 1900-luvun alussa.²³⁴ Murrosiän käsite edellytti ajatusta nuoruudesta lapsuudesta ja aikuisuudesta erillisenä ikäkautena, siten käsite sekä kuvasi että rakensi modernia nuoruutta.²³⁵ Toinen aikakauden kasvatusajatteluun merkittävästi vaikuttanut teoria oli evoluutioteoriaan pohjautunut *rekapitulaatioteoria*, jonka mukaan yksilön kehitys kulki villiyydestä kohti sivistystä ihmiskunnan kehityksen tavoin. Teoria rinnasti ihmisyksilön kehityksen ihmiskunnan eri yhteiskuntamuotojen historialliseen kehitykseen. Siten lapset hahmottuivat jonkinlaisiksi villi-ihmisiksi, jotka suotuisien olosuhteiden myötä nousivat kohti aikuisuutta ja sivistystä.²³⁶ *Rekapitulaatioteorian* tärkeimpiä kehittäjiä olivat NMKY-liikkeen ideologi Luther H. Gulick²³⁷ sekä tämän ajatuksia murrosikäteoriassaan toistellut Hall.²³⁸

Rekapitulaatioteorian mukaan vaistot eivät yksin vieneet nuorta ylemmille kehitystasoille, vaan tarvittiin toistoa, jonka kautta oikeanlaisesta käyttäytymisestä alkoi tulla refleksiivistä eli automaattista ja tiedostamatonta. Siten toimintojen toistolla oli tärkeä merkitys nuoren motorisessa mutta myös moraalisisessa kehityksessä. Kehityskulku villiyydestä sivistykseen näkyi aikakauden teoreetikkojen mukaan etenkin lasten peleissä ja leikeissä, joiden katsottiin kehittyvän yksilöllisistä ja alkeellisista monimutkaisemmiksi yhteistyötä vaativiksi harjoitteiksi.²³⁹ Karilas kirjoitti poikien leikeistä Veljesviestissä vuonna 1932 *rekapitulaatioteoriasta* omaksutuina painoituksin:

”Kun pojat pitävät telttaelämästä, nuotion sytyttämisestä, pelaavat hiivintä- ja piiloutumisleikkejä, keräilevät, heittävät, lyövät sauvalla palloa, väistävät j.n.e, niin eikö siinä kaikessa ole jotain perintöä siltä ajalta, jolloin esi-isämme elivät metsästyksellä. Samoin kävelevät pojat mielellään avojoaloin sekä kahlaavat

²³⁴ Hendrick 1990, 101–102; Aapola 2003, 87–90; Puuronen 2006, 40, 45–46.

²³⁵ Aapola 2003, 87.

²³⁶ Rader 1987, 123; Aapola 1999, 40; Aapola 2003, 88.

²³⁷ NMKY-liikkeen Springfieldin korkeakoulun opettajana Gulickilla oli suuri vaikutusvalta liikkeen toimijoiden keskuudessa vallitseviin käsityksiin (Rader 1987, 126).

²³⁸ Rader 1987, 123, 127.

²³⁹ Rader 1987, 124, 127.

vedessä. Maanviljelyksen alkuasteelta on kotoisin hiekassa kaivaminen j.n.e.. Heimoelämää edustavat taistelu- ja puolustusleikit.”²⁴⁰

Poikien leikeissä näkyi siis ihmiskunnan kehitys metsästäjistä kohti maanviljelystä ja ”heimoelämää”. Karilaan mukaan leikit tarjosivat myös purkautumistien toimintahalulle, kehittivät lapset terveyttä, opettivat yhteistoimintaa ja sääntöjen noudattamista sekä saivat pojat ”suorittamaan itselleen epämieluisia tehtäviä vapaaehtoisesti ja ilolla”, mikä oli tärkeä taito tulevassa työelämässä.²⁴¹ Leikeillä oli aikakauden kasvatustajatteluissa muutenkin tärkeä merkitys. Esimerkiksi hygienialiikkeen keskusteluissa leikki nähtiin ”lapsen kielenä”, jota tarkkailemalla voitiin saada tietoa lapsen kehityksestä.²⁴²

Tärkein ja myös vaarallisin kehitysvaihe nuoren elämässä oli murrosikä, jonka kautta nuori ponnisti kohti korkeampaa elämää ja aikuisuutta. Käsittelen tässä murrosikää nimenomaan kulttuurisena ja sosiaalisesti muotoiltuna diskurssina, en missään määrin ”luonnollisena” ilmiönä.²⁴³ Hallin murrosikäteoria rakensi siltaa rousseaulaisen kasvatustajatteluun²⁴⁴, uuden empiirisen tieteen ja evoluutioteorian välille. Siinä murrosikä hahmottui myrskyisäksi, epätasapainoiseksi ja vaaralliseksi mutta välttämättömäksi aikuistumisvaiheeksi, jonka kautta lapsuuden tasapaino rikkoutui ja nuori pakotettiin aikuistumisen vieraalle tielle kohti ihmisen korkeinta kehitystasoa. Rousseautta mukaillen Hall näki murrosiän uudestisyntymisen aikana, johon kuuluivat sukupuolinen kehitys, tunteiden kypsyminen ja lopulta aikuistuminen. Suomen kieleen murrosiän käsitteen toi todennäköisesti Aksel Rosenqvist vuonna 1915 teoksessaan *Murrosikä ja kasvatustajattelu*, jossa näkyi selvästi Hallin murrosikäteorian vaikutus.²⁴⁵

Murrosiällä oli tärkeä merkitys myös Karilaan poikaikää koskevissa kirjoituksissa, ja hän tunsi ainakin Rosenqvistin teoksen. Ikävuodet kymmenestä kahteenkymmeneen olivat Karilaan mukaan tulevan elämän kannalta kriittisintä aikaa, jolloin ”nuoret miehenalut valmistautuvat ja varustautuvat kaikin puolin pitkää, paljon kysyvää elämää varten”.²⁴⁶ Murrosikä oli tämän tärkeän kehityskauden taitekohta, sielullisen kehityksen kausi,

²⁴⁰ KA NKA VV no. 3/1932, Karilas, ”Poikien leikit”. Ajatus lapsen kehityksestä ihmiskunnan kulttuurivaiheiden kautta kuului myös ns. herbartilaiseen kasvatustajatteluun (ks. luku 4.1) (Iisalo 1991, 163–164). Karilas on saattanut omaksua teorian siltä suunnalta.

²⁴¹ KA NKA VV no. 3/1932, Karilas, ”Poikien leikit”.

²⁴² Ojakangas 1997, 279.

²⁴³ Aapola 1999, 16, 26.

²⁴⁴ Jo Rousseau määritteli murrosiän rajuksi ja ristiriitaiseksi uuden syntymän ikäkaudeksi, jota määritteli yksilön sisäinen taistelu (Telemäki 1984, 27).

²⁴⁵ Aapola 1999, 38–39, 95–100; Aapola 2003, 87–90; Puuronen 2006, 45–47.

²⁴⁶ Karilas 1922a, 23.

pyhäkoulun ja rippikoulun välimaastoon sijoittunut ”vaarallinen eksytysten aika”, jolloin poika valmistautui todellista elämää varten kehittyen ”kunnan mieheksi” tai lähtien ”tuhlaajapojan teille”.²⁴⁷ Murrosiässä ratkaistiin myös suhde uskontoon ja vastattiin ”Jumalan kutsuun”.²⁴⁸ Karilas näki murrosiän monin tavoin hyvin ristiriitaiseksi kehitysvaiheeksi. Ristiriita näkyi suoraan nuoren käytöksessä:

”Poika pitää kovaa ääntä saadakseen sisäisesti olla rauhassa, nauraa silloin kun tahtoisi itkeä, esiintyy rohkeana ja mahtavana silloin kun sisimmässään pelkää sekä tekeytyy pahaksi ja tottelemattomaksi ja kaikin puolin mahdottomaksi, sillä häntä hävettää, jos hänen sydämessään orastavat hyvät ja jalot ominaisuudet vedetään liian aikaisin esiin aivan kuin kukantaimet lasikuvun alla.”²⁴⁹

Murrosikäiset olivat Karilaan mukaan sisimmiltään ”jotain hyvää, puhdasta ja jaloa”, mutta tekeytyivät huonommiksi ja pahemmiksi kuin oikeasti olivat. Huomattuaan sisällään ristiriidan pojat sulkeutuivat ja toivat itsestään esille vain huonoja puolia.²⁵⁰ Tämän ymmärtämisessä oli murrosikäisten poikien kasvattamisen ydin ja samalla myös vaikeus. Kasvattajien oli opittava ymmärtämään nuoren sisäistä maailmaa silloinkin kun ”hän näyttää luokseenpääsemättömältä ja sulkeutuneelta tai aivan toisenlaiselta, vieläpä vastakkaiselta kuin mitä hän itseasiassa on”. Murrosikäisen liittyvän emotionaalisen epätasapainon vuoksi murrosikäiset tarvitsivat erityistä ohjausta.²⁵¹ Murrosiän ongelmat johtuivat Karilaan mukaan enimmäkseen normaaliin kehitykseen kuuluvista ”siirtymävuosien itsenäistymispyrkimyksistä”.²⁵²

”Huomatessaan itsessään ristiriitaa, joka tosin kuuluu asiaan (nim. kehitykseen), poika sulkeutuu tai *tuot itsestään esiin outoja, vastakkaisia puolia*. [...] Joka tapauksessa on tämä vaarallinen ja vaikea kehityskausi, jota pitäisi ymmärtää ja saada sopusointuisemmaksi ja rauhallisemmaksi.”²⁵³

²⁴⁷ Karilas 1926a, 28; Karilas 1929c, 30.

²⁴⁸ Karilas 1922b, 9, 23.

²⁴⁹ Karilas 1929c, 12.

²⁵⁰ Karilas 1922c, 35; Karilas 1929c, 12.

²⁵¹ Aapola 2003, 89, 94.

²⁵² Karilas 1929c, 31.

²⁵³ Karilas 1926a, 31.

Kasvattajien oli Karilaan mukaan suhtauduttava murrosikään erityisellä ymmärryksellä, huolella ja rakkaudella.²⁵⁴ Karilas pyrki ymmärtämään nuorten käytöstä mahdollisimman pitkälle nimenomaan normaaliin kehitykseen kuuluvan murrosiän eli kautta. Tämä poikkeava aikakauden lääketieteellisestä ja mentaalihygieenisestä diskurssista, jossa lasten ja nuorten poikkeavuudet tai kurittomuus tulkittiin herkästi patologisina oireina syvemmillä piilevistä sairauksista, sairaalloisesta ympäristöstä ja kasvatusvirheistä tai degeneraatiosta. Mentaalihygienian näkökulmasta lasten ja nuorten häiriökäyttäytyminen ja rikollisuus olivat merkkejä syvemmillä piilevästä sairaalloisuudesta ja epänormaaliudesta, kun taas Karilas näki usein niiden taustalla murrosiän ristiriidat, huonon seuran tai puutteellisen kasvatuksen.²⁵⁵ Luultavasti Karilas oli omaksunut ymmärrystä korostavan näkemyksensä muun muassa saksalaiselta filosofilta ja nuorisopsykologian teoreetikolta Eduard Sprangerilta, jonka tuotantoa hän tunsu hyvin. Sprangerin merkittävin anti nuoruuden psykologialle oli nimenomaan ymmärtämisen ottaminen nuoruuden tutkimuksen metodologiseksi lähtökohdaksi kausaalisen selittämisen sijaan.²⁵⁶

Murrosikäisten elämänrytmi oli Karilaan mukaan kiihkeämpi ja kiireellisempi kuin aikuisilla, mikä teki pojista malttamattomia ja levottomia. Tämän vuoksi pojat tarvitsivat jatkuvasti vaihtelua ja toimintaa, esimerkiksi liikuntaa ja ”voimanponnistuksia”. Kiihkeä elämänrytmi johtui siitä, että poikien piti muutamassa vuodessa ”valmistautua pitkää elämää varten”.²⁵⁷ Paradoksaalisesti hetkellisyydessä ja hektisyydessä elävät pojat tarvitsivat kuitenkin jo varhain myös Jumalaa ja iankaikkista elämää. Poikien ”sielullinen vastaanottavaisuus” oli suurimmillaan 14 vuoden molemmin puolin eli juuri murrosiän tienoilla. Pojilla oli Karilaan mukaan uskonnollisia ja hengellisiä tarpeita enemmän kuin mitä ulkoapäin näytti, mutta he halusivat kätkeä ne muilta.²⁵⁸ Pojat elivät ”ajan ulkopuolella” valmistustilassa, eivätkä olleet kiinnostuneita ajankohtaisista asioista kuten aikuiset, mutta ”vakavat elämänkysymykset” ja ”ikuisuusasiat” heitä sen sijaan askarruttivat.²⁵⁹ Lapsilla uskonnollisuus perustui mielikuvitukseen ja oli vielä melko pinnallista, mutta murrosiässä poikien uskonnollinen elämä syveni huomattavasti rauhottoman etsinnän ja itsenäistymispyrkimysten myötä. Hallin

²⁵⁴ Karilas 1929c, 8, 30.

²⁵⁵ Ojakangas 1995; Ojakangas 1997, 168, 272.

²⁵⁶ Karilas 1929c, 75–76; Puuronen 1997, 53–56. Spranger korosti teoksessaan *Psychologie des Jugendalters* (suom. Nuoruusiän sielunelämä) nuoruuden sosiaalista ja kulttuurista taustaa (Puuronen 1997, 53).

²⁵⁷ Karilas 1926a, 30; Karilas 1928b, 10; Karilas 1929c, 11, 30.

²⁵⁸ Karilas 1928b, 11, 57; Karilas 1929c, 16, 31.

²⁵⁹ Karilas 1926a, 31; Karilas 1929c, 11–12.

mukaan juuri murrosikään liittyvä perinpohjainen mullistus mahdollisti uskonnollisen kääntymyksen.²⁶⁰ Yhdistämällä kasvatusohjelmassaan hengelliset ja ruumiilliset harjoitukset, kristillinen poikatyö vastasi luultavasti Karilaan mukaan parhaiten levottomien ja malttamattomien mutta uskonnollisen etsinnän täyttämien murrosikäisten poikien tarpeisiin.

Murrosikä oli tärkeä itsenäistymisvaihe, joka tempaisi nuoren kohti yksilöllisyyttä. Tämä aiheutti usein ristiriitoja nuorten ja vanhempien välille. Murrosikäinen poika saattoi ryhtyä ”arvostelemaan ja vastustamaan aikuisten mielestä selviä tosiasioita” ja alkoi ”vastustaa sellaisia uskonnollisia tapoja kuin kirkonkäyntiä ja kotihartautta”. Tämä oli kuitenkin Karilaan mukaan osoitus siitä, että poika halusi pitää uskonnollisuutensa salassa ja lähteä itse omin päin etsimään totuutta. Etsimiseen saattoi liittyä myös epäilyä, joka kuului osaksi omakohtaisen ja persoonallisen uskonnollisuuden kehittymistä.²⁶¹ Epäilyvaihe sijoittui Karilaan viittaaman tutkimuksen mukaan ikävuosien 14 ja 21 välille. Epäilykset opettivat poikaa käsittelemään syvällisiä elämänkysymyksiä ja muovasivat pojasta itsenäisen persoonan, siten niihin oli suhtauduttava ymmärtäväisesti: ”Älkäämme orjuuttako poikaa, vaan koettakaamme saada hänessä heräämään omaa, erikoislaatuista ja itsenäistä elämää. Iloitkaamme siitä, että hän etsii ja kysyy.”²⁶² Kasvattajan tuli kuunnella pojan sydämen avautumista epäilyksineen ja kiusauksineen, jotta poika tuntisi, että häntä ymmärretään.²⁶³ Uskonnollisten epäilysten suhteen Karilas vaikuttaisi olleen selvästi sallivampi kuin kristillisen partioliikkeen johtohahmo Vernerin Louhivuori, jonka mukaan nuori uskon epäilijä oli aina ”luonnottomuus”.²⁶⁴ Kasvattajien oli Karilaan mukaan hyvä ymmärtää murrosiän epäilykset, mutta totuudenjano ja etsintä saattoivat johtaa pojan myös harhaan, esimerkiksi ”tutkimaan toisarvoisia salaoppeja” tai ”palvomaan jonkinlaisia vähemmänarvoisia uskonnon vastikkeita, jommoisia myös sokeat yhteiskunnalliset uskomukset ovat”.²⁶⁵

Käsitellessään murrosikää Karilas viittasi useimmiten poikiin, joiden murrosiän hän näki tyttöjä vaikeammaksi.²⁶⁶ Myös Hallin ja Rosenqvistin teorioissa tyttöjen ja poikien murrosikä oli erilaista ja eriaikaista. Tyttöjen murrosikä alkoi aikaisemmin kuin poikien, mutta jäi jollain tavoin puolitiehen. Sinikka Aapolan mukaan Hallin teoriassa murrosikä hahmottui

²⁶⁰ Karilas 1929c, 28, 35; Puuronen 1997, 47.

²⁶¹ Karilas 1929c, 31–32.

²⁶² Karilas 1926a, 32; Karilas 1929c, 32–33.

²⁶³ Karilas 1922b, 22.

²⁶⁴ Halmesvirta 1997, 36.

²⁶⁵ Karilas 1929c, 36.

²⁶⁶ Karilas 1929c, 30–31.

tunteellisuuden ja irrationaalisuuden täyttämäksi feminiiniseksi elämänvaiheeksi, johon tytöt juutuivat lopullisesti, kun taas pojat nousivat suotuisissa olosuhteissa sen kautta korkeammalle kehitystasolle kohti aikuisuutta ja yksilöllisyyttä. ”Villiydessä” elävistä lapsista tuli murrosiän kautta aikuisia ja yksilöllisiä persoonia, mutta tyttöjen kohdalla yksilöllisyys jäi kuitenkin vajavaiseksi.²⁶⁷ Karilaan mukaan poikien ”itsenäistymispyrkimys” oli tyttöjä voimakkaampi, ja tyttöjen kohdalla myös epäilyvaihe oli harvinaisempi.²⁶⁸ Itsenäistyminen ja epäily olivat yksilöllistymisen kulmakiviä, joten voidaan olettaa, että myös Karilas ajatteli ainakin jossain määrin tyttöjen yksilöllistymisen jäävän poikia vähäisemmäksi.

Poikaikään liittyvä epävarmuus ajoi Karilaan mukaan pojat lähes pakonomaisesti hakemaan tukea ja turvaa muista samanikäisistä. Siten kokoontuminen ja kerääntyminen yhteen liittyivät luontaisesti poikaikään. Poikien rinnassa kuohuva virta ajoi poikajoukkioit sinne, missä oli jotain erityistä nähtävää ja kuultavaa: ”Missä on paljon liikettä, toimintaa ja jännitystä, siellä on poikien kokous.” Poikien kokoontumisalttius johti pahimmillaan rikosten ja paheiden leviämiseen poikaporukoissa, mikä sai aikaan pahimmillaan ”tuhlaajapoikien armeijoita”. Pojat olivat erittäin alttiita ympäristön vaikutuksille juuri poikaporukoissa, joissa ”joukkohenki” määräsi tahdin.²⁶⁹

”Pojat ovat todella silminnähtävän alttiita vaikutuksille, kun ovat kysymyksessä toverit. Huonot toverit ovat useastikin poikien epäjumalia, joita he tottelevat, pelkäävät ja orjamaisesti palvelevat, vieläpä jäljitteleväkin.”²⁷⁰

Pojat näyttäytyivät Karilaan käsityksissä jonkinlaisiksi villeiksi laumaolennoiksi, jotka eivät vielä olleet kehittyneet todellisiksi yksilöiksi. Poikien näkeminen yksilöiden sijaan porukoiden ja ryhmien jäsenenä oli juuri yksi *rekapitulaatioteoriaan* liitetystä käsityksistä.²⁷¹ Villiydessä elävät pojat toimivat massoina ja olivat sekä hyvässä että pahassa poikaporukan armoilla.

Ihmiskuva syntyy ja kehittyy ”taloudellisten, henkisten, hengellisten ja elämisen aineellisten ehtojen vuorovaikutuksessa”, ja erilaiset ihmiskuvat johtavat tietysti aina erilaisiin

²⁶⁷ Aapola 2003, 91; Aapola 1999, 30–31, 40, 44.

²⁶⁸ Karilas 1929c, 30–31.

²⁶⁹ Karilas 1928b, 5-9; Karilas 1929c, 128–129.

²⁷⁰ Karilas 1929c, 129.

²⁷¹ Putney 2003, 101–102.

kasvatustavoitteisiin.²⁷² Perinteisessä luterilaisessa kasvatustajattelussa korostettiin kuuliaisuuteen kasvattamista kurin kautta. Lapsen oma tahto edusti perisyntiä, joka säilyi lapsessa kasteesta huolimatta. Kasvatuksen kautta lapsen perisyntiä edustava oma tahto kukistettiin ruumiinrangaistuksilla ja kovalla kurilla. Tavoitteena oli lapsen oman luonnon nujertaminen ja Jumalan pelon juurruttaminen, joiden kautta lapsi pakotettiin vapautta edustaneeseen sivistyneeseen elämään. Ihmisen luontoperusta siis uhrattiin vapauden takia saattamalla luonto kasvatuksen kautta hengen palvelukseen ja järjen ohjaukseen. Ihmisessä piilevä taipumus hyvää saatiin perinteisten käsitysten mukaan esille vain ankaran kasvatuksen kautta.²⁷³

1800-luvulla noussut sekulaari kasvatustajattelu perustui uudelleenläiseen käsitykseen, jonka mukaan lapsi oli syntyessään hyvä tai neutraali olento, jota oli hoidettava ja kasvatettava hellyydellä, taidolla ja asiantuntemuksella kuten kasvavaa kasvia. Uudessa käsityksessä ihminen oli ensi sijassa biologinen ja psykologinen luontaisen kehityksen ohjaama organismi. Lapsen luontoa ei haluttu enää nujertaa, vaan modernin kasvattajan oli ojentettava sille kätensä luomalla kasvamiselle suotuisat olosuhteet sekä poistamalla esteitä sen tieltä. Luontoperäinen kasvaminen oli ennen kaikkea taipumusten ja perimässä piilevien mahdollisuuksien aktualisoitumista, jolle kasvattajan tuli luoda puitteet tarjoamalla mahdollisuudet tarpeiden tyydyttämiseen. Uuden kasvatustajattelun myötä lapsesta tuli ympäristön ja perimän yhteistulos, sisäisten lakien mukaisesti kehittyvä luontoperäinen olento, jonka kehityksen lait kasvattajan oli tunnettava. Näin kasvattajista tuli Ojakankaan mukaan tuomareiden sijaan lääkäreitä.²⁷⁴

Karilas halusi hyödyntää uusia psykologisia ja kasvatustieteellisiä teorioita kristillisessä poikatyössä. Poikiin tuli perehtyä, jotta työ olisi mahdollisimman tehokasta:

”Käytännön työn ja monipuuhaisen toiminnan ohella se [kristillinen poikatyö] tahtoo tutkia poikaa ja hänen elämäänsä uskonnolliselta, sielutieteelliseltä, yhteiskunnalliselta ja kasvatukselliselta kannalta.”

Kristillinen poikatyö halusi toimia Karilaan mukaan välittäjänä nuorten ja aikuisten välillä sekä ”olla mukana poistamassa sitä juopaa, joka on olemassa aikuisten ja vaikeassa kasvu-

²⁷² Kakko 2005, 156; Koski 2011, 159.

²⁷³ Häggman 1994, 141–142; Ojakangas 1997, 75, 82, 86–87; Kakko 2005, 69, 76.

²⁷⁴ Ojakangas 1997, 115–127, 160. Kakko 2005, 138–139; Tähtinen 2011, 198, 210.

murros- ja kehitysiässä olevien poikien välillä”.²⁷⁵ Välittäjän roolinsa oikeuttamiseksi poikatyöntekijöiden tuli hankkia pojista tietoa mahdollisimman paljon ja olla poikamaailman asiantuntijoita ymmärtäen esimerkiksi murrosikään liittyvät ristiriidat. Pojat eivät olleet enää lapsia, mutta eivät vielä aikuisiakaan vaan ”siltä väliltä”. Karilaan mukaan oli suuri virhe kohdella poikia aikuisina miehinä. Poikaikä oli valmistumisvaihe elämää varten ”samoin kuin elämä iäisyyttä varten”.²⁷⁶ Sillä oli omat ominaispiirteensä, joiden tuntemisesta oli merkittävää apua poikatyössä. Uskonnollisesta taustasta huolimatta Karilaan kasvatuskäsitys oli selvästi luontoperäistä kehitystä korostava. Sisäsyntyistä kehitystä ohjasivat ympäristön vaikutukset, joille pojat olivat Karilaan mukaan paljon aikuisia alttiimpia²⁷⁷. Ymmärtääkseen poikaa kasvattajan oli perehdyttävä myös pojan kasvuympäristöön ja etenkin toveripiiriin: ”Niistä eri piireistä, jotka yhdessä muodostavat poikien ympäristön, ansainnee erikoisesti kiinnittää huomiota siihen toveripiiriin, jonka keskuudessa ja jonka alaisena poika elää ja toimii.”²⁷⁸

3.2 Poikatyön teoriaa ja käytäntöä

Ensimmäisen kosketuksensa nuorten vapaa-ajan toimintaan Karilas sai ollessaan opettajana Kallion yhteiskoulussa. Opetustyönsä ohella hän otti aktiivisesti osaa koulun oppilasyhdistystoimintaan toimien koulun konventin eli toverikunnan kuraattorina vuosina 1911–1915 ja 1917–1919.²⁷⁹ Kuraattorin tehtävänä oli toverikunnan toiminnan ja julkaisujen valvominen ja ylläpitäminen.²⁸⁰ Toverikuntatoiminta oli tervehenkistä koulun ulkopuolista harrastamista, siihen kuuluivat niin esitelmät, runonlausunta, laulu ja soitto kuin myös erilaiset retket ja vierailut esimerkiksi senaattiin, ylioppilastalolle sekä taidenäyttelyihin. Toverikunnassa pidettävien esitelmien aiheet olivat yleishyödyllisiä ja kasvattavia: lukuvuoden 1913–1914 aiheisiin Kallion yhteiskoulussa kuuluivat muun muassa ”sähkö ja ukkonen”, ”sopiva toimi” ja ”Aleksis Kivi”.²⁸¹ Toverikunnan toiminnan toivottiin varjelevan

²⁷⁵ Karilas 1922b, 13.

²⁷⁶ Karilas 1928b, 57; Karilas 1928c; Karilas 1929c, 8.

²⁷⁷ Karilas 1929c, 126.

²⁷⁸ Karilas 1929c, 128.

²⁷⁹ Vuosina 1915–1917 Karilas opiskeli Venäjällä yliopistolta saadun stipendin turvin (HKA KYA JSA Karilas Kallion yhteiskoulun johtokunnalle Helsingissä 19.8.1915).

²⁸⁰ Kiuasmaa 1982, 133.

²⁸¹ HKA KYA VK 1913–1914.

oppilaita ”monesta huonosta huvituksesta, joihin nykyään pääkaupungissa nuoria lapsiakin houkuttelee”.²⁸²

Toverikuntatoiminnan vuoksi siirtyminen opettajan työstä NMKY:n poikatyön sihteeriksi vuonna 1918 oli luontevaa, vaikka Karilaalla ei ollutkaan kristillisestä nuorisotyöstä aiempaa kokemusta. Karilas näki kristillisen poikatyön tavoitteeksi kodin ja koulun kasvatustehtävän täydentämisen.²⁸³ Nuoren ensisijainen ja luonnollisin kasvuympäristö oli tietysti koti, mutta vartuttuaan nuori tarvitsi uudenlaisia taitoja tullakseen toimeen ”nuorten yhteiskunnassa”, ”toveripiirissä” sekä myös ”kaduilla ja kujilla”.

”Kun poikien vanhemmat ja kasvattajat huolissaan ajattelevat, millaiseen ympäristöön heidän poikansa kodin ulkopuolella joutuu, tarjoaa tässä kristillinen poikatyö omalta vaatimattomalta osaltaan apua.”²⁸⁴

Pojat alkoivat Karilaan mukaan kokoontua joka tapauksessa tietyssä iässä joukkioiksi, joten kristillinen poikatyö tarjosi vain valvotut ja säännöstellyt puitteet poikien kokouksille. Mikäli pojille ei ollut tarjolla järjestettyä yhteistoimintaa, he järjestivät omaehtoisesti kokouksia, ”joissa haudotaan jos jonkinlaisia hankkeita, vieläpä rikoksiakin, kun ei muuta keksitä”.²⁸⁵ Kristillisen nuorisotyön puitteissa pojat saivat ”omakohtaisesti ratkaista suhteensa Jumalaan ja kehittyä sopusointuisiksi kristillissiveellisiksi luonteiksi”. Työ oli pelastavaa ja suojelevaa kahdessa merkityksessä: toisaalta nuoret pelastettiin kaduilta ja huonoista porukoista, toisaalta johdatettiin ”Jeesuksen Kristuksen tuntemiseen ja uskonyhteyteen hänen kanssaan” ja sitä kautta iankaikkiseen elämään.²⁸⁶

Kristillinen poikatyö pyrki siis Karilaan mukaan auttamaan kasvatuksessa koteja ja kouluja, mutta myös toimimaan koko maan hyväksi kasvattamalla pojista kunnan kansalaisia.²⁸⁷ Kristillisen poikatyön toiminnallisuus urheiluineen, retkeilyineen ja harrastuksineen tarjosi apua etenkin levottomille pojille, jotka usein turhautuivat koulunpenkillä istuessaan.²⁸⁸ Modernisoituvassa yhteiskunnassa nuoret tarvitsivat uudenlaisia taitoja etenkin vapaa-ajalla, jolloin he olivat usein aikuisten kontrollin ulottumattomissa.

²⁸² Paavola 2002, 150.

²⁸³ Karilas 1926a, 14; Karilas 1928b, 52.

²⁸⁴ Karilas 1929c, 134.

²⁸⁵ Karilas 1922a, 23; Karilas 1928b, 49.

²⁸⁶ Karilas 1922a, 16.

²⁸⁷ Karilas 1922a, 16, 20; Karilas 1928b, 52.

²⁸⁸ Karilas 1922a, 20.

Toisaalta kristillisen nuorisotyön järjestämä toiminta tarjosi nuorille hyviä harrastuksia, jolloin paheelliseen katuelämään ei ollut edes aikaa. Koulunkäynnin pidentymisen, vapaa-ajan lisääntymisen ja vanhempien ansiotyön yleistymisen myötä kodin merkitys heikentyi etenkin kaupungeissa, kun taas toveripiiristä tuli yhä tärkeämpi tekijä nuorten elämässä.²⁸⁹ Karilaan mukaan ihannetilanteessa opettajien vaikutus ulottui nuoriin myös koulun ulkopuolella, mutta yleensä tällainen ei ollut mahdollista. Siksi tarvittiin nuorisotyötä, joka ulotti vaikutuksensa nuorten vapaa-aikaan. Myös opettajat suhtautuivat yleensä suopeasti kristillisten yhdistysten koulun ulkopuoliseen kasvatustyöhön.²⁹⁰

Kristillisen poikatyön tavoitteena oli antaa pojille kristillistä kasvatusta ja poikatyön mallisääntöjen muotoilun mukaisesti ”johdattaa jäseniään Jeesuksen Kristuksen omakohtaiseen tuntemiseen ja elämänyhteyteen Hänen kanssaan” sekä ”kasvattaa poikia kunnan kansalaisiksi ja Jumalan ihmisiksi”.²⁹¹ Käytännön työn kulmakivet olivat uskonnollinen kasvatus, liikuntakasvatus, työkasvatus sekä yksilöllinen kasvatus. Uskonnollinen kasvatus sisälsi raamattutunnit, viikkokokoukset, juhlat ja jumalanpalvelukset, liikuntakasvatus voimistelun, retkeilyn, leirit sekä partion, työkasvatus työnvälityksen, harrastuskerhot ja kerhoillat ja yksilöllinen kasvatus sihteerin ja pojan välisen ystävyysuhteen sekä henkilökohtaisen ohjaamisen.²⁹² Yksilöllisen kasvatuksen tavoitteena oli myös sitoa pojat tiiviimmin mukaan toimintaan, jotta he jatkaisivat yhdistyksessä aikuisinakin.²⁹³ Työmuodoissa tiivistyi NMKY:n nelitahoinen luonteenkasvatusohjelma, jossa nuoria ohjattiin henkiseen, hengelliseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kasvuun.²⁹⁴

Kokousmuotoinen toiminta oli kristillisen poikatyön ydinaluetta. Kokoustoiminnan tarkoituksena oli ”koota yhteen ja totuttaa yhteistoimintaan” erilaisista kodeista tulleita poikia sekä lujittaa heidän yhteenkuuluvuuttaan tarjoten heille voimakkaita yhteisiä elämyksiä. Kokoustoiminta aloitettiin kutsumalla pojat koolle määräaikaan ja määräpaikkaan, työn laajentuessa tulivat ajankohtaisiksi kokoustilan sekä poikia kiinnostavan ohjelmiston hankkiminen.²⁹⁵ Kokouksia oli järjestettävä vähintään viikoittain, mieluiten kuitenkin kaksi kertaa viikossa: yleinen kokous lauantai- tai sunnuntai-iltana sekä raamattutunti.

²⁸⁹ Nieminen 1995, 104.

²⁹⁰ Kaarninen 1995, 54.

²⁹¹ Karilas 1926a, 21; Karilas 1928b, 41.

²⁹² Karilas 1922d, 133; Karilas 1924b, 24; Karilas 1926a, 24–25.

²⁹³ Laine 1972, 92.

²⁹⁴ Muukkonen 2000, 25.

²⁹⁵ Karilas 1922d, 137–138; Karilas 1924b, 1; Karilas 1926a, 16, 18, 22.

Mahdollisuuksien puitteissa näiden lisäksi voitiin viikoittain järjestää retki esimerkiksi luonnon helmaan, kirkkoon tai hallintorakennuksiin sekä pitää kerhoilta, jossa pojat saivat askarrella esineitä myyjäisiä varten sekä ”lujittaa toverisiteitä”.²⁹⁶ Muita poikatyön kokouksia ja juhlia olivat esimerkiksi kirkkojuhlat, merkkihenkilöiden muistoillat, vuosijuhlat, isänmaan illat, osattomien illat, hyvien kirjojen illat, siveellisyyksillat, raittiuskokoukset, eläinsuojeluillat, isien ja poikien kokoukset²⁹⁷ sekä urheilukokoukset.²⁹⁸ Esimerkiksi Karilaan ideoiman eläinsuojelusillan sisältö oli seuraavanlainen: alussa lauletaan suvivirsi, sitä seuraa puhe eläinsuojelutyöstä ja runonlausuntaesitys, sitten humoristinen ”lintujen valituskirjelmä” Martti Lutherille, eläinaiheinen vuoropuhelu, linnunpöntön valmistusnäytös (ohjeet *Pikku jättiläisestä*), eläinaiheinen satu ja kuvaelma ja lopuksi hengellinen loppulaulu.²⁹⁹

Kokoustoiminnan tavoitteena oli opettaa poikia järjestykseen. Siten kokoukset oli aina aloitettava aina ”täsmälleen” ja ohjelma suoritettava reippaasti ”ilman pitkiä väliaikoja”.³⁰⁰ Kokousten johtajalta edellytettiin uskoa Jeesukseen, taipumusta työhön, halua uhrautua poikien parhaaksi, täsmällisyyttä, reippautta ja kekseliäisyyttä. Poikatyö oli aina sihteerille kutsumustyötä eli Jumala kutsui poikatyöntekijän työhön. Kutsumus saattoi tulla useaa reittiä: suoraan ”Jumalansanan välityksellä”, poikien itsensä taholta, yhteiskunnallisena tehtävänä, omien lapsuusmuistojen tai jonkin merkittävän tapahtuman kautta. Poikatyöntekijältä edellytettiin ennen kaikkea nöyryyttä ja oman pienuutensa tunnustamista. Tällöin myös poikien elämään samaistuminen oli helpompaa.³⁰¹ Etenkin yksilöllisessä kasvatuksessa työntekijän oli osattava eläytyä pojan sielunelämään:

”Poikien ystävä on jokainen, joka näkee pintaa syvemmälle pojan sieluun, ymmärtää hänen valoisia ajatuksiaan, kärsii hänen kanssaan hänen vaikeutensa, kiusaustensa ja lankeemustensa tähden”.³⁰²

Poikatyöntekijän oli eläydyttävä työhönsä palauttamalla mieleensä omat poikavuotensa ja kuuntelemalla poikia, ”ei aina tyrkyttämällä pojille omia asioita ja äänessä olemalla, vaan

²⁹⁶ Karilas 1922d, 138, 140–141.

²⁹⁷ Isien ja poikien kokoukset olivat Karilaan mukaan tärkeitä tapauksissa, joissa ”perheenisät joutuvat olemaan paljon poissa kotoaan ja vieraantuvat omista pojistaan” (Karilas 1934b, 27).

²⁹⁸ Karilas 1922a, 226–227; Karilas 1924b; Karilas 1934b.

²⁹⁹ Karilas 1924b, 101–122.

³⁰⁰ Karilas 1922d, 133, 139.

³⁰¹ Karilas 1922d, 183; Karilas 1928b, 20–23, 28.

³⁰² Karilas 1926a, 3.

antamalla heidän joskus avata sydämensä, kertoa tovereistaan, kiusauksistaan, epäilyksistään ja tulevaisuudentoiveistaan”.³⁰³

Kristillisen poikatyön kokousten tuli olla Karilaan mukaan luonteeltaan käytännönläheisiä, havainnollisia ja sopivasti vaihtelevia.³⁰⁴ NMKY-liikkeen piirissä pohdittiin paljon, millainen kristillisuus sopi pojille. Yleensä ajateltiin, että poikien uskonnollisuus oli ennen kaikkea käytännöllistä, sosiaalista, aktiivista ja luonnollista. Poikien uskottiin omaksuvan uskonnollisuuden parhaiten ryhmässä.³⁰⁵ Karilaan mukaan poikien ”yhteiskunnalliset vaistot” oli otettava huomioon poikatyössä, koska niillä oli oikeaan suuntaan kehitettynä tärkeä merkitys koko kansakunnalle. Parhaimmillaan poikatyön kokousten yhteistoiminta ja yhteisöllisyys toivat esille poikien yksilöllisiä taipumuksia ja kykyjä.³⁰⁶

”Poikien keskuudessa on erinomaisia soittajia ja laulajia, puhujia ja kertojia, urheilijoita ja luonnontutkijoita, sanomalehden toimittajia ja kirjoittajia, alkua kaikkeen, mitä järjestetty yhteiskunta tarvitsee.”³⁰⁷

Kokoustoiminnan oli pohjaututtava Karilaan mukaan poikien omatoimisuuteen. Poikia oli aktivoitava osallistumaan kokousohjelmaan, esimerkiksi yhteislauluihin, vuoropuheluihin sekä kuvaelmiin. Pojilla oli Karilaan mukaan luontainen esiintymishalu, jolle oli annettava tilaa poikatyön kokouksissa, muuten se saattoi etsiä itselleen ”vääriä ilmaisukeinoja”.³⁰⁸ Pyrkimys elävään ja havainnolliseen yhteistoimintaan oli kuulunut jo Heikki Ekmanin vuonna 1900 perustaman ensimmäisen poikaosaston tavoitteisiin.³⁰⁹ Perinteinen luterilainen kasvatustapa pyrki juurruttamaan kasvatettaviin ehdottoman kuuliaisuuden, mutta modernit kasvatustavat pitivät tätä haitallisena. 1800-luvulla noussut individualistinen pedagogiikka painotti kasvatettavan aktiivisuutta ja osallistumista haastaen luterilaisen alamaiskasvatuksen. Poikien aktiivisuuden korostaminen kielii siitä, että uudet pedagogiset virtaukset vaikuttivat myös kristillisen poikatyön kasvatustuotoihin.

Etenkin nuorukaistyössä pojille Karilaan mukaan oli annettava enemmän tilaisuutta ”itsenäiseen, vaativampaan esiintymiseen ja toimintaan”. Poikaosastot oli tarkoitettu 10–14-

³⁰³ Karilas 1922d, 194.

³⁰⁴ Karilas 1930d.

³⁰⁵ Putney 2001, 121–122.

³⁰⁶ Karilas 1922a, 24–25.

³⁰⁷ Karilas 1922a, 24.

³⁰⁸ Laaksonen 1956, 17; Karilas 1922a, 230; Karilas 1924b, 3.

³⁰⁹ Laine 1972, 20–21.

vuotiaille pojille, jonka jälkeen siirryttiin 14–18-vuotiaiden nuorukaisosastoihin. Poikaosastojen ja nuorukaisosastojen ohjelma erosi hieman toisistaan. Toimintamuotojen ja ohjelmiston valinnassa oli otettava huomioon eri ikäkausiin liittyvät ominaispiirteet. Nuorukaisosastojen toiminnassa oli suuntauduttava ”harrastusten herättämiseen ja keskittämiseen”, jolloin kerran tai kahdesti viikossa oli keskityttävä seuraaviin:³¹⁰

”Retkeily, voimistelu ja urheilu, itseopiskelu ja itsekasvatus, oppikursseja kielissä, kirjanpidossa, kirjansitomisessa, ’ensi avussa’, veistossa, piirustuksessa ja maalauksessa, muovailussa, soitossa ja laulussa, keräilyä, opintoretkiä, seurustelua kerhossa, paperi- ja pahvitöitä, ongelmia, koneitten rakentelua, sähkökokeita, metallitöitä, valokuvausta y.m.”³¹¹

Raamattutunnin olivat poikatyön kokoustoiminnassa etusijalla. Raamattutunnin rakenne oli yleensä seuraavanlainen: tunti alkoi nimenhuudolla, laululla ja rukouksella, joiden jälkeen seurasi varsinainen aiheenkäsittely ja lopuksi jälleen laulu ja rukous. Karilas julkaisi valmiita raamattutuntisarjoja poikaosastojen käyttöön ohjelmistokokoelmissaan. Raamattutunneilla pojille annettiin luonteenkasvatusta ja opetusta Raamatun kertomusten kautta. Kertomukset oli muokattu opettavaisiksi poikien elämää ajatellen. Esimerkiksi Daavidia käsittelevässä raamattutuntisarjassa Karilas toi esille, että ”David-poikia” ja ”Goljat-poikia” löytyi kaikkialta. Hän kehotti raamattutunnin pitäjää kuvaamaan Goljatin tappelupukarina ja militarismien edustajana, jollaisia löytyi varmasti useimpien poikien lähipiiristä.³¹² Yleiskokouksissa laulettiin, rukoiltiin, lausuttiin runoja ja pidettiin hengellisiä puheita sekä vaihtelevasti esitettiin esimerkiksi varjokuvia, pidettiin soittoesityksiä, esitelmöitiin suurmiehistä tai järjestettiin arvaamiskilpailuja.³¹³

Poikatyön uskonnollinen kasvatus tähtäsi tietysti myös kristillisen uskon syntymiseen. Tähän oli Karilaan mukaan kaksi eri reittiä: äkillinen kääntyminen ja kristillinen kasvatus. Kysymys kasvatus- ja herätyskristillisyydestä oli tyypillinen kiistakysymys kristillisen kasvatuksen piirissä. Vakiintuneen luterilaisen käsityksen mukaan usko syntyi Jumalan puhutellessa ihmistä etenkin Raamatun kautta ja ihmisen vastatessa puhutteluun.³¹⁴ Karilaan mukaan sekä

³¹⁰ Karilas 1922a, 237; Karilas 1929c, 21.

³¹¹ Karilas 1922a, 237.

³¹² Karilas 1922a, 144–147.

³¹³ Karilas 1922a, 139.

³¹⁴ Seppälä 1988, 12, 16.

herätys- että kasvatuskristillisyyteen liittyi ongelmia. Äkillinen kääntyminen saattoi johtaa helposti uskonnolliseen suvaitsemattomuuteen, liioitteluun tai vastareaktiona uskoon kyllästymiseen. Kasvatuskristillisuus puolestaan saattoi jäädä usein puolitiehen, mikä johti pinnalliseen ja epämääräiseen uskoon. Molemmat reitit olivat kuitenkin päteviä, jos ne johtivat ”tulemiseen henkilökohtaiseen, elävään uskoon”.³¹⁵ Uskonnollisuuden omaksu- misen epäonnistumiseen liittyi suuri riski, sillä kehityksen epäonnistuessa nuori saattoi taantua ja pinnallistua omaksuen ”aineellisia arvoja palvovan elämänmuodon”.³¹⁶

Kokousmuotoisen uskonnollisen kasvatuksen ohelle kristillisen poikatyön toimintamuodoiksi tulivat 1910-luvulla liikuntakasvatus sekä työkasvatus. Uudet toimintamuodot levisivät Suomeen nimenomaan Helsingin NMKY:n kautta. NMKY-liike oli kristillisen poikatyön ehdoton edelläkävijä, joka kehitti uusia toimintamuotoja ja myös osoitti työn tarpeellisuuden.³¹⁷ Yhdistyskristillisyyden kriitikkojen mielestä uudet toimintamuodot edustivat toissijaiseen työhön keskittynyttä ”touhukristillisyyttä”.³¹⁸ Tärkeä poikatyön kehittäjä Helsingin NMKY:n piirissä oli Verner Louhivuori, joka toimi poikaosaston sihteerinä vuodesta 1910 lähtien. Hän tutustui senaatin apurahan turvin Yhdysvaltojen NMKY-toimintaan ja toi sieltä mukanaan paljon uusia ideoita, joiden mukaisesti kristillistä poikatyötä kehitettiin Suomessa 1910-luvulla.³¹⁹ Louhivuoren opintomatkaltaan mukanaan tuomia uutuuksia olivat muun muassa kristillinen partiotoiminta sekä piirijakoinen toiminta.³²⁰ Myös Karilas teki opintomatkan Saksaan ja Tanskaan vuonna 1927 tutustuen maiden nuorisotyöhön.³²¹

Työkasvatuksella oli ehkäisty lasten ja nuorten joutilasta katuelämää jo 1800-luvun puolella osana lastensuojelua ja täydentävää kotikasvatusta. Esimerkiksi Tampereella Rouvasväenyhdistys ylläpiti työhuonetta työväestön lapsille jo 1880-luvulla.³²² Kristillisen poikatyön toimintamuodoksi työkasvatus omaksuttiin 1910-luvulla. Vuonna 1913 Helsingin NMKY:n yhteyteen perustettiin sanomalehtipoikien klubi, jonka piiriin tulivat myöhemmin myös kengänkiillottajat sekä työttömät pojat. Vuonna 1915 Helsingin NMKY perusti

³¹⁵ Karilas 1929c, 41–42.

³¹⁶ Karilas 1929c, 40.

³¹⁷ Laine 1972, 98.

³¹⁸ Heikkilä 1977, 159.

³¹⁹ Laine 1972, 25–26; Nieminen 1995, 41.

³²⁰ Laine 1972, 26; Tolin 1989, 65; Lund 2007, 41–42.

³²¹ Karilas 1928b, 15; Laaksonen 1956, 9.

³²² Markkola 1994, 199.

toimettomia poikia varten veistolaitoksen sekä sen yhteyteen työnvälitystoimiston, jotka tarjosivat pojille työn ohessa myös muuta kehittävää tekemistä.³²³ Kaikki pojat eivät voineet kuitenkaan ansaita elantoaan veistolaitoksella ammattitaidottomuuden vuoksi, joten sen yhteyteen perustettiin vielä samana vuonna poikia työllistävä pikatoimisto Mars. Pikatoimisto Marsin kautta pojille tarjottiin työn lisäksi yhteistä toimintaa ja heitä houkuteltiin mukaan NMKY:n kokouksiin. Toimettomille pojille haluttiin tarjota työtä, koska joutilaina poikien uskottiin kehittyvän haluttomiksi säännölliseen työhön.³²⁴

Poikaosastot kuuluivat aina paikalliseen kristilliseen yhdistykseen ja sitä kautta SNKL:oon, mutta myös suoraan Suomen NMKY:n Poikiin, jonka keskussihteerinä Karilas toimi vuodesta 1919 lähtien.³²⁵ Poikatyön keskussihteerinä Karilas oli kristillisten yhdistysten poikaosastojen keskushenkilö. Hänen tehtäviinsä kuuluivat muun muassa yhteydenpito paikallisosastojen kanssa, kurssien järjestäminen poikatyöntekijöille, ohjelmiston kerääminen ja toimittaminen poikaosastojen käyttöön sekä kokousten, leirien ja retkeilytoiminnan järjestely. Paikallisosastoihin lähetettiin keskusliitosta tiedotteita, kiertokyselyitä, kokousohjelmistoa sekä mainostettiin uusia liiton välittämiä kirjoja. Paikallisosastoilta haluttiin tietoja jäsenmääristä, kokouksista ja toimintamuodoista sekä ehdotuksia toiminnan kehittämiseksi ja vastauksia kiertokyselyyn.³²⁶ Vaikka Karilas kehitti poikatyön teoriaa ja ohjasi paikallisosastojen toimintaa keskussihteerin ominaisuudessa, hänelle oli hyvin läheistä myös käytännön poikatyö. Vuonna 1926 palatessaan usean vuoden tauon jälkeen Helsingin NMKY:n nuorukaisosaston sihteeriksi, hän kirjoitti: ”Olen kaivannut suoranaista vuorovaikutusta poikien ja nuorukaisten kanssa. Ehkä nyt paremmin ymmärrän myös työtovereittenkin vaikeuksia”.³²⁷

Ensimmäiset poikatyöntekijäkurssit Karilas järjesti jo joulukuussa 1919. Kurssien pohjalta syntyi ensimmäinen kristillisen poikatyön käsikirja *Joka Poika*.³²⁸ Kokousmateriaalia lähetettiin paikallisille poikaosastoille keskusliitosta kuukausittain, alkuvaiheessa koneella kirjoitettuna, sitten monisteina ja lopulta kirjoina.³²⁹ Karilaan julkaisemat

³²³ Laine 1972, 30, 32; Kuujo 1979, 32–34.

³²⁴ Laine 1972, 32–33; KA NKA PT 10 vuotta poikien kanssa ja poikien hyväksi. Katsaus Helsingin NMKY:n ylläpitämän veistolaitoksen ja pikatoimisto Marsin toimintaan vuosina 1915–1925.

³²⁵ Karilas 1926a, 23.

³²⁶ Ks. KA NKA KT.

³²⁷ KA NKA KT Karilas paikallisosastoille syyskuussa 1926 (kiertokirje).

³²⁸ Laine 1972, 46.

³²⁹ KA NKA MA Karilas (1959), ”Poikien keskuksen kolminkertainen juhlavuosi” (julkaisematon luonnos).

ohjelmistokokoelmat *Nuoret juhlivat* (1924), *Nuorten juhlien ohjelmistoa* (1930) sekä *Nuorten kokouksia* (1934) oli koottu poikaosastojen käyttöön toimitetusta materiaalista. Karilas kokosi myös poikatyöhön soveltuvan laulukirjan *Laula, veikko!* vuonna 1920. Poikatyön keskussihteerinä Karilas järjesti maan poikaosastoille myös yhteisiä leirejä ja kokouksia. Kesäisin kokoonnuttiin yleensä kesäkokoukseen ja talvisin talvipäiville, kokouspaikka vaihtui joka vuosi. Säännöllinen kesäleiritoiminta aloitettiin vuonna 1929 SNKL:n ostettua Keuun Pöyhölästä liitolle leirikeskukseen.³³⁰ Ensimmäinen Suomen NMKY:n Poikien kesäkokous järjestettiin Suursaarella heinäkuussa 1920 ja ensimmäiset talvipäivät Viipurissa vuonna 1921. Kokousten ohjelmistoon kuului muun muassa puheita ja esitelmiä, yhteislauluja, raamattutunteja, retkiä ja vierailukäyntejä, urheilukilpailuja, poikien esityksiä, hartauksia ja jumalanpalveluksia sekä poikatyön sihteerien kokoontumisia. Karilas esitelmöi kokouksissa esimerkiksi aiheista ”poikien itsekasvatus Raamatun valossa” (1923) sekä ”poika ja vapaa-aika” (1929).³³¹ Vuodesta 1932 lähtien Suomen NMKY:n Pojat julkaisi myös omaa tiedotuslehteä *Veljesviestiä*.

Kristillisen poikatyö halusi kasvattaa pojista omatoimisia, velvollisuudentuntoisia sekä ruumiillisesti vahvoja kristittyjä nuorukaisia ja miehiä sekä tarjota tilaisuuden tarpeiden tyydyttämiseen, taipumusten aktualisoitumiseen sekä harrastusten heräämiseen.

”Erikoispiirteenä tällä kristillisellä poikatyöllä on uskonnollisella pohjalla tehdä pojasta synteesi, ruumiillisesti ja sielullisesti kasvavasta ja kehittyvästä pojasta harrastuksineen, tarpeineen, pyrkimyksineen, tulevaisuudensuunnitelmineen ja ihanteineen.”³³²

Poikatyön toimintamuodot tähtäsivät kristillisen ihannekansalaisen kasvattamiseen. Tämä tarkoitti ruumiillisesti ja sielullisesti kehittyneitä oman elämänuransa ja kutsumuksensa löytäneitä nuoria miehiä, jotka halusivat työskennellä isänmaansa hyväksi. Karilas kirjoitti ”suomalaisen pojan ihanteesta”, johon kuuluvia hyveitä olivat reippaus ja voimakkuus, urheus ja kestävyys, rohkeus, itsehillintä, hartaus ja jalous eli hyvyys ja puhdassydämyisyys.

³³⁰ Karilas 1929c.

³³¹ KA NKA KKL NMKY:n Poikien neljäs kristillinen kesäkokous Helsingissä kesäk. 26-28 p:nä 1923 (kokousohjelma); KA NKA KKL NMKY:n Poikien kesäleiri Pöyhölässä Keuruulla heinäk. 8-14 p:nä 1919 (leiriohjelma).

³³² Karilas 1926b, 26.

Kasvattajien tuli pitää mielessä tällainen ihannekuva suomalaisesta pojasta, vaikka todellisuus näyttikin usein toisenlaiselta:

”Me näemme nykyhetkellä silmiemme edessä useita suomalaisia poikia, jotka ovat joutuneet harhateille tai ovat jossakin elämänsä ratkaisukohtissa joutuneet tappiolle. Itsekin tunnemme olevamme kaukana sellaisesta suomalaisesta pojasta, joka on tulevaisuudessa maamme vankka tuki ja turva [...] mutta me emme saa kadottaa näkyvistämme suomalaisen pojan ihannekuva.”³³³

Suomalaisen pojan tuli olla tarvittaessa ”myrskyävän meren urhea sankari”, mutta toisaalta myös ”hiljaa humisevan metsän mietiskelevä vaeltaja”. Karilaan ihanteessa näkyy selvästi NMKY-liikkeen edustama ruumiillisten, hengellisen ja henkisen kehityksen tasapainoa korostava ihanne. Hyviä esimerkkejä fyysisesti ja henkisesti tasapainoisista miehistä olivat Karilaan mukaan Abraham Lincoln, joka oli älykäs, hyväsydäminen ja vaatimaton mutta myös roteva, vahva ja kovaan työhön tottunut sekä Paavo Nurmi, joka ”kunnostautuu ei ainoastaan kilpakentällä vaan myöskin elintavoissa, itsensä voittamisessa ja kieltäytymisessä”. Juuri itsensä hillitseminen ja voittaminen tekivät ”Suomen pojan kunnan pojaksi ja kunnan kansalaiseksi”.³³⁴

3.3 Kristillinen liikuntakasvatus

Ruumiillisilla harjoitteilla oli tärkeä merkitys NMKY-liikkeen toiminnassa, mikä näkyi myös liikkeestä lähteneen nuorisotyön toimintamuodoissa. Ruumiin merkitys sinetöitiin 1800-luvun lopulla myös liikkeen kolmio-tunnukseen: kaksi ylimmäistä kulmaa edustivat ruumista (body) ja henkisyttä (mind), joiden varassa kolmas kulma, hengellisyys (spirit) lepää. Hengellinen elämä perustui siis yhtäläisesti sekä mielen että ruumiin kehittämiseen.³³⁵ Myös Karilas näki liikuntakasvatuksen eli voimistelun, urheilun, partion sekä retkeilyn olennaiseksi osaksi kristillistä nuorisotyötä. Liikunta täydensi hänen mukaansa nuoren henkistä ja tietopainotteista kasvatusta sekä loi pohjaa lujalle luonteelle ja ”sankarilliselle elämäntaistelulle”. Liikuntakasvatus tarjosi nuorille mahdollisuuden ”säännösteltyyn

³³³ Karilas 1925, 183.

³³⁴ Karilas 1916, 375, 379; Karilas 1923a, 210; Karilas 1925, 175, 177.

³³⁵ Rader 1987, 126; Tunnuksen loi yksi kristillisen urheiluliikkeen tärkeimmistä kehittäjistä ja ideologeista Luther H. Gulick, joka toimi Yhdysvalloissa NMKY-liikkeen Springfieldin korkeakoulun liikunnallisena johtajana (Putney 2001, 69–70). Hän kehitti Springfieldissä opiskelijoidensa kanssa kristillisten yhdistysten käyttöön uusia urheilulajeja, muun muassa koripallon ja lentopallon (Rader 1987, 126).

liikuntatarpeen ja toimintahalun tyydyttämiseen”. Tämän lisäksi liikunta opetti itsekuria, vahvisti sielua ja ruumista sekä tempaisi nuoret pois ”joutilaisuuden turuilta” ja piti poissa ”huonoista tottumuksista”.³³⁶ Liikunta oli siis Karilaan mukaan tärkeä luonteen, itsekurin ja itsehillinnän kasvattamisen väline ja lisäksi hyvä vapaa-ajan viettotapa. Karilas kirjoitti liikuntakasvatuksesta useissa teoksissaan ja toimi myös Suomen NMKY:n Urheiluliiton ensimmäisen puheenjohtajana.

Karilaan mukaan liikunta kuului lapsen olemukseen, kun taas paikallaanolo saattoi tuntua lapsesta suoranaiselta rangaistukselta. Aikakauden lääketieteellisessä ajattelussa liike nähtiin elämää ylläpitäväksi voimaksi, joka jalosti niin ruumista kuin myös sielua. Liikkumattomuutta ja joutilaisuutta saattoi seurata voimien väheneminen sekä lopulta henkinen ja fyysinen rappio. Siten ruumiin pitäminen liikkeessä työn ja liikunnan kautta oli elintärkeää yksilölle, mutta myös koko kansakunnalle. Lapsilla ja nuorilla oli Karilaan mukaan synnynnäinen liikuntatarve, jonka tyydyttämiseen juuri liikuntakasvatus tarjosi tilaisuuden.³³⁷ Ajatus liikuntatarpeesta ja sen tyydyttämisestä ilmentää hyvin uudenlaista ihmiskäsitystä, jonka mukaan lapset olivat luontoperäisesti kehittyviä tarpeiden täyttämiä organismeja, joiden tarpeiden tyydyttämiselle kasvattajan tuli luoda mahdollisimman hyvät puitteet. Näin liikuntakasvatuksessakin oli kyse lasten ja nuorten liikuntatarpeen ohjaamisesta. *Rekapitulaatioteorian* näkökulmasta liikuntakasvatuksessa oli kyse myös poikien metsästysvaistojen (juoksu ja heitto) toteuttamisesta vaarattomasti.³³⁸

Modernin liikuntakasvatuksen juuret ovat 1700-luvun aatemaailmassa, jolloin nousi ajatus fyysisten harjoitteiden luonnetta kasvattavasta vaikutuksesta. Karaisemalla ruumista liikunnan kautta luotiin tahdonvoimaa, joka oli vahvan luonteen ydin.³³⁹ Tämän ajatuksen myös Karilas oli hyvin sisäistänyt. Lihakset olivat hänen mukaansa ”tahdon välikappaleita”, joita harjoittamalla myös tahtoa voitiin vahvistaa. Urheilulla ja liikunnalla oli siten suora yhteys ihmisen henkiseen ja hengelliseen kasvuun: ”Ruumiinharjoitus vahvistaa näet myös tahtoa, ja tahdon harjoitus henkeä ja koko persoonallisuutta”.³⁴⁰ 1800-luvulla tärkeään asemaan etenkin koulujen opetuksessa nousi voimistelu, joka kehitettiin poikien fyysistä kasvatusta varten. Voimistelun kautta pyrittiin hävittämään velttoutta, vahvistamaan miehisyttä ja koulimaan

³³⁶ Karilas 1929c, 105–109, 115; Karilas 1929e, 15.

³³⁷ Karilas 1929c, 108, 115; Halmesvirta 1995b, 34.

³³⁸ Rader 1987, 130.

³³⁹ Meinander 1992a, 81.

³⁴⁰ KA NKA VV no. 3/1932, Karilas, ”Poikien leikit”; Karilas 1934b, 160.

pojista vahvoja maanpuolustajia. Toisaalta voimistelu suojeli myös siveellisiltä uhkilta, jollaiseksi esimerkiksi sosialismi nähtiin.³⁴¹ Henrik Meinanderin mukaan liikuntakasvatuksen nousu 1800-luvulla oli porvariston näkökulmasta ”askel kohti kurinalaisemman ja rationaalisemman yksilön luomista”, jonka tavoitteena oli tuottaa uusi ruumiillisesti moderni ihminen.³⁴²

1800-luvulla vakiintuneen käsityksen mukaan kansakunnan varallisuuden ja voimakkuuden takasi runsaslukuinen ja terve väestö. Yksittäisten kansalaisten voimien katsottiin yhdessä luovan koko kansakunnan voiman, jonka vuoksi väestön laatua ja määrää oli vaalittava. Terve ja voimakas nuoriso takasi kansakunnalle hyvän tulevaisuuden, mutta rappeutunut nuoriso merkitsi tulevaa katastrofia.³⁴³ Lasten ja nuorten fyysisen terveyden edistäminen otettiin tavoitteeksi aikakauden lääketieteellisessä ja väestöpoliittisessa ajattelussa, mikä suuntasi huomion terveys- ja liikuntakasvatukseen etenkin koulujen opetuksessa. Esimerkiksi kansakouluissa liikuntakasvatus kuului opetusohjelmaan alusta alkaen.³⁴⁴ Kansalaisten oli opittava pitämään huolta ruumiin terveydestä ja työkyvystä, mikä edellytti sen jatkuvaa harjaannuttamista esimerkiksi voimistelun ja urheilun kautta. Pahimpana uhkakuvana etenkin hygienialiikkeen lääkäreiden keskuudessa nähtiin evoluutiolle vastakkainen degeneraatio eli ihmisen fysiologinen surkastuminen ja rappeutuminen, joka saattoi myös periytyä. Pahimmillaan degeneraation pelättiin vievän koko kansan työkyvyn. Parhaita lääkkeitä degeneraatiota vastaan olivat terveysvalistus, työnteko sekä liikunta ja urheilu.³⁴⁵

Fyysisen kasvatuksen korostus tuli osaksi NMKY-liikkeen aatemaailmaa osana *muskelikristillistä* ajatussuuntaa 1800-luvun lopulla. *Muskelikristillisyydellä* tarkoitettiin kristilliseen vakaumukseen perustuvaa terveyden ja miehekkyyden korostamista. Termi levisi englantilaiskirjailijoiden Charles Kingsleyn ja Thomas Hughesin romaaneita kuvaavista aikalaiskommenteista laajempaan käyttöön ja myös NMKY-liikkeen piiriin. *Muskelikristityt* pelkäsivät uskonnonharjoituksen naisistumisen karkottavan pojat ja miehet kirkon ja kristinuskon piiristä, minkä estämiseksi he halusivat tuoda terveyttä ja ruumiillisuutta

³⁴¹ Heikkinen 1992, 66–67; Vasara 1997, 519.

³⁴² Meinander 1992a, 99.

³⁴³ Ojakangas 1995, 294–297; Vasara 1997, 519; Tuomaala 2001, 164.

³⁴⁴ Tuomaala 2001, 164, 174; Tähtinen 2011, 195.

³⁴⁵ Halmesvirta 1995b, 15, 18, 25, 33, 35, 51.

korostavia arvoja osaksi kristinuskon harjoittamista³⁴⁶. *Muskelikristillisyys* oli myös keino vastustaa asketismia sekä nuorten miesten kehitykselle haitallisiksi katsottujen modernien ilmiöiden kuten kaupungistumisen sekä teknologisen kehityksen vaikutuksia.³⁴⁷ *Muskelikristillisyyttä* perusteltiin etenkin Paavalin ajatuksella ruumiista Pyhän Hengen temppeleinä. Perinteisesti ruumiin harjoittamiseen oli suhtauduttu kristinuskossa toissijaisena hurskauteen verrattuna, mutta ajatus ruumiista Pyhän Hengen temppeleinä liitti uskonnonharjoituksen ja liikunnan uudella tavalla yhteen. Luonteenkasvatus ruumiillisen harjoittelun kautta otettiin tavoitteeksi myös NMKY-liikkeen kristillisessä poikatyössä. Kristillisten yhdistysten yhteyteen rakennettiin voimistelusalaja, jotka houkuttelivat poikia mukaan toimintaan ja mahdollistivat säännöllisen kristillisen urheilutoiminnan.³⁴⁸

Karilas viittasi ajatukseen ruumiista Pyhän Hengen temppeleinä siteeratessaan Kööpenhaminan liikuntakasvatuskonferenssissa vuonna 1927 pidettyä puhetta. Sen mukaan Jumala vaati omakseen ihmisen sielun ja hengen lisäksi myös ruumiin, joka oli luotu hengen välikappaleeksi: ”Jeesus naulittiin ruumiillisesti ristiin ja hän on lunastanut verellään myös meidän ruumiimme. Se ei ole omamme, vaan luotu Pyhän Hengen temppeleksi.” Tämän vuoksi kristillisessä nuorisotyössä oli kiinnitettävä huomiota myös liikuntakasvatukseen.³⁴⁹ Paavali käytti Karilaan mukaan mielellään ”urheiluelämästä otettuja vertauksia” tietäen tarkasti ”ruumiillisten ponnistusten merkityksen elämäntehtävänsä suorittaessaan”.³⁵⁰ Vielä 1800-luvun puolella julkaistuissa kristillisissä kasvatusoppaissa fyysinen kasvatus loisti poissaolollaan, joten voidaan olettaa, että ruumiillisten harjoitusten korostaminen alkoi vakiintua kristillisen kasvatuksen piirissä vasta 1900-luvun puolella.³⁵¹

Suomessa kristillisen liikuntakasvatuksen ensiaskeleet otettiin 1900-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Helsingin NMKY:ssä. Liikuntakasvatuksen teki mahdolliseksi yhdistyksen vuonna 1907 rakennetun toimitalon yhteyteen tehty voimistelusalali. Samoihin aikoihin liikuntatyössä päästiin alkuun myös muun muassa Oulun ja Viipurin yhdistyksissä. Ensimmäinen NMKY-liikkeen urheiluseura Helsingin NMKY:n Urheilijat perustettiin

³⁴⁶ *Muskelikristityt* korostivat esimerkiksi Jeesuksen elinvoimaisuutta ja nuoruutta heikon ja kärsivän hahmon sijaan. (Putney 2001, 92.)

³⁴⁷ Putney 2001, 11, 44.

³⁴⁸ Muukkonen 2000, 25; Putney 2001, 56–57, 67, 69.

³⁴⁹ Karilas 1927a, 124.

³⁵⁰ Karilas 1929e, 16.

³⁵¹ Kakko 2005, 90–91. Ruumiillinen kuritus kuului sen sijaan kristillisen kasvatukseen. Sen kautta kasvatettiin kuuliaisuuteen ja opetettiin erottamaan hyvä pahasta. Kuritusta alettiin tosin arvostella myös kristillisissä piireissä 1800-luvun lopulla (Kakko 2005, 94, 96, 100).

vuonna 1914. Liikuntakasvatus pysyi kuitenkin pitkään vain harvojen kristillisten yhdistysten poikaosastojen toimintamuotona. Vuoden 1927 Kööpenhaminan liikuntakasvatuskonferenssi ja sen yhteydessä pidetyt NMKY:n Maailmanliiton yleisurheilukilpailut antoivat tärkeän sysäyksen kristillisen liikuntakasvatuksen leviämislle Suomessa³⁵². Karilaan arvion mukaan Kööpenhaminan kokouksen myötä ”liikuntakasvatus tuli ikään kuin virallisesti hyväksytyksi ja otetuksi yhdistystemme työmuodoksi” ja ”välikapaleeksi, jota voidaan käyttää kristillis-siveellisen luonteen muodostamiseen”.³⁵³ Konferenssiin ja kilpailuihin osallistui Suomesta 26 miehen vahvuinen ryhmä NMKY-urheilijoita Karilaan johdolla.³⁵⁴

Vuoden 1923 lokakuussa Karilas oli perustamassa NMKY-urheilulle keskusliittoa, jonka ensimmäiseksi puheenjohtajaksi hänet myös valittiin.³⁵⁵ Suomen NMKY:n Urheiluliiton säännöt määrittivät sen tehtäväksi

”edistää voimistelun ja urheilun sekä yleensä liikuntakasvatuksen harrastusta Suomen Nuorten Kristilliseen Liittoon kuuluvien järjestöjen miesjäsenten keskuudessa, työskennellä ruumiin terveyden ja sopusuhtaisen, kristillisyyteen perustuvan elämäkatsomuksen ja toverihengen juurruttamiseksi sekä toimeenpanna juhlia, kilpailuja sekä varojenkeräyksiä toimintansa tukemiseksi.”³⁵⁶

Urheiluliitto julkaisi myös vuodesta 1926 lähtien omaa lehteä *Urheiluviestiä*, jonka välityksellä liitto tiedotti toiminnastaan sekä muistuttu urheilun uskonnollisista tarkoituspäristä.³⁵⁷ Urheiluliiton ensimmäisessä toimintakertomuksessa Karilas toi hyvin esille, että liitolla oli myös kansallisia tarkoituspäriä kuten liikuntakasvatuksella 1920-luvun Suomessa yleensäkin:

”Työtä on tehty siinä tietoisuudessa, ettei toiminta poikien ja nuorten miesten laajojen piirien urheilu- ja voimisteluharrastusten edistämiseksi ole

³⁵² Kokouksen välityksellä suomalaiseseen urheiluelämään omaksuttiin muun muassa perinteinen NMKY-laji koripallo (Michelsen 1983, 33).

³⁵³ Karilas 1927a, 125; Aurola 1941, 63; Tuovinen 1969, 43, 77–78; Michelsen 1983, 11–13, 32–33.

³⁵⁴ Michelsen 1983, 31–33. Suomi tuli kilpailuissa yhteispisteissä viidenneksi, mitä pidettiin suurena saavutuksena (Michelsen 1983, 32).

³⁵⁵ Michelsen 1983, 18–20.

³⁵⁶ KA NKA PU Suomen NMKY:n Urheiluliiton säännöt 14.4.1924.

³⁵⁷ Michelsen 1983, 71, 77–78.

hukkaanmennyttä, vaan kantaa aikanaan maallemme ja kansallemme kauniin sadon.”³⁵⁸

Liiton perustamisen taustalla oli aatteellisten näkökohtien lisäksi käytännöllisiä syitä: haluttiin estää liikuntaa harrastavien jäsenten valuminen ”maallismielisiin seuroihin” ja saada kelpoisuus osallistua kansallisiin urheilukilpailuihin.³⁵⁹ Karilaan mukaan pojat siirtyivät varttuessaan pois kristillisistä yhdistyksistä juuri urheiluseurojen vetäminä.³⁶⁰ Toisaalta kristillisen urheiluliikkeen järjestäytyminen yhteisen liiton alle oli luonteva kehitys suomalaisessa urheiluelämässä. Suomen Voimistelu- ja Urheiluliitto (SVUL) oli jo noussut suureksi kansalliseksi liitoksi, työväen urheiluliike järjestäytynyt Työväen Urheiluliiton (TUL) alle ja opiskelijat Akateemisen urheiluliiton alle. Kilpaurheilutoiminnassa Suomen NMKY:n Urheiluliitolla oli yhteisen sopimuksen nojalla SVUL:n piirin asema, ja liitto sai ottaa osaa myös SVUL:n järjestämiin kilpailuihin.³⁶¹ Karilas toimi Urheiluliiton puheenjohtajana vuoteen 1927 asti, mutta pysyi johtokunnan jäsenenä 1930-luvun lopulle asti.³⁶²

Urheilu ei nivoutunut osaksi NMKY-toimintaa kuitenkaan täysin kivuttomasti. Monissa kristillisissä piireissä urheilua vastustettiin periaatteellisesti tarpeettomana ja sopimattomana työmuotona, mitä voidaan pitää ainakin osasyynä kristillisen liikuntakasvatuksen hitaaseen leviämiseen Suomessa. Liikuntakasvatuksen pelättiin tuovan maallistumisen kristillisyyteen tai menevän hengellisen työn edelle.³⁶³ Myös SNKL:n päätoimikunnassa pelättiin hengellisten näkökohtien jäävän urheilutoiminnassa paitsioon, ja voimisteluharjoitukset suositeltiin aloitettavan aina hengellisillä harjoitteilla.³⁶⁴ Vuonna 1927 Urheiluliiton johtokunta valitteli urheilun vastustusta kristillisen nuorisotoiminnan työmailla, jotkut kun asettivat vielä tuolloinkin kyseenalaiseksi, ”voiko kristitty lainkaan urheilla”. Erityisesti kilpaurheilu herätti pelkoa ja epäluuloa. Urheiluliiton johtokunta halusi muistuttaa, että kristillisen liikuntakasvatuksen tavoitteena ei ollut suinkaan kilpaurheilijoiden tai huippukykyjen

³⁵⁸ KA NKA PU Selostus NMKY:n Urheiluliiton toiminnasta vuodelta 1924. 19.1.1925.

³⁵⁹ KA NKA PU Liikuntakasvatustyö SNKL:n piirissä. Urheiluliiton johtokunnan laatima lausunto SNKL:n päätoimikunnalle 14.11.1927.

³⁶⁰ Tuovinen 1969, 44.

³⁶¹ Laine 1992b, 192.

³⁶² Michelsen 1983, 22.

³⁶³ Tuovinen 1969, 79.

³⁶⁴ KA NKA KT SNKL:n päätoimikunta paikallisosastoille (päiväämätön kiertokirje).

kasvattaminen vaan ”kristillisten luonteiden kehittäminen”.³⁶⁵ Myös Karilas teki selväksi, ettei kaikista urheiluvista pojista voinut tulla maailmanmestareita, mutta urheiluharrastuksesta oli silti hyötyä pojille kun he kävivät ”suorittamaan paljon vaativaa, sekä sielun että ruumiin voimia kysyvää elämäntehtäväänsä”.³⁶⁶

Kilpaurheilu oli joutunut henkisiä arvoja korostavien liikkeiden hampaisiin jo 1890-luvulla, jolloin tapahtui sen varsinainen läpimurto Suomessa. Kilpaurheilun pelättiin johtavan yksilöiden palvontaan sekä yksipuoliseen voitontavoitteluun. Urheilukentän sisällä kilpaurheilua nousi vastustamaan urheilun monipuolisuutta korostanut idealistinen linja johtohahmonaan voimistelumies Viktor Heikel. Myös toinen voimisteluideologi Ivar Wilskman näki, että yksilöiden väliset kilpailut saattoivat johtaa ”ennätystehtailuun” terveyden edistämisen sijaan sekä voittajan ylpistymiseen. Siten kilpailut oli järjestettävä aina hänen mukaansa joukkueittain. Myös työväenliikkeen piirissä esiintyi urheilukritiikkiä, jonka mukaan työläisten henkinen kehitys kärsi urheilusta. Kilpaurheilua korostanut suuntaus oli kuitenkin vetovoimaisempi, ja kiista ratkesi kilpaurheilun hyväksi viimeistään SVUL:n perustamisen myötä 1906, johon myös työväenyhdistysten urheiluseurat liittyivät.³⁶⁷

Karilas pohti liikuntakasvatusta käsittelevissä kirjoituksissaan paljon urheilun varjopuolia.³⁶⁸ Vääränlainen ja yksipuolinen urheilun harrastaminen saattoi johtaa hänen mukaansa

”sokeaan intohimoon, sielun ja hengen vähäksymiseen, ruumiillisuuden yliarvioimisesta huonoihin elintapoihin, kuten juoppouteen ja siveettömyyteen; edelleen se voi johtaa suoranaiseen raaistumiseen, elämellisyyteen, ammattimaiseen kilpailuun, ennätysten, palkintojen sekä kunnian tavoitteluun, rahanahneuteen, vedonlyönteihin, kieroon peliin, vastustajan vähäksymiseen ja halveksumiseen, itsekkääseen ylimielisyyteen ja pyhäpäivän vieton rikkomiseen.”³⁶⁹

Urheilun oli Karilaan mukaan tuettava henkisiä päämääriä ja siinä oli vallittava oikeanlainen henki. Pinnalliseen kunnian ja voiton tavoitteluun ei saanut sortua, vaan urheilu oli asetettava

³⁶⁵ KA NKA PU Liikuntakasvatustyö SNKL:n piirissä. Urheiluliiton johtokunnan laatima lausunto SNKL:n päätoimikunnalle 14.11.1927.

³⁶⁶ Karilas 1934b, 173.

³⁶⁷ Laine 1992a, 118, 120–121, 130; Hentilä 1992a, 146, 148; Halmesvirta 1995a, 31. Sisällissodan jälkeen työläisurheilu organisoitui TUL:n alle (Hentilä 1992b, 235).

³⁶⁸ Ks. esim. Karilas 1929c, 110.

³⁶⁹ Karilas 1929c, 116.

tiukasti kristinuskon ja henkisen kasvun yhteyteen. Näin päästiin ”terveeseen ruumiinharjoitukseen”, joka oli Raamatunkin mukaan ”jokaisen ihmisen uskonnollis-siveellinen velvollisuus”.³⁷⁰ Urheilun haitalliset vaikutukset johtuivat Karilaan mukaan yleensä siitä, että ”rajoitetaan pelkkiin ruumiinharjoituksiin ja unohdetaan sielun ja hengen harjoittaminen”. Urheilu oli parhaimmillaan kun ”kreikkalaiseen, voimaa ja kauneutta ilmentävään urheiluun” lisättiin kristinusko eli ”itsekurin ja itsehillinnän” aate, kotimaisempaa esimerkkiä käyttäen Karilas puhui myös suomalaisen sisun ja kristinuskon yhdistymisestä todellisen urheilijan ihannekuvassa.³⁷¹

Urheilun ohella tärkeä osa kristillistä liikuntakasvatusta oli partiotoiminta, jossa leikki yhdistyi sekä luonnetta että ruumista kehittäviin harjoituksiin. Partion kasvatusohjelman keskiössä oli luonteenlujuuden, avuliaisuuden ja isänmaanrakkauden kehittäminen, jolla tähdättiin velvollisuudentuntoisten, reippaiden sekä kyvykkäiden nuorten kasvattamiseen. NMKY-toimintaan partion toi vuonna 1910 Helsingin NMKY:n tuolloinen sihteeri Verner Louhivuori.³⁷² Louhivuori kehitti Helsingin NMKY:n partiosta Halmesvirran tulkinnan mukaan baden-powellilaista esikuvaa hengellisemmän version. Toisaalta partioliikkeellä oli Suomessa yleisestikin vahva uskonnollis-isänmaallinen pohja.³⁷³ Myös Karilaan mukaan kristillinen partioliike rakentui vahvasti kansalliselle ja hengelliselle perustalle:

”Kristillisessä partioinnissa on meidän maassamme koetettu pyrkiä yksinkertaisuuteen kaikessa ulkonaisessa, panemaan enemmän painoa sisäiseen ja henkiseen ja tunkemaan omat juuret oman maan oloihin ja kansalliseen maaperään samoin kuin on tehty kaikissa muissakin työmuodoissa, jotka suurin piirtein katsoen ovat kansainvälisiä.”³⁷⁴

NMKY:n lippukuntien partiopojat käyttivät muista poiketen sinistä partiopuseroa, ja heillä oli olkavarressa NMKY:n punainen kolmio. Vuonna 1931 NMKY:n lippukunnat halusivat syventää uskonnollista kasvatusta partiosta, erosivat Suomalaisesta Partiopoikaliitosta ja perustivat oman NMKY:n Partioliiton.³⁷⁵

³⁷⁰ Karilas 1929c, 114, 116, 119.

³⁷¹ Karilas 1929e, 11, 16.

³⁷² Paavilainen 2010, 24, 30.

³⁷³ Halmesvirta 1997, 16.

³⁷⁴ Karilas 1929c, 124.

³⁷⁵ Paavilainen 2010, 154.

Kristilliseen nuorisotyöhön kuuluva retkeilytoiminta saattoi tarkoittaa opintoretkiä, kirkkomatkoja ja erilaisia vierailumatkoja, mutta myös liikunnallisempia retkiä luonnon helmaan. Retkiin yhdistettiin usein myös muuta toimintaa kuten voimistelua, urheilua, jumalanpalveluksia, keskusteluja sekä lauluhetkiä. Retket loivat Karilaan mukaan hyvän mahdollisuuden esimerkiksi ”kasvatuksellisiin keskusteluihin” sekä ”kiinteän toverihengen” synnyttämiseen. Luontoa pidettiin NMKY-liikkeen piirissä myös erinomaisena uskoontulopaikkana.³⁷⁶ Yksittäisille pojille retkeilystä saattoi olla apua esimerkiksi sisäisissä taisteluissa:

”Siveellisiäkin vaaroja vastaan taistelevalle pojalle tai nuorukaiselle tarjoaa oikealla tavalla järjestetty, hyvin johdettu retki apua raikkaalla ja terveelliseen väsymykseen saakka sisua kysyvällä ruumiinliikunnalla, voimakkailla vaikutelmillaan ja erikoisesti juuri jalostavalla toverihengellä, joka herää samaa taivalta vaellettaessa.”³⁷⁷

Todellinen isänmaallisuus löytyi Karilaan mukaan pikemminkin luonnon helmasta kuin koulusta tai kirjoista. Isänmaallisuuden juurruttamiseksi nuorten oli tutustuttava maan järviin, jokiin, koskiin, huippuihin, korpiin, saaristoon, eläimiin ja kansaan, mihin etenkin jalkamatkat tarjosivat hyvän tilaisuuden.³⁷⁸ Karilas suositteli retkeilyä ja jalkamatkoja myös perheen yhteiseksi harrastukseksi, joka vahvisti kotia ja perheenjäsenten suhteita.³⁷⁹

Liikunnan ja urheilun merkitys korostui poikia koskevissa keskusteluissa etenkin sisällissodan jälkeen. Porvarillisten kasvattajien puheenvuoroissa ihanteeksi nähtiin fyysisesti vahva, kurinalainen, siveellinen ja nautinnoista kieltäytyvä poika, joka oli vartuttuaan valmis puolustamaan maataan. Urheilun ja liikuntakasvatuksen katsottiin antavan tähän parhaat lähtökohdat.³⁸⁰ Nuorisourheilun kentällä toimivat 1920-luvulla kristillisten yhdistysten lisäksi esimerkiksi MLL:n urheilukerhot, Koululaisurheiluliitto, nuorisoseuraliikkeen urheiluseurat, raittiusliikkeen urheiluseurat sekä TUL:n poikaosastot.³⁸¹ Poikien urheiluharrastuksen lisäämiseksi perustettiin vuonna 1921 SVUL:n poikaurheilujaosto, jossa myös Suomen

³⁷⁶ Karilas 1929c, 119–121; Putney 2001, 111, 123.

³⁷⁷ Karilas 1929c, 122.

³⁷⁸ Karilas 1921a, 176–178, 180–182.

³⁷⁹ Karilas 1932b.

³⁸⁰ Vasara 1997, 522–524.

³⁸¹ Laine 1992b, 189–192; Vasara 1992, 129.

NMKY:n Urheiluliitolla oli myöhemmin edustus.³⁸² Urheilun poliittiset tavoitteet ja aatteelliset jakolinjat tulivat näkyvästi esille etenkin 1920-luvulla. Tilannetta kärjisti suojeluskunnan poikatyön käynnistyminen vuonna 1928. Käytännössä suojeluskuntien piirissä oli tehty poikatyötä jo aiemmin, ja suojeluskunnilla oli tiiviit henkilöyhteydet esimerkiksi SVUL:n poikaurheilujaostoon jo 1920-luvun alusta alkaen. Suojeluskuntien poikatyön ohjelma oli hyvin fyysispainotteista sisältäen muun muassa voimistelua, urheilua, ammuntaa ja retkeilyä. Toisaalta toimintaan kuuluivat myös laulutilaisuudet, hartaudet, Raamatun tutkiskelu ja oppitunnit isänmaan historiasta sekä muodollisen toiminnan vastapainoksi leikit.³⁸³ Myös valtiovallan kiinnostus poikien fyysistä kasvatusta kohtaan lisääntyi sisällissodan jälkeen, mikä näkyi muun muassa pyrkimyksenä kehittää koulujen liikuntaa asevelvollisuutta vahvistavaan suuntaan. 1920-luvun urheilukeskustelussa urheilun ja maanpuolustuksen suhde nähtiinkin hyvin läheiseksi.³⁸⁴

Karilaalle kuten myös useimmille muillekin aikakauden kasvattajille liikunta oli olennainen osa kunnan kansalaiseksi kasvamista. Karilas korosti mielellään, kuinka suurmiehet olivat harrastaneet nuorena urheilua ja vetosi poikiin, jotta he oppisivat näiden tavoin ”ponnistamaan ruumiin ja sielun voimiaan voidakseen kunnolla täyttää elämäntehtävänsä ja voidakseen siten palvella ja hyödyttää rakasta isänmaata”.³⁸⁵ Karilas kirjoitti vuonna 1929 uudesta sankari-ihanteesta, joka ilmensi muskelikristittyjenkin korostamaa tasapainoa ruumiillisen, hengellisen ja henkisen kehityksen välillä. Uusi sankari oli ”ruumiiltaan puhdas, terve, vahva, joustava, voimanponnistuksiin tottunut, kestävä ja työteliäs”, mutta lisäksi myös sielultaan vilpitön, vaatimaton, kieltäymysten tuttava, toverillinen ja kunniantuntoinen ” sekä hengeltään ”horjumaton, aatteellinen oikeassa mielessä, altis palvelemaan hyviä asioita, lähimmäistäänrakastava ja Jumalaa pelkäävä”.³⁸⁶ Karilas oli omaksunut käsityksen liikunnan luonnetta kasvattavasta vaikutuksesta, mutta sen lisäksi hän tarvitsi liikuntakasvatukselle kristillisen perustelun, jonka mukaan ruumiin kuntoisuuden ylläpito Pyhän Hengen temppelinä kuului jokaisen kristityn velvollisuuksiin.

³⁸² Vasara 1997, 542–543; KA NKA PU Liikuntakasvatustyö SNKL:n piirissä. Suomen NMKY:n Urheiluliiton johtokunnan laatima lausunto SNKL:n päätoimikunnalle 14.11.1927.

³⁸³ Vasara 1992, 113–114, 128; Vasara 1997, 518, 553, 563–567.

³⁸⁴ Meinander 1992b, 286; Vasara 1992, 116–117.

³⁸⁵ Karilas 1934b, 178.

³⁸⁶ Karilas 1929e, 11–12.

4 HARRASTUKSET, ITSEKASVATUS JA ELÄMÄNTEHTÄVÄN LÖYTYMINEN

4.1 Hyvien harrastusten herättäminen

Harrastamista ja harrastuksia pidetään yleensä tutkimuksessa moderniin yhteiskuntaan liittyvänä ilmiönä, jonka synty oli sidoksissa etenkin vapaa-ajan lisääntymiseen. Teollistumisen myötä palkkatyö ja vapaa-aika alkoivat erottautua selvästi toisistaan. Koulunkäynnin pidentyminen³⁸⁷ sekä lapsityön rajoitukset jättivät myös lapsille ja nuorille enemmän työn ulkopuolista vapaa-aikaa. Omalta osaltaan myös yhteiskunnan maallistuminen lisäsi nuorten omaa vapaa-aikaa. Vielä luterilaisen yhtenäiskulttuurin vallitessa esimerkiksi sunnuntai kului kirkkomatkan, raamatunluvun ja kotihartauksien parissa, mutta kristillisistä perinnätavoista vähitellen luovuttaessa nuorille jäi enemmän aikaa vietettäväksi uusien ajanvietteiden ja ystävien kanssa. Vapaa-ajan varjopuoliin alettiin kiinnittää huomiota etenkin valistushenkisissä piireissä 1800-luvulla. Vapaa-ajan pelättiin johtavan joutilaisuuteen, pahoihin tekoihin sekä vääränlaisten ajatusten leviämiseen. Joutilaisuuden välttämiseksi oli myös kristillisestä ajattelusta juontuvia perusteluita. Joutilaiden lasten sielujen katsottiin olevan erityisen alttiita syntien houkutuksille³⁸⁸. Usein parhaiksi tavoiksi vastustaa joutilaisuutta nähtiin työteko sekä hyvät harrastukset. Harrastukset kehitettiin sosiaalisesti hyväksytyiksi vapaa-ajanviettotavoiksi, joissa vallitsivat työelämän ja porvarillisen yhteiskunnan arvot.³⁸⁹ 1900-luvun alussa vapaa-ajan käytöstä tuli Suomessakin nuorisoa koskevan keskustelun avainkysymys, ja nuorisotyö otti nuorten vapaa-ajan kontrolloinnin tavoitteekseen. Tärkeäksi tavoitteeksi nähtiin harrastusten herättäminen sekä nuorten ohjaaminen hyvien harrastusten pariin.³⁹⁰

Sosiologisen määritelmän mukaan harrastukset ovat työn ulkopuolella tapahtuvaa, vapaaehtoista, nautinnollista vapaa-ajan viettoa.³⁹¹ Harrastamisen käsitettä käytettiin 1900-

³⁸⁷ Tehdastuotanto ja laajeneva rahatalous vaativat työntekijöiltä uusia taitoja, mikä vaikutti koulutuksen pidentymiseen. Koulunkäynnin pidentymisen myötä myös nuoruus tuotannosta vapaana elämänvaiheena pidentyi (Puuronen 1997, 39).

³⁸⁸ Tällä oli perusteltu esimerkiksi myös pyhäkouluja (Kakko 2005, 194).

³⁸⁹ Gelber 1999, 1–2; Aapola & Kaarninen 2003, 24; Kakko 2005, 78, 80–81, 113. Funktionalistisissa selityksissä harrastukset ja vapaa-aika nähdään tärkeinä instituutioina tuotannon ehtojen sekä työvoiman uusintamisen kannalta (Antikainen, Rinne & Koski 2006, 63).

³⁹⁰ Nieminen 2003, 263; Tuomaala 2011b, 54–55.

³⁹¹ Gelber 1999, 7.

luvun alkupuolella kuitenkin myös pedagogis-psykologisessa merkityksessä. Käsite kuului etenkin niin sanottuun herbartilaiseen kasvatustieteen ajatteluun³⁹², joka oli Suomessakin yksi kasvatustieteen pääsuuntauksista 1910-luvulle asti. Herbartilaisuuden mukaan harrastus oli uusien mielteiden omaksumisprosessia eli apperseptiota seuraavaa halua laajentaa, lisätä ja lujittaa tiettyä miellejoukkoa. Kasvatuksen tavoitteena oli synnyttää harrastuksia, jotka synnyttyään alkoivat laajentaa omaa piiriään.³⁹³ Karilaan *Pikku jättiläisessä* harrastus määriteltiin selvästi herbartilaisin painoituksin:

”Harrastus on mieltymystä tajuttuun esineeseen ja kykyä vahvistaa tätä mieltymystä jatkuvassa kiintymyksessä. Se on läheistä sukua tarkkaavaisuudelle ja apperkeptiolle.”³⁹⁴

Kasvattajan oli herbartilaisuuden mukaan pyrittävä herättämään lapsissa ja nuorissa harrastuksia, mikä oli myös koulun tärkein tehtävä. Karilas oli omaksunut herbartilaisuuden luultavasti opiskeluaikanaan, jolloin se oli yksi kasvatustieteen pääsuuntauksista. Suuntauksen tärkein edustaja Suomessa oli Mikael Soininen, joka vaikutti Helsingin yliopistossa Karilaan opiskeluaikana. Herbartilaisuus välittyi Suomessa opettajille etenkin Soinisen kasvatustieteen oppikirjojen kautta.³⁹⁵

Karilas näki harrastusten herättämisen tärkeänä poikien elämänuran löytämisen kannalta ja huomioi myös sen laajemman yhteiskunnallisen merkityksen. Harrastukset olivat tärkeitä sekä pojille itselleen, koska harrastus oli ”harjoittelua, joka viittaa myöhemmän iän tosiyöhön” että yhteiskunnalle, jonka ”pylväiksi” pojat tulevaisuudessa kehittyivät³⁹⁶.

”Yhteiskunnalle on tietenkin tärkeätä, että jokainen poika löytää oman elämäntehtävänsä ja varttuu todella kunnan kansalaiseksi, vieläpä niin kunnolliseksi kuin suinkin, sillä vähän ei tässä riitä. Kun meidän keskuudessamme on aina nuorta polvea, on toivottavaa, että se aikuisten tukemana oppii käyttämään oikein valmistusaikansa, varjeltuu joutilaisuudelta, paheilta ja rikollisuudelta, eläytyy tarkoituksenmukaisesti oman ikäkautensa

³⁹² Herbartilaisuuden isä Johan Friedrich Herbart (1776–1841) oli saksalainen filosofian professori. Herbartin ajattelu alkoi levitä laajemmin vasta hänen kuolemansa jälkeen. 1800-luvun lopulla herbartilaisuudesta tuli laajalle levinnyt pedagogis-psykologinen ajattelusuuntaus. (Iisalo 1991, 152, 158.)

³⁹³ Iisalo 1991, 154–155, 170.

³⁹⁴ Karilas 1924c, 266.

³⁹⁵ Iisalo 1991, 205, 161–162, 169.

³⁹⁶ Karilas 1929c, 78.

erikoisuuksiin, tottuu yhteistyöhön tovereittensa kanssa, sillä siihen kaikki harrastukset hänet ennen pitkää vievät”.³⁹⁷

Harrastukset eivät olleet mitään laiskaa puuhastelua vaan työnkaltaista vapaa-ajan hyödyllistä käyttämistä. Vaikka vapaa-aika määrittyi (koulu)työn vastakohtaksi, paradoksaalisesti sitä määrittivät työelämän arvot. Jotkut tutkijat ovatkin puhuneet modernin harrastamisen yhteydessä Max Weberiin liitetyn protestanttisen työetiikan käsitteeseen viitaten protestanttisesta vapaa-ajan etiikasta.³⁹⁸ Harrastukset olivat usein nuoren ensimmäinen kosketus työnkaltaiseen toimintaan. Voidaan ajatella, että harrastukset valmistivat nuoria koulun tavoin palkkatyöhön, jossa tarvittiin tottelevaisuutta, kuuliaisuutta, joustavuutta sekä kykyä alistua ulkoapäin asetettuihin sääntöihin.³⁹⁹

Harrastukset liittyivät Karilaan käsityksissä myös elämänkutsumuksen ja elämäntehtävän löytymiseen. Kutsumuksen käsitteellä on moninainen tausta kristillisessä teologiassa. Lutherin mukaan kristityn kutsumus toteutui arkipäiväisessä elämässä etenkin työn kautta, mutta myös esimerkiksi perhe-elämässä. Jumala kutsui ihmisen elämäntehtävään, joka saattoi olla jokin ammatti tai muunlainen asema maallisessa elämässä. Kaikki kutsumukset olivat Lutherin mukaan yhtä arvokkaita, kunhan ne vain suuntautuivat lähimmäisenrakkauteen. Maallisen kutsumuksen ajatuksella Luther hyökkäsi katolilaisuutta vastaan, joka satoi todellisen kutsumuksen selibaattiin ja luostarielämään.⁴⁰⁰ Elämänkutsumus ja elämäntehtävä olivat Karilaan kielenkäytössä merkitykseltään hyvin läheisiä. Karilaan mukaan kaikilla pojilla oli kaksi kutsumusta: kaikille yhteinen ”kutsumus Jeesuksen luo” sekä oma erikoinen elämänkutsumus, johon pojan taipumukset ja kyvyt jo varhaisessa vaiheessa viittasivat, ja jonka käyttöön ne sijoitettiin.⁴⁰¹

”Jokaisella pojalla on tulevaisuudessa oma erikoinen ammattinsa tai toimialansa, johon hänen taipumuksensa viittaavat ja jota varten hän valmistautuu, niin, monet elämänurat kangastelevat poikien mielessä ja missä on kaksi saman toimialan valinnutta, sielläkin on kummallakin oma erikoinen

³⁹⁷ Karilas 1929c, 102–103.

³⁹⁸ Gelber 1999, 11.

³⁹⁹ Antikainen, Rinne & Koski 2006, 77.

⁴⁰⁰ Windgren 1951, 17–26; Hammar 2000, 29–30; Markkola 2005, 48.

⁴⁰¹ Karilas 1922b, 9; Karilas 1928b, 58.

elämänkutsumuksensa, jota ei ole kenelläkään muulla, mutta kaikilla pojilla on yksi ainoa yhteinen kutsumus, kutsumus Jeesuksen luo.”⁴⁰²

Jokaisella ihmisellä oli Karilaan mukaan jokin erityistaito, jossa hän voitti kaikki muut, se saattoi olla ”sormen, korvan tai silmän taituruutta tai matemaattista, soitannollista tai kirjallista kykyä”.⁴⁰³ Parhaassa tapauksessa harrastukset toivat esille nuoren taipumukset ja ohjasivat omalle elämänuralle.⁴⁰⁴ Karilaan näkemys poikien yksilöllisistä taipumuksista ja niiden esilletuomisesta harrastusten kautta ilmensi yksilökeskeistä kasvatusajattelua, jossa kasvattajan tuli tuoda lapsista esille yksilöllisyys. Kollektiivinen opetusmetodi sen sijaan saattoi tukahduttaa persoonallisuuden.⁴⁰⁵

Harrastusten valitsemisessa pojille tuli antaa vapaus, jotta harrastus vastaisi hänen kykyjään ja taipumuksiaan. Parhaassa tapauksessa pojalla oli yksi kiinteä harrastus, joka vastasi hänen ”luontaisia taipumuksiaan”, liian monipuolinen harrastaminen ei välttämättä johtanut hyviin tuloksiin. Harrastuksia pystyi löytämään Karilaan mukaan miltä alalta tahansa, oli kyse sitten tiedollisista tai taidollisista harrastuksista. Myös suurmieselämäkerroista saattoi olla apua harrastusten valitsemisessa. Vanhemmat eivät aina ymmärtäneet poikien moninaisia harrastuksia vaan asettuivat usein vastustamaan niitä. Ymmärtämättömyys saattoi johtaa harrastusten ajautumiseen ”epäterveeseen suuntaan”, jolloin pojat valitsivat itselleen joutilaina ”vahingollisia, pahimmassa tapauksessa rikollisia harrastuksia”. Harrastukset olivat Karilaan mukaan tärkeitä etenkin vilkkaille pojille, joita oli vaikeaa muuten pitää paikoillaan.⁴⁰⁶

”Katso esimerkiksi vilkasta lasta. Häntä on vaikea saada liikkumattomana pysymään alallaan ja olemaan ’kilttinä’. Toimettomuus on hänelle sietämätöntä, vieläpä vahingollistakin, mutta heti kun hän itse tai hänen kasvattajansa keksii hänelle sopivaa tointa, työtä tai askartelua, jonka kimppuun hän saa käydä kaikkine kykyineen, on hän aivan kuin toinen ihminen.”⁴⁰⁷

⁴⁰² Karilas 1922b, 9.

⁴⁰³ Karilas 1919, 219.

⁴⁰⁴ Karilas 1929c, 102.

⁴⁰⁵ Kakko 2005, 144–145.

⁴⁰⁶ Karilas 1929c, 76, 78–82.

⁴⁰⁷ Karilas 1929c, 79.

Karilas mainitsee hyvistä harrastuksista erityisesti kirjallisuusharrastuksen, taideharrastukset, kotiseutututkimuksen, keräilyharrastukset, rakentelun ja askartelun sekä urheilun, pelit ja leikit.⁴⁰⁸ Harrastuksilla oli Karilaan mukaan positiivinen vaikutus nuoren luonteen ja persoonallisuuden kehittymiseen, vaikka ne eivät aina johtaneetkaan tulevan ammattialan löytymiseen. Usein harrastusten kuuluikin jäädä vain harrastuksiksi. Näin oli etenkin taideharrastusten eli piirustuksen, maalauksen, muovailun, soiton ja laulun kohdalla, koska taiteilijan ura oli ”okainen ja täynnä kärsimyksiä” eikä kenenkään tullut jäädä alalle ”ellei hän ole suorastaan syntynyt taiteilijaksi”.⁴⁰⁹ Jotkut harrastukset suuntasivat nuoria erityisesti tieteen saralle. Esimerkiksi kotiseutututkimus kiinnitti nuoret isänmaahan sekä toimi ponnahduslautana useaan tieteenalaan. Myös keräilyharrastus saattoi olla ”jonkinlainen tieteenharjoituksen valmistava koulu”, mutta sen tuli tehdä nuoren varttuessa tilaa vakavammille harrastuksille, ettei se jäisi ”aikansa eläneeksi epämuodostumaksi, rasittamaan niin kuin pahka koivun kylkeen”.⁴¹⁰

Yksi etenkin poikien lempiharrastuksista oli rakentelu ja käsityöt: ”Tänä tekniikan aikakautena keskittyvät poikien harrastukset jo ympäristön vaikutuksesta koneitten y.m.s. suunnitteluun ja rakentamiseen.”⁴¹¹ Kaikilla pojilla oli Karilaan mukaan taipumusta rakenteluun:

”Onnellinen se poika, jolla on käytettävänä puukko, vasara, hohtimet, pihdit, rautalankaa, sähköjohdon palasia, nauvoja, puuta ja faneeria ja joka saa jotakin valmista aikaan. Tulitikkulaatikot, lankarullat, kellojen rattaistot, tyhjät peltirasiat, neulat ja korkit – kaikki kelpaavat.”⁴¹²

Ulkoista kätevyyttä kehittävät harrastukset kuuluivat etenkin poikaikään, mutta nuorukaisten harrastukset olivat sisäisempiä, esimerkiksi ”lomahetkinä opinnoimista, itsekasvatusta ja elämänskysymysten pohtimista”.⁴¹³ Nuorten harrastukset ja niiden sisällöt olivat selvästi sukupuolituneita. Tyttöjen suosituimmiksi harrastuksiksi nähtiin usein käsityöt, lukeminen ja musiikki, kun taas pojat harrastivat aikakauden käsitysten mukaan mieluummin urheilua sekä

⁴⁰⁸ Karilas 1929c, 91–125.

⁴⁰⁹ Karilas 1929c, 91, 93.

⁴¹⁰ Karilas 1929c, 93–95.

⁴¹¹ Karilas 1929c, 98.

⁴¹² Karilas 1929c, 97.

⁴¹³ Karilas 1929c, 99.

esimerkiksi shakkia ja rakentelua.⁴¹⁴ Pojille ja tytöille myös suositeltiin luettavaksi erilaista kirjallisuutta. Poikien katsottiin olevan luonnostaan kiinnostuneita sankareista, seikkailuista ja suurteoista. Tytöille liian jännittävät tai etenkin romanttiset kirjat eivät sopineet, koska niiden pelättiin joidenkin käsitysten mukaan aiheuttavan häiriöitä hermostossa.⁴¹⁵

Karilas oli vuonna 1920 perustamassa Ilmari Jäämaan⁴¹⁶ kanssa nuorten harrastajien yhteenliittymää Nuoren Voiman Liittoa. Hän osallistui liiton vuoden 1921 perustamiskokoukseen ja tuli valituksi liiton ensimmäiseen väliaikaishallitukseen. Nuoren Voiman Liitto perustettiin Nuori voima -lehden lukijoiden ja toimittajien yhteenliittymäksi, jonka aatteellisena perustana oli ”palava isänmaanrakkaus, uuttera, kehittävä, harrastuksellinen työskentely, luja toverihenki ja viattomalle leikille, ilolle ja urheilulle avoin mieli”. Liiton jäseneksi haluavan oli jätettävä harrastusnäyte⁴¹⁷, joiden mukaan jäsenet jaettiin harrastuspiireihin. Karilas sai jäsenyyden liiton kirjalliseen harrastuspiiriin vuonna 1920 liiton 43. jäsenenä.⁴¹⁸ Nuori voima -lehti oli perustettu jo vuonna 1907 toverikuntien yhteenliittymän Suomen Koulunuorisoliiton äänenkannattajaksi, mutta vuonna 1910 WSOY otti sen haltuunsa tehden siitä yleisen nuorisolehden. Lehti sisälsi paljon kasvattavia kirjoituksia esimerkiksi harrastamiseen, ammatteihin ja elämänuran valitsemiseen liittyen.⁴¹⁹ Karilas vetäytyi Nuoren Voiman Liitosta myöhemmin kun se ei ”lähtenytään kristillisille linjoille”, mutta jatkoi Nuoreen Voimaan kirjoittamista 1920- ja 1930-luvuilla ja toimi jopa lehden päätoimittajana väliaikaisesti vuosina 1934–1936 Ilmari Jäämaan kuoleman jälkeen.⁴²⁰

Harrastuksista suurimman huomion Karilaan tuotannossa sai ehdottomasti kirjallisuusharrastus. Sillä hän tarkoitti hyvien kirjojen lukemista, oman kirjaston

⁴¹⁴ Kaarninen 1995, 171; Tuomaala 2011b, 55.

⁴¹⁵ Kaarninen 2005, 172.

⁴¹⁶ Ilmari Jäämaa oli helsinkiläinen opettaja, Nuoren Voiman päätoimittaja, WSOY:n kustannussihteeri ja myöhemmin kirjallisen osaston johtaja, Nuoren Voiman Liiton ylijohtaja, partiojohtaja ja kokonaisen kirjallisen sukupolven kummisetä (Häggman 2001, 307). Karilaan ja Jäämaan tiet kohtasivat monessa vaiheessa, he työskentelivät samaan aikaan jo Kallion yhteiskoulussa 1910-luvulla (Paavola 2002, 122).

⁴¹⁷ Karilaan harrastusnäyte oli kirjoitus nimeltä Suurmiesten koulu vuodelta 1920. Se oli fiktiivinen unikertomus suurmiesten koulusta, jossa oppilaat saivat käydä läpi luonteenkehityksen eri asteet. Koulun johtajana toimi Jeesus, ”suurmiesten suurmies”. (Karilas 1920a, 390.)

⁴¹⁸ Peltomäki 1963, 50–55; Vala 1963, 57; Nieminen 1995, 175. Muita liiton harrastuspiirejä olivat teknillinen, kemistien, säveltaiteellinen, esperantistien, mehiläishoitajien, urheilijain, valokuvaajien, kuvataiteilijain, näyttelijäin, lausujain, ongelmanharrastajain, kotiseutututkimuksen, postimerkkeilijäin, pikakirjoittajain, luonnontieteellinen harrastuspiiri (Vala 1963, 62).

⁴¹⁹ Telemäki 1984, 67–68; Nieminen 1995, 96; Kaarninen 2005, 176.

⁴²⁰ Karilas 1944b; Parikko & Keskinen 1963, 73.

kartuttamista sekä kirjoittamista.⁴²¹ Karilaan mukaan oli ehdottoman tärkeää, että pojat saivat luettavakseen nimenomaan hyviä kirjoja.

”Vedellä voidaan sammuttaa tuli, joka uhkaa polttaa romukasan, mutta kun sinun rinnassasi syttyy puhdistava tuli, ei sitä voi sammuttaa muulla kuin huonolla ja tukahduttavalla kirjallisuudella. Hyvällä kirjallisuudessa se saa sinun tulenarassa sielussasi aikaan suuren hengenpalon, jonka tuhkasta kerran nousee sadun ihmeellinen fenikslintu, runous ja elämä.”⁴²²

Vanhempien tuli valita luettava kirjallisuus, sillä huonot kirjat saattoivat haitata pojan kehitystä. Huonoja kirjoja olivat erityisesti rikosromaanit, sillä pojat saattoivat omaksua niistä haitallisia vaikutteita ja lähteä itse rikoksen teille. Muita huonoja kirjallisuuden lajeja olivat jännitysromaanit, rakkausromaanit sekä ”pilajutus”.⁴²³ Myöskään elokuvat eivät olleet nuorille sopivaa vapaa-ajanvietettä: ”Jos tahdot tulla Yrjö-ritariksi, et etsi henkistä ravintoa itsellesi elokuvateattereista etkä muista epäilyttävistä huvittelupaikoista”⁴²⁴.

Romaanien haitallisista vaikutuksista keskusteltiin jo 1800-luvulla, jolloin laji varsinaisesti vakiintui Suomeen. Esimerkiksi Topelius piti romaania kaksiteräisenä miekkana, joka uhkasi erityisesti nuoria. Hyvä nuortenkirjallisuus oli Karilaan mukaan ihanteellista, mielikuvitusrikasta ja opettavaista, se kuvasi ”luonnon rikasta ja tervettä elämää” tai esitti ”jaloluonteisia sankareita, kaukonäköisiä keksijöitä, uskonnon ja ihmisrakkauden merkkimiehiä ja rohkeita, uhrautuvaisia tutkimusretkeilijöitä”. Hyvää lukemista oli myös arvokas tieteellinen ja uskonnollinen kirjallisuus.⁴²⁵ Hyvät kirjat olivat ”kuin taikalipas, joka avattuna jakaa aarteitaan onnellisille ihmislapsille, karistaa pois itsekkyyden, itserakkauden ja itsepetoksen valhesuomukset hänen silmistään, kruunaa hänet uuden elämä jalokivikruunuilla ja soittaa hänen sydämeensä taivaallisia sävelmiä”. Huonot kirjat sen sijaan kasvattivat turmeltuneita rikollisia ja pahimmillaan saivat aikaan ”maailmassa yhtä paljon paha kuin sodat, tulipalot, ruttotauti ja alkoholi”.⁴²⁶

⁴²¹ Karilas 1929c, 84.

⁴²² Karilas 1921b, 613.

⁴²³ Karilas 1929c, 89–90.

⁴²⁴ Karilas 1934b, 218.

⁴²⁵ Karilas 1929c, 84–91; Mäkinen 1996, 32–35.

⁴²⁶ Karilas 1934b, 184, 195.

1900-luvun alussa luku- ja kirjoitustaidosta tuli modernin kansalaisen perustaito. Lukijoille alettiin tuottaa yhä enemmän erilaisia tekstejä, julkaisukanavat lisääntyivät ja kirjamarkkinat kasvoivat. Perinteinen lukutaidonopetus oli tähdännyt lähinnä uskonnollisiin tavoitteisiin, ja lukeminen oli yleensä ulkolukua tai toistolukua. Agraarikulttuurissa lukemiseen suhtauduttiin pikemminkin laiskotteluna kuin hyödyllisenä harrastuksena. Varsinainen ekstensiivinen eli uusia tekstejä hakeva lukutapa alkoi yleistyä tavallisen kansan parissa vasta 1800-luvun puolivälin jälkeen muun muassa sanomalehtien ja romaanien yleistymisen sekä kirjastoverkon tihentymisen myötä. Aktiivisen lukutaidon yleistyttyä myös nuorille alettiin tuottaa yhä enemmän kirjallisuutta, ja etenkin 1920-luku oli nuortenkirjallisuuden kasvun aikaa. Nuoret alkoivat myös kirjoittaa itse tekstejä ja julkaista niitä omilla käsikirjoitetuissa lehdissään tai Nuoren Voiman kaltaisissa harrastuslehdissä.⁴²⁷ Nuortenkirjallisuuden markkinoiden kasvulla, lukutaidon yleistymisellä sekä vapaa-ajan lisääntymisellä oli varmasti vaikutusta myös Karilaan teosten kysyntään.

Kirjallisuusharrastus sopi Karilaan mukaan hyvin myös perheen yhteiseksi, perheenjäseniä toisiinsa lähentäväksi harrastukseksi.⁴²⁸ Karilas kirjoitti vuonna 1930 Kotilieteen kirjallisuusharrastusta yleistävän kirjoituksen, jossa hän tähdensi kirjojen kotia suojelevaa ja tiivistävää roolia. Kirjat tuli kodeissa asettaa kunniapaikalle, ja kaikkien perheenjäsenten oli luettava niitä yhdessä tai erikseen, parhaita olivat ”kodin yhteiset lukuhetket”. Nuortenkirjoille tuli järjestää oma hyllynsä, josta nuoret löysivät heidän omat kirjansa ja jonka he pitivät ”hyvässä ja kauniissa järjestyksessä”.⁴²⁹ Kirjojen voimaan uskova Karilas näki kirjallisuuden perheen turvana ulkopuolisia vihollisia vastaan:

”Nykyajassa on paljon sellaisia tekijöitä, jotka pyrkivät repimään ja hajottamaan kotia. Kommunismin nimenomainen päämäärä on muun muassa kokonaan tuhota koti ja kaikki sen arvot, jotka kuuluvat kotiin ja viihtyvät sen lieden ääressä. Kotien on ryhdyttävä puolustautumaan ja käyttämään hyväkseen kaikkia tarjoutuvia apuvälineitä. Sellaisia ovat kirjat.”⁴³⁰

Yhteiskunnan modernisoitumisen ja ydinperhemallin yleistymisen myötä perhe-elämä privatisoitui, ja kodista tuli perheen yksityinen turvapaikka, jossa sitä yhdisti keskinäinen

⁴²⁷ Kuivasmäki 1996, 60–72; Mäkinen 1996, 24–28; Hakala 2011, 92; Kempainen et al. 2011, 7–9.

⁴²⁸ Karilas 1936, 208.

⁴²⁹ Karilas 1930c, 824–825; Karilas 1936b, 208.

⁴³⁰ Karilas 1930c, 824.

kiintymys ja henkinen yhteenkuuluvuus. Kodin ulkopuoli oli sen sijaan synnin ja viettelysten valtakuntaa, joka houkutteli lapsia paheisiin.⁴³¹ Voidaan ajatella, että Karilas näki perheen yhteisen kirjallisuusharrastuksen lujittavan perheenjäsenten välisiä siteitä ja luovan kiintymystä jäsenten välille, mikä teki perheestä puolustuskykyisemmän ulkoisia uhkia vastaan. Samalla perheen yhteisen kirjallisuusharrastuksen sekä kirjahyllyn kautta lujitettiin keskiluokkaista perheideologiaa. Oma kirjasto ja etenkin nuorten valikoitu kirjakokoelma kuuluivat Karilaan mukaan jokaiseen henkisesti kehittyneeseen kotiin⁴³².

Karilaan omasta tuotannosta harrastamiseen ja nuorten vapaa-ajan viettoon liittyivät erityisesti hänen tunnetuimmat teoksensa *Pikku jättiläinen* sekä *Koululaisen muistikirja*, joiden kautta nuoria ohjattiin hyödyllisten harrastusten kuten askartelun, retkeilyn ja keräilyn pariin.⁴³³ Teosten lukeminen laajoine tietoaaineistoinen oli myös itsessään hyvä vapaa-ajan viettotapa. Ensimmäinen *Pikku jättiläinen* julkaistiin vuonna 1924 WSOY:n kustantamana. Karilas suunnitteli ”nuorison tietokirjaa” jo vuonna 1918, joten ajatus oli kypsynyt pidempään.⁴³⁴ Ensimmäisen *Pikku jättiläisen* toimittamisessa Karilaalla oli apunaan hänen pikkuveljensä Tauno Karilas sekä ylioppilas Pauli Tuovinen ja laaja avustajakunta, joka kirjoitti suurimman osan kirjoituksista. Nimensä teos sai Yhdysvalloissa vuonna 1893 ilmestyneen tietoteoksen *The Little Giantin* mukaan, nimeä ehdotti WSOY:n tuolloinen toimitusjohtaja Jalmari Jäntti.⁴³⁵ *Koululaisen muistikirja* ja sen ”isovelji” *Pikku jättiläinen* sisälsivät paljon samankaltaista materiaalia, mutta joissain kohdissa ne erosivat toisistaan merkittävästi.

Pikku jättiläinen ei ollut tietosanakirja, oppikirja eikä harrastekirja, mutta se sisälsi piirteitä näistä kaikista. Alkusanojen mukaisesti kirjan tarkoituksena oli esittää ”eri tieteiden ja käytännöllisen elämän alalta asioita, jotka antavat sysäyksen ja ovat johdatuksena jatkuvaan opiskeluun”.⁴³⁶ Aiheet ja esitystapa oli valittu selvästi nuoria ajatellen. Karilaan mukaan *Pikku jättiläistä* ”voitane käyttää poikien harrastusten herättämisessä”.⁴³⁷ Teoksen

⁴³¹ Puuronen 1997, 39; Kakko 2005, 78, 174–175.

⁴³² Karilas 1936b, 208.

⁴³³ Häggman 2001, 369.

⁴³⁴ PA WSOYA Yrjö Karilas Jalmari Jäntille Helsingissä 18.5.1918.

⁴³⁵ Karilas 1924c, 6.; Laaksonen 1956, 28–29.

⁴³⁶ Karilas 1924c, 5.

⁴³⁷ KA NKA KT SNKL:n poikatyön keskussihteeri [Karilas] paikallisosastoille 1924 (päiväämätön kiertokirje).

ensimmäinen painos jakaantui 23⁴³⁸ aihealueeseen, joita käsiteltiin monipuolisesti erilaisista näkökulmista. Esimerkiksi ajanlasku-osiossa perehdyttiin ajanlaskun historiaan, juhlapäiviin ja suomalaisiin ristimänimiin, mutta myös opetettiin laskemaan tietyn päivämäärän viikonpäivä sekä valmistamaan aurinkokello.⁴³⁹ Toiminnallisuus ja havainnollistukset kuuluivatkin *Pikku jättiläisen* merkittävään antiin. Numerotiedon, listausten, luetteloiden ja vuosilukujen lisäksi *Pikku jättiläinen* sisälsi paljon toiminnallisia tehtäviä, jotka varmasti kiinnostivat etenkin nuoria lukijoita. Lukija sai tehdä esimerkiksi kuvitellun hyökkäyksen keskiaikaiseen linnaan, oppi valmistamaan linnunpöntön, löytämään ilmansuunnat kuunpyörän avulla sekä hoitamaan erilaisia vammoja ja sairauksia.⁴⁴⁰ Toisaalta teoksessa on paljon täysin triviaalia tietoa⁴⁴¹ ja listauksia, oli kyse sitten maailman suurimmista timanteista tai korkeimmista vuorista. Siten teos oli kuin luotu erilaisia tietokilpailuja varten. Karilas järjestikin tietokilpailuja 1920-luvulla Helsingin NMKY:n poikakokouksissa.⁴⁴² *Pikku jättiläisen* rakenne pysyi 1920- ja 1930-luvuilla suunnilleen samana, mutta korjauksia ja lisäyksiä tehtiin jokaiseen painokseen. Vuonna 1930 ilmestyneeseen toiseen painokseen lisättyjä uusia aihealueita olivat esimerkiksi talouselämä, moottorikulkuneuvot, ilmaliikenne ja radio, myös puolustuslaitos-osio laajeni huomattavasti ensimmäiseen painokseen verrattuna. Teoksen kolmannen painoksen hyvä menekki kannusti Karilasta muokkaamaan ja täydentämään *Pikku jättiläistä* edelleen. Vuoden 1937 kolmannessa painoksessa puolustuslaitos-osio nimettiin uudelleen sotalaitokseksi, filosofia-osio tuli takaisin ja uudeksi aihealueeksi ilmestyi musiikki.⁴⁴³

Pikku jättiläisen pohjana oli *Koululaisen muistikirjaa* toimittaessa kertynyt aineisto. *Koululaisen muistikirja* oli Karilaan toimittama koululaiskäsikirja, joka ilmestyi vuosina 1913–1968 joka syksy koululaisia varten. Koululaisen muistikirjan tavoitteena oli antaa ”suppeassa koossa tärkeimmät tiedot usean eri oppiaineen ja käytännöllisen elämän alalta, tarjota tilaisuutta muistiinpanojen tekoon, innostuttaa lukijoitaan askarteluun, työhön ja kaikkiin hyviin harrastuksiin ja johdattaa heitä isänmaanrakkauteen ja jumalanpelkoon.”

⁴³⁸ Ajanlasku, tähtitiede, geologia, maantiede, historia, uskonto, filosofia, sielutiede, suomenmaa, maatalous, kasvioppi, eläinoppi, meteorologia, fysiikka, matematiikka, pikakirjoitus, kielet, taidehistoria, sukututkimus, heraldiikka, filatelia ja lääketiede (Karilas 1924c).

⁴³⁹ Karilas 1924c, 31, 45.

⁴⁴⁰ Karilas 1924c, 33, 185–186, 462–465, 874–894.

⁴⁴¹ Esim. ”MAJAKOITA on maassamme 44, majakkalaivoja 13 ja loistopoijuja n. 400” tai ”LAMPPUÖLJY otettiin käytäntöön 1826” (Karilas 1924c, 37, 41).

⁴⁴² Laine 1972, 49.

⁴⁴³ Karilas 1930a; Karilas 1937a.

Muistikirjat tarjosivat tekemistä vapaa-aikoina koulun ulkopuolella, mutta autoivat myös koulutyössä.⁴⁴⁴ Kirjoissa oli paljon samankaltaista aineistoa kuin *Pikku jättiläisessä*, esimerkiksi monenlaisia tietoiskuja, listauksia, tehtäviä, ohjeita, harrastuksia ja ajanvietteitä, mutta toisaalta *Pikku jättiläisestä* poiketen myös tyhjiä taulukoita, jotka lukija sai itse täyttää, kalenteri sekä paljon mainoksia. *Koululaisen muistikirjan* ensimmäiset kuusi numeroa, jotka Karilas toimitti yhdessä H.J. Viherjuuren kanssa, ilmestyvät *Koululaisen käsikirja* -nimisenä kokoelmana, jota voidaan pitää myös *Pikku jättiläisen* varhaisversiona. *Koululaisen käsikirjan* tavoitteena oli ”sytyttää koululaisten rintaan harrastuksen hiljainen hehku”, ”näyttää oppiaineissa uusia puolia” sekä keksiä ”askartelun aihetta iltapuhteiksi”.⁴⁴⁵

Pikku jättiläisen ympärille perustettiin vuonna 1937 myös oma kerhonsa Pikku jättiläisen kerho. Kerhon jäseneksi pääsemiseksi oli etsittävä *Pikku jättiläisestä* vastaus 50 kysymykseen, jotka löytyivät aluksi *Koululaisen muistikirjasta* ja sittemmin erillisestä vihkosta. Kerhon jäsenet saivat Atlas-aiheisen rintamerkin sekä kunniakirjan. *Pikku jättiläisen* kerho osoittautui myös hyväksi keinoksi edistää *Pikku jättiläisen* myyntiä: vuoden 1937 painos myytiin loppuun ennen joulua⁴⁴⁶. Kerhon jäsenet pystyivät suorittamaan myös hopea- ja kultamerkin, jolloin vastaukset tuli etsiä eri alojen erikoisteoksista. Pikku jättiläisen kerhon jäsenten nimet julkaistiin aina uusimmassa *Pikku jättiläisen* painoksessa, yhteensä jäseniä kerholle kertyi yli 20000.⁴⁴⁷ Voidaan ajatella että Pikku jättiläisen kerhon kautta nuorten vapaa-ajan viettoa pyrittiin kontrolloimaan myös järjestetyn toiminnan ulkopuolella. Pikku jättiläisen kerhon kaltaiset merkkisuoritusjärjestelmät olivat yleinen työkalu nuorisotyössä, ja myös kristillisellä poikatyöllä oli myös oma Joka Poika -lehden ympärille rakennettu merkkisuoritusjärjestelmänsä. Sitä perusteltiin juuri vapaa-ajan ohjaamisella oikeaan suuntaan sekä työntekijän vaikutuksen ulottamisella päiviin, jolloin osastoilla ei ollut kokoontumisia.⁴⁴⁸

Karilaan harrastamista käsittelevissä kirjoituksissa korostui etenkin kirjallisuusharrastus, joka tarjosi nuorille hyödyllistä luettavaa vapaa-aikoina ja opetti samalla huolenpitoa ja järjestelmällisyyttä.

⁴⁴⁴ Karilas & Viherjuuri 1916, 5; Karilas 1931e, 9.

⁴⁴⁵ Karilas & Viherjuuri 1919, 3.

⁴⁴⁶ Karilas 1938, 172.

⁴⁴⁷ Karilas 1964, 1425; Kallioniemi 1995.

⁴⁴⁸ KA NKA MA Joka Pojan merkkisuoritusjärjestelmä. Mitä se merkitsee? (luonnoskirjoitelma).

”Kirjahyllyn ja oman kirjaston hankittuaan ja sitä ahkerasti käytettyään koululainen oppii antamaan hyvälle kirjoille niiden oikean arvon. Hän ei enää hakkaa päätänsä kipeäksi kovakantisilla koulukirjoilla, ei jätä kirjojaan pulpettiinsa ajelehtimaan eikä kannan niitä vastenmielisesti kainalossaan, vaan pitää niitä aina ilomielen mukanaan, asettaa ne kotona määrätylle paikalle hyllylle ja syventyy niitä lukemaan parhaina lomahetkinään”.⁴⁴⁹

Nuoret saivat kontrolloida kirjallisuusharrastustaan merkitsemällä omistamansa kirjat ylös *Koululaisen muistikirjassa* olevaan taulukkoon⁴⁵⁰. Karilaan elämäntyön eri osat kietoutuivat mielenkiintoisella tavalla yhteen juuri nuorten harrastusten herättämisessä ja tukemisessa. Nuoret saivat esimerkiksi innoituksen kirjallisuusharrastukseen *Pikku jättiläisestä* tai poikatyön kokouksesta, lukivat Karilaan suosittelmia (tai kirjoittamia) kirjoja ja listasivat niitä ylös Koululaisen muistikirjaan tai harrastivat käsitöitä kristillisen poikatyön piirissä etsien ohjeita *Pikku jättiläisestä* tai *Koululaisen muistikirjasta*.

4.2 Suurmiehet poikien paimenina

”Suurmiehet ovat elämän Jumalan käsivarsi, joka on meille ojennettu ja johon meidän tulee tarttua, kun olemme vaarassa hukkaa aineellisuuden liejuun, matalamielisyyteen ja keinotekoisiiin nautintoihin.”⁴⁵¹

Karilas oli vakuuttunut, että nimenomaan suurilla ihanteellisilla miehillä oli pääsy poikien suljettuihin sydämiin. Pojat kaipasivat luontaisesti ”esikuvaa, jota saa ihailta, sankaria jota voi kunnioittaa, ja miestä, jossa tulevaisuus ilmielävänä astuu häntä vastaan”.⁴⁵² Pojat olivat elämäntaidon oppilaita, jotka luonnollisesti tarvitsivat johtajia ja oppaita. Elävät esikuvat olivat aina parhaita, ja useimmat nuoret löysivätkin sankarillisia piirteitä esimerkiksi omista vanhemmistaan, mutta kaikilla pojilla ei Karilaan mukaan ollut lähipiirissä hyviä esimerkkejä. Tämän vuoksi hyviä esikuvia tuli tuoda poikien saataville suurmieselämäkertojen muodossa.⁴⁵³ Suuret persoonallisuudet, jotka eivät suostuneet elämään ”kasvien eivätkä eläinten tavoin, mutta eivät myöskään toiselta puolen liiallisessa itsetietoisuudessa mestaroi

⁴⁴⁹ Karilas 1923d, 79.

⁴⁵⁰ Ks. esim. Karilas 1930e, 97–99.

⁴⁵¹ Karilas 1925, 54.

⁴⁵² Karilas 1929c, 13.

⁴⁵³ Karilas 1929c, 50; Karilas 1933a, 3.

elämää” muodostuivat Karilaan mukaan ”koko ihmiskunnan voimakeskuksiksi, jotka vetävät elämää puoleensa ja säteilevät sitä sinne, missä sitä tarvitaan”.⁴⁵⁴ Suurmieselämäkertoja lukemalla pojat oppivat ”ensinnäkin ymmärtämään elämää ja sitten itse elämään entistä paremmin ja kokonaisemmin”. Jonkin suuren henkilön elämäkertaa lukiessa nuori sai eläytyä suurmiehen elämään, tuntee hengenheimolaisuutta hänen kanssaan ja samalla ”harjoittautua ratkaisemaan elämän hänelle asettamia tehtäviä”.⁴⁵⁵ Käsitys poikien luontaisesta sankarinpalvonnasta kuului myös osaksi aikakauden murrosikäteorioita.⁴⁵⁶

Karilas julkaisi yksittäisiä suurmieselämäkertoja lehdissä sekä elämäkertakokoelmia kirjoiksi painettuna. Hän liitti elämäkertoja opettavaisten puheiden muodossa poikatyön ohjelmistokokoelmiin, havainnollisti muitakin kasvattavia kirjoituksiaan viittaamalla suurten miesten elämänkohtaloihin sekä suositteli elämäkertakirjallisuutta myös koulujen opetuksen käyttöön.⁴⁵⁷ Tärkeä foorumi elämäkerroille oli Nuori voima -lehti, jossa Karilas julkaisi vuosien 1915 ja 1936 välillä yli 30 suurmieselämäkertaa. Ensimmäistä suurmieselämäkertakokoelmaansa suunnitellessaan Karilas teki selväksi, mikä oli elämäkertojen kasvatuksellinen tavoite ja samalla perusteli teokselle antamansa nimen *Suurmiesten seurassa*:

”Lukija saa käydä suurmiesten muodostamaan seuraan, kuunnella siellä heidän keskustelujaan elämäkysymyksistä, nähdä heidän suorittavan elämäntehtäviään ja tehdä vertailuja oman elämänsä kanssa; lyhyesti: saa olla hetkisen suurmiesten seurassa.”⁴⁵⁸

Elämäkertojen käyttäminen kasvatusvälineenä ei ollut mitenkään uusi keksintö. Esikuvallisten henkilöiden elämäkertoja oli hyödynnetty kasvatuksen ja opetuksen välineenä vuosisatoja ennen Karilasta. Jo roomalaisajalla vaikuttaneen kreikkalaisfilosofin Plutarkhoksen teoksessa *Kuuluisien miesten elämäkertoja* (80–120 jKr.) korostuivat henkilöiden luonteenkuvaukset. Teosta luettiin pitkään nimenomaan kasvattavassa mielessä.⁴⁵⁹ Suomessakin suurmiesten elämäkertoja luettiin jo 1600-luvulla, suosituksi kirjallisuudenlajiksi elämäkertakirjallisuus tuli 1800-luvulla. Esimerkiksi Kansanvalistusseura ryhtyi 1880-luvulla julkaisemaan

⁴⁵⁴ Karilas 1929b, 42.

⁴⁵⁵ Karilas 1927b, 39–40.

⁴⁵⁶ Aapola 2003, 93.

⁴⁵⁷ Karilas 1929c, 13, 50, 68–69.

⁴⁵⁸ PA WSOYA Karilas WSOY:lle Kellomäellä 14.11.1916.

⁴⁵⁹ Klinge 2003, 7–8.

elämäkertasarjaa, jonka tavoitteena oli tarjota ja nuorille jaloja esimerkkejä sekä kasvattaa oikeaan suomalaisuuteen. Suurmiesten merkitys korostui myös historian oppikirjoissa sekä Topeliuksen *Maamme kirjassa* (1875), jota käytettiin historianopetuksen oheislukemistona 1940-luvulle asti.⁴⁶⁰

Karilaan suurmieselämäkertojen kirjoon mahtui niin ajattelijoita, taiteilijoita, kirjailijoita ja uskonnollisia johtajia kuin tutkimusmatkailijoita, keksijöitä ja sotapäälliköitäkin. Mukana oli paljon myös suomalaisia suuruuksia, kansallissankareita Runebergistä Snellmaniin ja Wallinista Castreniin. Osa elämäkerroista painottui enemmän viihdyttämiseen ja seikkailumielen herättelyyn, kun taas toisissa painotettiin selvemmin tiettyjä elämänvalintoja ja ihanteellisia luonteenpiirteitä. Elämäkerrat tarjosivat opintoretken ”historian suuriin oppisaleihin, valtaville taistotantereille, tomun peittämiin tiedemiesten työhuoneisiin” sekä myös ”polvesta polveen säilytettäviin elämänarvojen aarrekammioihin.”⁴⁶¹ Vaikka elämäkertojen kasvatuksellinen aines oli sijoitettu yleensä rivien väliin, joskus Karilas puhutteli nuorisoa hyvinkin suoraan:

”Oletko yhtä valmis kuin Castren uhraamaan elämäsi Suomen suvun asumapaikkojen uumeniin kulkevien jokien soutamiselle, ennen kuin umpilukkoon menee heimomme alkuperäinen ongelma? Tai vaivaudutko edes avaamaan oman elämäsi umpilukkoja?”⁴⁶²

On huomioitava, että Karilaan elämäkerrat olivat nimenomaan suurmieselämäkertoja. Lukijakunnan oletettiin koostuvan enimmäkseen pojista, joiden ulottuville Karilas halusi saattaa miehisiä esimerkkejä. Luultavasti tämän vuoksi Karilaan 1920- ja 1930-lukujen elämäkertoihin ei mahtunut yhtään naista. Kuitenkin myös suurnaiselämäkerroilla oli Suomessa oma perinteensä. Tiina Kinnunen on tutkinut 1800- ja 1900-lukujen vaihteen naiselämäkertoja naisliikkeen historiapolitiittisena keinona problematisoida kansallinen historia suurmieshistoriana. Naiselämäkerroissa rakennettiin esikuvallisen naiskansalaisen mallia sekä tarjottiin tytöille ja naisille samaistumisen kohteita hyvin samaan tapaan kuin Karilaan elämäkerroissa pojille.⁴⁶³ Elämäkertakulttuuri oli siis hyvin selvästi sukupuolittunutta: tyttöjen oletettiin lukevan naiselämäkertoja ja poikien mieselämäkertoja. Kiinnostavana

⁴⁶⁰ Klinge 2008, 7, 10, 11; Kinnunen 2012, 395; Kaarninen 2013, 149–150, 156, 158.

⁴⁶¹ Karilas 1925, 57.

⁴⁶² Karilas 1920b, 142.

⁴⁶³ Kinnunen 2012, 390, 394, 399.

huomiona on mainittava, että Karilaan vaimo Ester(i) Karilas julkaisi useita suurnaiselämäkertoja, esimerkiksi Hilda Käkikosken elämäkerran vuonna 1934.

Kasvattavien elämäkertojensa perustaksi Karilas hahmotteli teoriaa poikien ihanteista ja niiden muuttumisesta iän myötä. *Pojan maailmassa* hän luettelee useita nuorten ihanteita käsitteleviä tutkimuksia, joista tanskalaisen Alfred Lehmannin *Om Borns Idealer* (Lasten ihanteista) saa eniten huomiota. Tutkimus perustui kyselyyn, jossa pojilta oli tiedusteltu, kenen henkilön kaltaisia he haluaisivat olla ja miksi. Nuorison esikuvia pyrittiin selvittämään myös NMKY:n Maailmanliiton vuoden 1926 kiertokyselyssä. Kyselyiden tulosten mukaan suomalaisten poikien suurimmat esikuvat olivat Raamatun henkilöistä Jeesus, Daavid, Mooses, Joosef, Aabraham, apostoli Johannes, Pietari ja Daniel sekä historiallisista henkilöistä Kustaa II Aadolf, Kaarle XII, Paavo Nurmi, Luther, Napoleon, Mannerheim, Aleksanteri Suuri ja Kustaa Vaasa. Esikuvat vaihtelivat luonnollisesti maittain, mutta ”rohkeus, uhrautuvaisuus ja itsensä alttiiksi antaminen kiehtovat aina pojan mieltä” paikasta riippumatta.⁴⁶⁴

Pojan ensimmäinen esikuva oli Karilaan mukaan aina oma isä, mutta iän myötä historialliset, raamatulliset ja kirjalliset hahmot tulivat tärkeimmiksi. Esikuvien omaksuminen noudatteli säännönmukaista kehityskaarta, jossa isän jälkeen etualalle nousivat ”soturit sekä henkilöt, joilla on paljon seikkailuja ja sankariteitä”, joiden jälkeen tulivat ”rauhan töissä sekä tieteen ja taiteen alalla vaikuttaneet henkilöt”. Nuoremmat pojat (alle 14-vuotiaat) ihailivat Karilaan mukaan ruumiillista voimaa, rohkeutta ja kuuluisuutta, jolloin esikuvaksi saattoi nousta esimerkiksi Herkuleen kaltainen sankari. Vähitellen pojat kuitenkin huomasivat, että kuuluisuuteen pystyi nousemaan myös henkisten urotöiden keinoin, tieteen ja taiteen saralla. Tällöin rohkeuden ja sankaritekojen tilalle nousivat poikien ihanteissa ”sisäisemmät siveelliset ominaisuudet” sekä epäitsekkäs uhrautuminen hyvälle asialle.⁴⁶⁵

”Viidentoista vuoden iässä pojat arvostavat jo enemmän sellaisia luonteenominaisuuksia kuin uhrautuvaisuutta ja itsensä alttiiksiilaittamista jonkin suuren ja ylevän asian hyväksi.”⁴⁶⁶

⁴⁶⁴ Karilas 1929c, 50–52, 56–58.

⁴⁶⁵ Karilas 1928c, 55; Karilas 1929c, 51–52, 57, 64–66.

⁴⁶⁶ Karilas 1929c, 66.

Myös ihanteiden omaksumisessa nuoruus näyttäisi olleen Karilaan mukaan kehitystä lapsuusiän villiyydestä, jota edustivat fyysiset kunniaa ja mainetta hamuavat sankarit, kohti sivistystä ja jalompia, henkisempiä esikuvia.

Suurmieselämäkerrat olivat toisaalta väline hyvien luonteenpiirteiden omaksumiselle ja toisaalta ne opettivat ”elämän oppilaille” elämäntaitoa. Ne olivat tarpeellisia poikain kriittisessä kehitysvaiheessa, kunnes poika oppi ”kehittyessään kokonaan irtautumaan ’esimerkeistä’ ja kohoamaan siveellisten ominaisuuksien ja ihanteiden sekä aatteiden, lainmukaisuuksien ja elämänarvojen piiriin”. Suurmiesten elämänkaari taisteluineen ja voittoineen toi poikien ulottuville myös ihmiselämän ristiriitoja, jotka ”kuuluvat oleellisena osana varsinkin kaikkien huomattavampien henkilöiden elämään”. Elämäkertojen kasvatustehtävän kannalta tärkeitä teemoja olivat Karilaan mukaan muun muassa lapsuusvaiheet ja suhde vanhempiin, koulunkäynti ja ensimmäisistä vaikeuksista selviäminen, harrastusten herääminen, ”itsetajunnan” kehittyminen ja ensimmäiset pyrkimykset elämänhallintaan sekä elämäntehtävän löytyminen ja huomattavimmat suurteot tämän jälkeen.⁴⁶⁷ Aapisten moraalisia kertomuksia tutkineen Leena Kosken mukaan yhteisöllinen moraalit välittyy sekä arjen käytänteiden että myyttien ja kertomusten kautta. Opettavaisten kertomusten kautta lapsille ja nuorille välitetään ”kulttuurista ymmärrystä elämässä kohdattavissa tilanteissa sekä oikeista ja vääristä toiminnan mahdollisuuksista”. Aapisten opettavaisten kertomusten tavoin Karilaan suurmieselämäkerrat valaisivat elämään liittyviä valintatilanteita, opastivat oikeisiin valintoihin sekä varoittivat vääristä. Samalla ne välittivät yhteisöllistä moraalit ja elämänarvoja nuorille ymmärrettävässä muodossa.⁴⁶⁸

Suurmiesten nuoruusvuosilla oli tärkeä merkitys elämäkerroissa etenkin elämäntutsumuksen muotoutumisen kannalta. Elämäntutsumus määrittyi hieman mystiseksi voimaksi, jonka kautta tulevat elämäntehtävät vetivät henkilöä puoleensa. Yleensä kutsumus ilmeni sisäisenä äänenä, joka kehotti ottamaan tietynlaisen suunnan elämässä. Kutsumus ei välittynyt niinkään järjen kautta vaan ilmeni usein vaistomaisena tarpeena tietynlaisiin toimintoihin. Taiteilijan kutsumus saattoi esimerkiksi tulla ilmi haluna ”muotoilla savea ja veistellä puusta kaikenlaisia esineitä”. Usein kutsumukseen liittyi myös lähes pakottava tiedonjano omaa alaa kohtaan.⁴⁶⁹ Karilaan suurmiehet olivat lähes poikkeuksetta jo lapsuudessa kiinnostuneita

⁴⁶⁷ Karilas 1929b, 44–45; Karilas 1929c, 63.

⁴⁶⁸ Koski 2001, 18, 22.

⁴⁶⁹ Karilas 1929a, 145, 190.

aloista, joilla tulivat myöhemmin suurtekonsa saavuttamaan. Sokrates esimerkiksi pohti jo lapsena hyvän käsitettä, Punaisen ristin perustaja Henry Dunant tunsikin jo poikana vetoa sairaisiin, köyhiin ja kuoleviin, Kolumbus luki jo lapsuudessa löytöretkistä ja Napoleon suurten sotapäälliköiden valloituksista. Ehkä alleviivatuimmin tulevaisuuden suurteot tulivat esille Lönnotin nuoruudessa, kun tämä ajautui kahnauksiin ruotsin kielen kanssa ja harrasti jo lapsena pitkiä kävelymatkoja.⁴⁷⁰ Poikailiällä näyttäisi olleen merkitystä lähinnä vain suhteessa aikuisuuteen: ”Poika on lupaus”, kuten Karilas itse asian ilmaisi. Siten esimerkiksi George Stephensonin nuoruuden keksinnöt ja kokeilut olivat ”vain valmistuksena siihen suurtyöhön, joka odotti häntä”.⁴⁷¹

Ilman kutsumusta suurmieheksi oli mahdotonta tulla. Kutsumus kuljetti eteenpäin ja antoi voimaa tilanteissa, joissa elinympäristö asetti haasteita ja vastoinkäymisiä. Näin suurmiehen koko elämä hahmottui vakaaksi vaellukseksi kohti ennalta määrättyä päämäärää, suuria tekoja ja ideoita. Suurmiehen kutsumukseen liittyi aina jokin jalo ja pyyteetön päämäärä kuten ihmiskunnan palveleminen tiedettä edistämällä, uusia seutuja löytämällä tai suurta taidetta luomalla. Voimakkain kutsumus oli taiteilijanalulla, joilla se ilmeni sisäisenä pakkona ja intohimona luoda uutta. Taiteilijaksi ei kannattanut ryhtyä ollenkaan ilman sisäistä pakkoa ja voimia selvittää vastoinkäymisistä, sillä taiteilijan kutsumuksen seuraaminen vaati ponnistuksia, epäitsekästä antautumista ja koko olemuksen uhraamista luomistyölle.⁴⁷² Seikkailijoiden kohdalla kutsumuksen seuraaminen edellytti karaistunutta ruumista ja luonteenlaatua, mikä nosti ulkomuodon ja ruumiillisen harjaannuksen tärkeään asemaan. Tämän vuoksi nuoruusiän huimapäisyys ja tappeluinto olivat seikkailijoiden kohdalla yksinomaan positiivisia piirteitä. Seikkailijaluonteet loistivat nuorena ”kämpysodissa” ja ylsivät huimapäisiin urheilusuorituksiin satuttaen itsensä usein, tämä kaikki oli kuitenkin vain valmistautumista suureen elämäntehtävään.⁴⁷³

Elämänkutsumustaan seuraavan oli varauduttava lukuisiin vastoinkäymisiin ja kärsimyksiin. Vastoinkäymiset kuuluivat ihmiselämään, eikä kutsumuksen seuraamisen kuulunutkaan olla helppoa. Vastoinkäymiset ikään kuin punnitsivat kutsumuksen vakavuuden ja selkiyttivät sitä, vahvistivat luonnetta ja paljastivat elämän perustotuuksia. Ulrich Zwingli sai esimerkiksi

⁴⁷⁰ Karilas 1920b, 41–42; Karilas 1931a, 8, 46, 103.

⁴⁷¹ Karilas 1922a, 93; Karilas 1929b, 73.

⁴⁷² Karilas 1916, 202; Karilas 1929a, 145.

⁴⁷³ Ks. esim. Karilas 1920b, 7-9, 115, 185.

koettelemusten myötä lujan sisäisen pohja elämäntehtävälleen ja Stephensonin rautainen tahto oli ”koeteltu kärsimysten ahjossa”, josta jäi hänen rintaansa ”innostuksen pyhä tuli”. Luja ja vahva itsenäinen persoonallisuus kouliutui vaikeuksien kautta, ja vastoinkäymiset, työnteko ja kärsimykset antoivat arvon ja merkityksen elämäntehtävälle. Todellinen suurmiestä ei taipunut vastoinkäymisten edessä vaan jatkoi yrittämistä epäonnistumistenkin jälkeen. Päätäväisyys ja sitkeys palkittiin aina lopulta voitolla, joka merkitsi elämäntehtävän toteutumista, suurmiesten kohdalla jotain suurta saavutusta tai teosta.⁴⁷⁴

Elämäntutsumuksen seuraaminen saattoi joskus johtaa epätavalliseen tai naurettavaan käyttäytymiseen, jota lähipiiri ei ymmärtänyt.

”Ja historia kertoo lukuisista pojista ja nuorukaisista, jotka sangen varhain löysivät itselleen jonkin erikoisen harrastusalan ja joille, vaikka ympäristö ei heitä ymmärtänyt, juuri tällä alalla avautui varsinainen elämänura.”⁴⁷⁵

Hans Christian Andersen esimerkiksi esitti nuorena kömpelösti Tuhkimon roolia sekä ”leikki nukketeatterilla ja kävi kangaskaupoissa pyytämässä vaatetilkkuja ommellakseen nukelle vaatteita” joutuen naurunalaiseksi.⁴⁷⁶ Naurunalaiseksi joutuminen johtui siitä, että Andersenia ja hänen elämäntutsumustaan ei ymmärretty. Joskus elämäntehtävän esteeksi asetui oma isä, joka ei ymmärtänyt poikansa taipumuksia. Michaelangelon isä esimerkiksi vastusti aluksi tiukasti poikansa taideharrastuksia ja arveli tämän olevan laiskimus. Myös Molieren isä vastusti ensin poikansa teatteriharrastuksia, koska olisi halunnut tästä oman työnsä jatkajan, ja Lönnotin isä raivostui huomattessaan, ettei pojalla ollut taipumuksia räätäliksi.⁴⁷⁷ Erityisesti taiteilijat ja uskonsankarit joutuivat usein myös ikätovereidensa pilkan ja kiusan kohteiksi⁴⁷⁸. Uutta luovien suurmiestä oli totuttauduttava aikalaisten halveksuntaan ja kiittämättömyyteen, eikä julkisen tunnustuksen perään tullut edes haikailla. Aikalaisten ymmärtämättömyys johtui yleensä siitä, että suuret keksijät ja taiteilijat olivat Karilaan

⁴⁷⁴ Ks. esim. Karilas 1916, 179; Karilas 1922b, 80; Karilas 1924a, 21; Karilas 1929b, 83–85. Kinnusen tutkimissa naiselämäkerroissa elämäntutsumus hahmottui hämmästyttävän samankaltaiseksi. Kinnusen mukaan niissä ”rakennettiin naisihannetta, jolle on ominaista määrätietoinen ponnistelu oman kutsumuksen toteuttamiseksi ja sinnikkyys tällä tiellä olevien esteiden ylittämiseksi”. Niin ikään naiselämäkerroille oli tyypillistä ”elämäntutsumuksen suorittaminen selkeäksi poluksi kohti elämäntutsumuksen täyttymistä”. (Kinnunen 2012, 398.)

⁴⁷⁵ Karilas 1929c, 75.

⁴⁷⁶ Karilas 1924a, 85.

⁴⁷⁷ Karilas 1916, 204; Karilas 1922, 20–21.

⁴⁷⁸ Ks. esim. Karilas 1924a, 84–85; Karilas 1928a, 40.

mukaan edellä aikaansa, oli kyse sitten sateenvarjon keksijästä Josef Hanwaystä tai mielipuoleksi haukutusta matemaatikko-filosofista Blaise Pascalista.⁴⁷⁹

Fyysiset ja henkiset kärsimykset koituivat yleensä lopulta suurmiehen eduksi, vaikka ne saattoivat lyhyellä tähtämellä näyttää merkityksettömiltä. ”Kärsimysten kirjailijan” Fjodor Dostojevskin raskas aika Siperiassa pakkotyöläisenä koitui lopulta hänelle Karilaan mukaan ”sisäiseksi siunaukseksi”. Dostojevski sai Siperiassa lisää rohkeutta, fyysistä terveyttä ja henkistä kestävyyttä sekä syventyi tutkiskelemaan itseään ja omaa menneisyyttään. Lopulta hän tunsu jopa ”kiitollisuuttakin siitä, että oli joutunut tällaiseen tilanteeseen, joka auttoi häntä tekemään tiliä elämästään”. Dostojevski alistui kohtaloonsa oikeanlaisella nöyryydellä, mikä toi hänelle uutta voimaa ”ajatella valoisasti edessään olevaa elämää”. Myös H.C. Andersenin kärsimykset ja koettelemukset ”muuttuivat ihmeen lailla siunaukseksi sekä hänelle itselleen että muille”.⁴⁸⁰ Elämäntekemustään seuraavan oli totuttauduttava ankaraan työntekoon, lukuisiin kieltäymyksiin ja yksinkertaiseen elämään⁴⁸¹. Esimerkiksi keksijöiden täytyi suurten keksintöjensä vuoksi ”kärsiä vilua ja nälkää, ahertaa hiki hatussa aamusta iltaan ja vuodesta toiseen, kieltäytyä mukavuuksista, nautinnoista sekä huvituksista ja tottua käymään puutteen ja uhrausten koulua.”⁴⁸² Karilas korosti, että yksikään suuri teko tai teos ei ollut mahdollinen ilman ankaraa työntekoa ja uhrautumista. Erityisesti niiden, jotka eivät olleet syntyessään huippulahjakkuuksia, tuli valmistautua elämäntehtävänsä ”ahkeralla työllä, uupumattomalla ponnistuksella ja ankaralla itsekurilla”.⁴⁸³

Yksi keskeisimmistä esteistä suurmiehen elämäntaipaaleella oli kutsumuksen ja taloudellisten realiteettien ristiriita. Köyhistä oloista tulleet suurmiehet joutuivat usein tekemään nuorena raskaita fyysisiä töitä henkensä pitimiksi, vaikka heillä olisi ollut taipumuksia muille aloille. Useimmiten tämä työ valmisti kuitenkin tulevaan uraan. Charles Dickens esimerkiksi sai nuorena kengänkiilloketehtaassa työskennellessään aiheita kirjoihinsa, mutta oppi myös kirjoitustyössä myöhemmin tarvitsemaansa ahkeruutta.⁴⁸⁴ Puutteenalaisuus pakotti suurmiehenalut uuteraan työntekoon, mikä jalosti luonnetta myöhempiä elämäntehtäviä varten. Jotkut suurmiehet valitsivat köyhyyden jopa vapaaehtoisesti, koska katsoivat sen

⁴⁷⁹ Karilas 1916, 238.; Karilas 1934a, 9.

⁴⁸⁰ Karilas 1922b, 167; Karilas 1924a, 82.

⁴⁸¹ Ks. esim. Karilas 1924a, 10, 48.

⁴⁸² Karilas 1934a, 8.

⁴⁸³ Karilas 1924a, 106.

⁴⁸⁴ Karilas 1924a, 151, 163.

olevan ehtona vapaudelle ja totuudelle.⁴⁸⁵ Karilas painotti, että köyhyys ja puutteellisuus saattoivat olla joskus jopa edellytyksenä suurmieheydelle. Agricola oli köyhän kalastajan poika, Lönnrot ja Kivi räätälin poikia, Takanen muonarengin poika sekä Runeberg ja Snellman merikapteenien poikia, jotka joutuivat elämään niukoissa oloissa.⁴⁸⁶

”Ihmeellistä vain on, että köyhät pojat ne eniten ovat ihmiskuntaa rikastuttaneet. He ovat näet jo aikaisin oppineet kiinnittämään huomiota sisäisiin, hengen aarteisiin, joita ovat ruvenneet keräämään ja kansalleen talteen panemaan.”⁴⁸⁷

Köyhää kotitaustaa ei ollut aiheellista hävetä, vaan tuli katsoa Thomas Carlylen tavoin ”vanhempiemme sydämeen emmekä muotoon”, jolloin kodin todellinen arvo tuli esille. Karilas korosti, että monet suurmiehet tulivat hyvinkin vaatimattomista ja köyhistä oloista. Tämä oli ymmärrettävää sen valossa, että suurmieheys edellytti aina vastoinkäymisiä ja ponnisteluja: ”kun on saatavissa, mitä tahtoo, ei ole mitään syytä innostaviin ponnistuksiin”. Köyhistä oloista pystyi nousemaan ”monipuolisen itseopiskelun ja itsekasvatuksen tietä” jopa Yhdysvaltojen presidentiksi Garfieldin tai Lincolnin tavoin.⁴⁸⁸ Tämä oli varmasti kannustava viesti etenkin alempien sosiaaliluokkien nuorille. Todellinen suurmies käyttäytyi syntyperänsä mukaisesti myös saatuaan mainetta eikä antanut menestyksen nousta päähän. Vaatimattomastakin kodista tuli olla ylpeä. Räätälin pojan ei tullut piilotella syntyperänsä seurustellessaan ylhäisöpiireissä, eikä leipurinpojan ollut aiheellista kiintyä liikaa virkavaatteisiinsa, muuten syyllistyttiin turhamaisuuteen. Pahimpia olivat ne, jotka eivät olleet saavuttaneet mitään, mutta ylpeilivät silti sukunsa kunnialla.⁴⁸⁹

Nuoruus oli vakava itsetutkiskelun ja omien taipumusten löytämisen ikäkausi. Jokaisen kiinnostuksenkohteen perään ei kuitenkaan kannattanut suin päin rynnätä. Elämäntutsumuksen löytyminen vaati aikaa ja työtä, eikä hätäisiin johtopäätöksiin ollut varaa: ”Joka liian helposti seuraa ensimmäisten harrastusten puuskia, voi eksyä oikealta uraltaan, suuren ja vakavan elämäntutsumuksen tieltä”.⁴⁹⁰ Nuoruusikään kuului monenlaisia kaipauksia ja pyrkimyksiä, mutta niiden kaikkien valtaan antautuminen ei ollut tarkoituksenmukaista: ”Eihän sellainen mies ole voimakas joka tuhlaa kaikki voimansa, vaan

⁴⁸⁵ Karilas 1916, 361.

⁴⁸⁶ Karilas 1923c, 257.

⁴⁸⁷ Karilas 1923c, 257.

⁴⁸⁸ Karilas 1929a, 135; Karilas 1929b, 48; Karilas 1929c 68.

⁴⁸⁹ Karilas 1916, 374; Karilas 1929a, 109–110, 114–115; Karilas 1929b, 48.

⁴⁹⁰ Karilas 1929a, 12, 164.

sellainen, joka hillitsee ja käyttää taitavasti voimavarojaan”. Jos esimerkiksi Jules Verne olisi noudattanut nuoruuden merenkaipuutaan, hänen seikkailunhalunsa ei olisi puhjennut ilmoille ”mahtavana ja suurpiirteisenä meren runoutena”.⁴⁹¹ Karilas esitteli elämänkerroissaan suurmiehiä niin monelta alalta, että jokainen poika löysi varmasti oman esikuvansa. Taiteilijan kutsumus esimerkiksi sai hyvin erilaisen sisällön ja edellytti erilaista käyttäytymistä kuin tutkimusmatkailijan kutsumus, mutta yleinen muoto oli sama: voittajaksi noustiin lahjakkuuden avustamana nöyrän työnteon ja päämäärähakuisen itsekasvatuksen kautta.

Millaisia luonteenpiirteitä suurmieselämäkerrat sitten toivat esille? Kosken mukaan 1900-luvun alkupuolen aapisten kertomuksia leimasi vahvasti luterilais-kansallinen kasvatusmoraali. Kertomusten moraaliset opetukset asettuivat suhteessa isänmaallisuuden ja luterilaisen kristillisyyden yhteenkietoutumaan. Luterilais-kansallisen kasvatusmoraalin mukaisia hyveitä olivat tottelevaisuus, nöyryys, kuuliaisuus, armeliaisuus, rehellisyys, auttavaisuus, ahkeruus, raittius, työteliäisyys ja urhoollisuus. Moraalisiksi hyveiksi määrittäivät erityisesti ominaisuudet joiden avulla ihminen pystyi osoittamaan asemansa toisten palvelijana oman etunsa unohtaen. Paha lapsi sen sijaan kuvattiin ylpeileväksi, valehteleväksi, tottelemattomaksi, laiskaksi, epärehelliseksi, pilkalliseksi ja huolimattomaksi. Etenkin pojilta odotettiin sisäistä rohkeutta ja vahvuutta. Aapisten kertomuksissa elämä hahmottui tieksi, jonka varrella oli monia sisäisiä ja ulkoisia pahoja houkutuksia. Tärkeintä oli oppia valitsemaan oikea elämäntie Jumalan ja sisäisen moraalisen lujuuden avulla.⁴⁹² Karilaan elämäkertojen moraalinen kosmologia oli hyvin samankaltainen aikakauden aapisten opettavaisiin kertomuksiin verrattuna. Myös suurmieselämäkerroissa ihanteelliset luonteenpiirteet asettuivat selvästi luterilaisesta kristillisyydestä, mutta viittasivat myös poikien tulevaan rooliin maan selkärankana.

Karilaan suurmiehet olivat ennen kaikkea nöyriä ja vaatimattomia, mutta myös päättäväisiä. Nöyryys näkyi etenkin suhteessa työnteeseen ja haasteisiin⁴⁹³. Suurmiehet eivät halveksineet mitään työtä, ja jokaisen epäonnistumisen jälkeen he yrittivät päättäväisesti uudestaan. Sotasankarin ja seikkailijan Myhrbergin tavoin oli pyrittävä ”hellittämättä eteenpäin sillä

⁴⁹¹ Karilas 1930b, 134.

⁴⁹² Koski 1999, 26, 33; Koski 2001, 31–39, 45.

⁴⁹³ Ks. esim. Karilas 1924a, 172.

tiellä, jolle oli lähtenyt.”⁴⁹⁴ Maallisille kunnianosoituksille suurmiehet eivät antaneet kovin suurta arvoa vaan suoranaisesti välttelivät kaikenlaista julkista tunnustusta. Näin teki Karilaan mukaan niin Lönnrot, Myhrberg ja Livingstone kuin myös Dickens ja Vernekin.⁴⁹⁵ Karilaan suurmiehet eivät katsoneet tekevänsä suurtekoja itseään varten vaan yleisen hyvän tai jonkin ylevämmän periaatteen vuoksi. He pysyivät itse vaiti uroteoistaan, koska eivät katsoneet ansainneensa niistä koituvaa kunniaa.⁴⁹⁶ Todellisia sankareita ei johdattanut suurtekoihin kunnianhimo vaan jalot ja oikeamieliset päämäärät.⁴⁹⁷ Kelvollisia päämääriä suurmiehille olivat erityisesti totuuden, hyvyyden ja oikeuden puolustaminen sekä koko ihmiskunnan elämän helpottaminen keksintöjen ja tieteellisten löydösten avulla. Suurmiehet antautuivat täysin omalle elämäntehtävälleen, mikä vetosi Karilaan mukaan poikiin:

Poika katsoo ihailien, aivan kuin johonkin korkeampaan olentoon, sellaiseen mieheen, olipa hän missä yhteiskunnallisessa asemassa tahansa, joka on kokonaan antautunut jollekin asialle.”⁴⁹⁸

Abraham Lincoln uhrasi esimerkiksi koko elämänsä orjien vapauttamiselle, jonka hän oli jo nuoresta asti nähnyt oikeaksi ja hyväksi tavoitteeksi.⁴⁹⁹ Todellinen suurmies ei luopunut periaatteistaan edes kuoleman edessä vaan oli valmis marssimaan Jan Husin tavoin jopa roviolle totuuden puolustamiseksi.⁵⁰⁰

Suurmiehet olivat usein myös tarmokkaita, lujatahtoisia ja hillitsivät sekä hallitsivat itsensä. He eivät antaneet valtaa intohimoille ja mielihaluille, jotka olivat itsekurin suurimpia vihollisia. Tupakoinnista suurmiehet esimerkiksi pidättäytyivät usein kokonaan tai luopuivat siitä Albert Schweitzerin tavoin silloin, kun se uhkasi muuttua intohimoksi ja myös ”väkijuomista” he pysyivät erossa.⁵⁰¹ Erityisesti seikkailijat ja retkeilijät tarvitsivat tarmokkuutta ja rohkeutta myös suhteessa ulkoisiin haasteisiin, mutta perustan näillekin hyveille tarjosi itsekuri ja sen tuoma sisäinen vapaus. Tärkeintä oli pystyä puolustamaan omaa

⁴⁹⁴ Karilas 1920b, 13.

⁴⁹⁵ Karilas 1920b, 30, 75, 170; Karilas 1924a, 165; Karilas 1930b, 159.

⁴⁹⁶ Ks. esim. Karilas 1920b, 30.

⁴⁹⁷ Ks. esim. Karilas 1929a, 57.

⁴⁹⁸ Karilas 1929c, 67.

⁴⁹⁹ Karilas 1916, 374.

⁵⁰⁰ Karilas 1928a, 20, 30.

⁵⁰¹ Karilas 1916, 301; Karilas 1930b, 182; Karilas 1934, 253.

itsenäisyyttään ja vapauttaan ”järkähtämättömän lujina sekä ulkoisia että sisäisiä vihollisia vastaan”.⁵⁰²

Joidenkin suurmiesten kohdalla Karilas toi esille myös näiden huonoja luonteenpiirteitä. Erityisesti Aleksanteri Suureen sekä Napoleoniin hän suhtautui ristiriitaisesti. Karilas myönsi, että Aleksanteri Suuri oli terävä-älyinen, rohkea ja voimakas yksilö, mutta sortui turhamaisuuteen tavoitellessaan pelkkää mainetta ja kunniaa. Aleksanteria ajoi eteenpäin liiallinen kunnianhimo ja vallanhalu vakaumuksen tai ylevän tarkoitusperän sijaa, mikä teki hänestä ristiriitaisen suurmiehen. Napoleon sen sijaan oli ”yksipuolinen tahdon jättiläinen, joka suoritti päätä huimaavia voimannäytteitä”, muttei ”kehittänyt tahtoaan sopusointuisasti kirkastuneen älyn ja jalostuneiden tunteiden avulla”.⁵⁰³ Muita esille tulleita negatiivisia luonteenpiirteitä olivat muun muassa kiivaus, umpimielisyys ja julmuus, mutta ne eivät näyttäneet läheskään turhamaisuuden tai itserakkauden veroisina paheina vaan olivat yleensä seurausta hetkellisestä itsekurin puutteesta.⁵⁰⁴ Vaikka liiallinen kunnianhimo teki miehestä turhamaisen, myöskään täydellinen maailmasta kieltäytyminen ei ollut ihanteellinen vaihtoehto, kuten Karilas huomautti Diogeneen kohdalla: ”Ei tynnyristä käsin voida maailmaa parantaa”.⁵⁰⁵ Vaikka yksinomaan maallisen kunnian tavoittelu oli tuomittavaa, ei tullut pitää ”liian yksipuolisesti silmällä ihmiselle suotujen ulkonaisten lahjojen arvottomuutta.” Näin myös uskonsankari Nils Nielsen Haugen mielestä ”ei ollut vahingoksi, että ihminen harrasti ajallista menestystä, kun vain hengelliset asiat olivat etualalla.”⁵⁰⁶

Voimakkaan, kunnianhimoisen ja kilpailuhaluisen Aleksanteri Suuren vastakohtaksi hahmottui esimerkiksi Raamatun Daavid, joka oli nöyrä, oikeamielinen ja velvollisuudentuntoinen. Kun edellinen ”vuodatti syyttömien ihmisten verta saadakseen itselleen mainetta ja valtaa”, jälkimmäisen ”voima oli hänen puhtaassa sydämessään ja lujassa oikeamielisydessään”, vaikkei ”hänellä ollut erikoisen komeata ulkonäköä eikä ruumiillisia voimia”.⁵⁰⁷ Suurmieselämäkerrat tekivät pojille selväksi, että Daavidin kaltaiset sydämen suurmiehet olivat *todellisia* suuruuksia ja siten parhaita esikuvia. Samankaltaisiksi vastakohtiksi voitiin asettaa Karilaan mukaan myös Napoleon ja Jeesus:

⁵⁰² Karilas 1929a, 76.

⁵⁰³ Karilas 1925, 133.

⁵⁰⁴ Karilas 1916, 68, 94, 266, 398; Karilas 1929a, 52.

⁵⁰⁵ Karilas 1916, 40.

⁵⁰⁶ Karilas 1916, 40; Karilas 1928a, 16, 51.

⁵⁰⁷ Karilas 1929a, 63.

”Edellämainitun kiertokyselyn selostuksissa mainitaan, että kaikkein useimmiten näitten kysymysten vastausten joukossa esiintyvät Jeesus ja Napoleon, edellinen edustaen lähimmäisenrakkauden ja palvelemisen periaatetta ja jälkimmäinen itsekkyyden ja hallitsemisen periaatetta ja että siinä ovat kiteytyneessä muodossa ne voimat, jotka taistelevat vallasta pojan sielussa.”⁵⁰⁸

Tosin Karilas huomautti, että Jeesuksen näkeminen suurmiehenä oli ”ulkokohtaista, osittaista ja elotonta”, koska Jeesus oli enemmän kuin suurmies ja esikuva⁵⁰⁹. Vaatimattomaltakin tuntuvat, mutta jaloista päämääristä tehdyt teot olivat tosiasiassa suurtekoja. ”Yksinkertainen elämänura ja vaatimaton kuuluisuus” ansaitsivat enemmän arvostusta kuin ”sellainen maine, jonka jotkut henkilöt saavuttavat käymällä verisiä sotia ja tuhoamalla toisia ihmisiä [...] noudattamatta elämässään mitään johtotähteä kuin vain omaa kunnianhimoaan”.⁵¹⁰ Sankarius ei edellyttänyt suurtekoja sotakentillä, vaan myös sisäinen taistelu ja henkiset uroteot olivat sankarillisia. Louis Pasteur esimerkiksi kieltäytyi ottamasta vastaan kaksintaisteluhaastetta ja ehdotti sen sijaan kilpailua kemiallisten kokeiden suorittamisessa.⁵¹¹

Vaikka hyvät elämäkerrat olivat ihanteellista luettavaa kasvuikäisille pojille, liiallinen eläytyminen suurmiesten elämään ei ollut toivottavaa, koska tällöin poika saattoi unohtaa itsensä ja oman elämänsä. Suurmiehet tukivat ja auttoivat nuoria vaikeissa kehitysvaiheissa, mutta suurimmat ratkaisut tehtiin kuitenkin lopulta itse. Suurmiesten merkitystä ei saanut siis liioitella, eikä heidän puutteiltaan saanut sulkea silmiä.⁵¹² Vääränlainen suhtautuminen suurmieheen saattoi orjuuttaa poikaa ja jättää esikuvan jäljittelyn ”ulkonaiseksi ja pinnalliseksi”. Suurmiesten ihailussa oli vaarana myös väränlaisen suuruuden ihannoiti, esimerkiksi ”järjettömyyteen asti menevä Napoleonin matkiminen”. Poikien luontainen esikuvien tarve oli Karilaan ajattelussa selvästi kaksiteräinen miekka, koska esikuvien etsintä saattoi ajautua myös väärille poluille. Vääränlaiseksi esikuvaksi Karilas mainitsee Chaplinin: ”hänen liikkeensä ja hulluttelunsa ovat kulkutaudin tavoin valloittaneet poikien maailmassa hartaita jäljittelijöitä”.⁵¹³ Pojat oli opetettava näkemään todelliset esikuvat sekä tunnistamaan

⁵⁰⁸ Karilas 1929c, 61.

⁵⁰⁹ Karilas 1929c, 71

⁵¹⁰ Karilas 1929a, 46.

⁵¹¹ Karilas 1929a, 85; Karilas 1928a, 124.

⁵¹² Karilas 1925, 46; 1929b, 43.

⁵¹³ Karilas 1929b, 43; Karilas 1929c, 72.

”väärää reklaamia, yleisön uutisnälkää ja vaihtuvan kansansuosion ja maineeseen nostamia hetken yksilöitä”, jotka eivät kelvanneet esikuviksi.⁵¹⁴

4.3 Itsekasvatuksella ”sisäistä linnaketta” valloittamaan

Itsekasvatus ilmaantui kasvatustieteelliseen kielenkäyttöön jo 1800-luvulla, mutta laajemmin käsitettä alettiin viljellä 1900-luvun alkupuolella etenkin vapaan kansansivistystyön piirissä.⁵¹⁵ Karilaan mukaan itsekasvatuksella oli neljä väylää: tietopuolinen itsekasvatus, työhön ja toimintaan keskittynyt itsekasvatus, moraalinen itsekasvatus sekä uskonnollinen itsekasvatus.⁵¹⁶ *Pikku jättiläisen* kautta Karilas pyrki edistämään nimenomaan nuorten tiedollista itsekasvatusta, jonka parissa toimivat myös esimerkiksi raittius-, nuorisoseura- ja työväenliikkeen opintokerhot. Merkittävä tiedollisen itsekasvatuksen kehittäjä Suomessa oli J.V. Snellman, joka piti ”itse tehtyä päätä” akateemisen nuorison ihanteena ja korosti kansalaisten kykyä hankkia tietoja omin päin.⁵¹⁷ Toinen suomalainen itsekasvatusfilosofian kehittäjä oli Santeri Alkio, jolle itsekasvatus oli ennen kaikkea luonteenkasvatusta ja oman tahdonvoiman harjoitusta. Itsekasvatuksen myötä yksilö Alkion mukaan löysi itsensä, valikoi elämänarvonsa ja hankki kokonaiskäsityksen elämästä. Alkiolainen itsekasvatuksen idea toteutui etenkin nuorisoseuroissa, joiden kautta nuoret huolehtivat itse omasta henkisestä kasvamisestaan ja itsehillinnän kehityksestä.⁵¹⁸

Karilaan käsityksissä olennaisinta oli moraalis-uskonnollinen itsekasvatus, joka tähtäsi nuoren henkiseen kasvuun, sisäiseen muutokseen ja oikeiden elämänarvojen omaksumiseen.

”Koululaisen samoin kuin yleensä kehittyvän ja varttuvan nuorison täytyy myös itse toimia, itse harrastaa ja itse taistella, jos hän haluaa päästä kunnan kansalaisen, lujan luonteen ja jalon ihmisen kirjoihin.”⁵¹⁹

Karilas näki oppimisen ja itsekasvatuksen aina henkisen kehityksen kautta. Opiskelun tuli johdattaa ensisijaisesti ”sydämen sivistykseen” sekä ”yhä avarampaan tietämykseen ja elämäntaitoon.”⁵²⁰ Näin Karilaan itsekasvatusfilosofia tuli hyvin lähelle luonteenkasvatusta,

⁵¹⁴ Karilas 1929c, 73.

⁵¹⁵ Sivonen 2006, 64–68.

⁵¹⁶ Karilas 1932a, 170.

⁵¹⁷ Parjo 2003, 134–145; Salmi-Nikander 2011, 461–462.

⁵¹⁸ Nieminen 1995, 67, 72; Sivonen 2006, 63.

⁵¹⁹ Karilas 1929e, 19.

⁵²⁰ Karilas 1931b, 92; Karilas 1932a, 170.

joka oli suosittu tavoite aikakauden kasvattajien keskuudessa. Karilaan tärkeimpiä luonteenkasvatuskirjoituksia olivat vuonna 1925 ilmestynyt *Taistelu ja voitto* sekä *Näkymätön väliseinä* vuodelta 1929. *Taistelu ja voitto* sisälsi Karilaan oman luonnehdinnan mukaan ”luonteenkasvatuskirjoitelmia, uskonnollisella pohjalla käsitettynä”.⁵²¹ Luonteenkasvatus kuului myös Karilaan esitelmien aiheisiin.⁵²² Luonteenkasvatuskirjoituksissaan Karilas pyrki tukemaan nuorten (lähinnä poikien ja nuorukaisten) uskonnollis-moraalista itsekasvatusta sekä suuntaamaan sitä oikeisiin uomiin.

Luonteenkasvatus kuului tärkeäksi tavoitteeksi etenkin perinteistä tietopainotteista kouluopetusta kritisoivissa kasvatussuuntauksissa. Se oli tärkeä menetelmä esimerkiksi Foersterin reformipedagogisessa kansalaiskasvatuksessa, joka levisi Suomeen 1900-luvun alussa kasvatusoppaiden kautta.⁵²³ Karilas tunsikin Foersterin teoksen *Kasvatus ja itsekasvatus*⁵²⁴. Foersterin luonteenkasvatuksen käsite pohjautui dualistiseen ihmiskäsitykseen, jonka mukaan ihmisessä taistelevat vastakkaiset voimat tekivät eettisen toiminnan vaikeaksi. Ihminen oli luonnostaan epätäydellinen ja paha asui ihmisessä itsessään. Luonteenkasvatuksen kautta tahtoa vahvistettiin, jolloin ihminen sai voimia toimia oikein sisällä asuvasta pahasta huolimatta.⁵²⁵ Luonteenkasvatus oli tapahtunut ennen modernisaatiota luontevasti esimerkiksi rintamalla tai maatöissä, mutta moderni kaupunkielämä ei tarjonnut enää mahdollisuutta tähän, siksi luonteen kehittymisen katsottiin edellyttävän erityiskasvatusta.⁵²⁶ Myös herbartilaisuus korosti nimenomaan luonteenkasvatusta ja siveellisesti vahvaa luonnetta kasvatuksen päämääränä. Opetus tulkittiin herbartilaisuudessa nimenomaan kasvattavaksi ja harrastuneisuuteen sekä luonteenlujuuteen pyrkiväksi toiminnaksi. Herbartilaisuuden mukaan kouluopetuksen tuli kasvattaa erityisesti luonnetta, tahtoa, hyviä tapoja ja herättää harrastuksia, päähuomio oli nimenomaan lapsen sisäisessä

⁵²¹ KA NKA KT Karilas paikallisosaston työntekijöille 1925 (päiväämätön kiertokirje). Teos oli suuri myyntimenestys, mitä Karilas piti merkinä siitä, että ”nousevan nuorison kasvatuskysymykset ovat yleisessä tietoisuudessa nyt etualalla” (KA NKA KT Karila paikallisosastoille 1926 (päiväämätön kiertokirje)). Toisaalta teoksen menekkiä selitettiin sen poikiin vetoavalla nimellä (Eskola 2004, 209).

⁵²² KA NKA KKL NMKY:n veljeskokous ja NMKY:n Urheiluliiton mestaruuskilpailut Viipurissa elok. 23–25 p:nä 1925 (kokousohjelma).

⁵²³ Ekqvist 2011, 19–20.

⁵²⁴ Ks. esim. Karilas 1929c, 78.

⁵²⁵ Ekqvist 2011, 26, 33. Tässä mielessä myös liikunta edesauttoi moraalin kehittymistä, koska lihakset olivat tahdon välikappaleita.

⁵²⁶ Putney 2001, 105.

kasvussa. Luonteenkasvatuksen taustalla oli vahva usko ihmisen kykyyn muuntua, kehittyä ja sivistyä (itse)kasvatuksen kautta.⁵²⁷

Itsekasvatus kuului Karilaan mukaan etenkin nuorukaisikään, jolloin pojat alkoivat kääntyä sisäänpäin. Poikaikä oli vielä ”hajanaista ja hetkellisyyden merkeissä kuluva oppimisen aikaa”, joka kului lähinnä ulkoisiin olosuhteisiin perehtyessä. Nuorukaisikään kuuluivat sen sijaan itsetietoisuuden herääminen, itsearvostelu, itsekasvatus sekä kieltäytykset. Itsetietoisuuden tai itsetajunnan⁵²⁸ heräämisen myötä poika tuli tietoiseksi omasta itsestään ja löysi itsensä.⁵²⁹

”Nuoruuden päivinä alkaa ankara valmistautuminen edessämme olevaa elämää varten. Itsetajuntamme herää, ja me tahdomme ottaa täyden selon siitä sisäisestä matkakumppanista, jonka nimi on ’oma minä’.”⁵³⁰

Nuoruusikäen kuuluvasta itsensä etsimisestä Karilas puhui selvästi sprangerlaisin sävyin. Spangerin mukaan minän löytäminen oli seurausta huomion kiinnittämistä omaan sisimpään ja tulemistä tietoiseksi itsestään.⁵³¹ Karilaan mukaan tätä seurasi ”itsearvostelun kiirastuli”, jolloin poika arvosteli itsensä joko liian pieneksi tai liian suureksi. ”Itsearvostelun helteessä” poika keksi kuitenkin itsekasvatuksen, jolloin huomattessaan ”heikkoutensa, epätäydellisyytensä ja kehittymättömyytensä oman itsensä, toisten ja Jumalan edessä nuorukainen tahtoo itse toimia ja taistella sekä itseänsä kasvattaa jonkun järjestelmän, esikuvan tai päämäärän mittojen mukaan”.⁵³² Tällöin astuivat kuvioon myös kieltäytykset, joita tarvittiin välttämättä oikeaan päämäärään pääsemiseksi sekä ”kokoavat aatteet” kuten isänmaanrakkaus, raittius, lähimmäisenrakkaus, eläinsuojeluaate sekä näin kaikkien yläpuolella kristinusko.⁵³³ Itsetietoisuuden heräämistä seurasi ihmisen tuskallinen kahtiajakautuminen tai ihmisen ”särkyminen”, jonka myötä sivistystä edustava itsetietoisuus otti vallan ihmisestä. Itsetietoisuuden kautta luonto menetti otteensa ihmisestä, mikä oli

⁵²⁷ Iisalo 1991, 159; Tähtinen 2011, 188–189.

⁵²⁸ Karilas käyttää yleensä itsetajunnan käsitettä, oletan että itsetietoisuus on sen synonyymi.

⁵²⁹ Karilas 1929d, 83–90.

⁵³⁰ Karilas 1929b, 50.

⁵³¹ Puuronen 1997, 54.

⁵³² Karilas 1929d, 83–87.

⁵³³ Karilas 1929d, 89–90. Karilas 1928e, 20.

edellytys yksilön siirtymiselle vapauden valtakuntaan.⁵³⁴ Lopullisen synteessin toi kuitenkin Karilaan mukaan vasta uskonto:

”Jännitys laukeaa, ristiriidat saavat sovituksensa, tuskaa ja levottomuutta seuraa ilo ja rauha, sisäinen kahtiajako ja jakautuminen yleensä löytää uuden yhdistelmän, joka on paljon rikkaampi ja syvempi kuin lapsuusajan yhdistelmä, ja keskittyvän kehityksen tuloksena on kristitty persoonallisuus.”⁵³⁵

Kaikki todella arvokas elämässä voitiin Karilaan mukaan saavuttaa vain taisteluiden kautta ”ankarilla ponnistuksilla ja pitkittyvällä työllä, vieläpä kärsimysten ja tuskien hinnalla”.⁵³⁶ Vastoinkäymisten myötä karttui myös elämäkokemus, mikä oli tärkeää aikuiseksi kehittymisen kannalta. Elämäkokemuksen puuttuessa nuori saattoi jäädä kehityksen alkeisasteille. Elämäkokemus oli Karilaan mukaan ”näkyvätön väliseinä”, joka erotti nuoret vanhoista.⁵³⁷ Elämäkokemusta pystyi saamaan myös välillisesti vanhemmilta ihmisiltä, opettajilta, kirjoista ja etenkin kovia kokeneilta suurilta persoonallisuuksilta, joiden kanssa nuoret saivat kokea ”hengenheimolaisuutta” elämän taisteluissa ja ottaa vastaan elämänviisautta. Etenkin suurmieselämäkerrat olivat hyviä itsekasvatuksen ja välillisen elämäkokemuksen kartuttamisen välineitä: ”Voiko koululainen saada sen parempia todistuksia itsekasvatuksesta ja elämänsuuntaamisesta kuin ihmiskunnan merkkihenkilöiden ovat”.⁵³⁸ Taistelu ja vastoinkäymiset kuuluivat myös itsekasvatukseen, jota Karilas vertasi kaupungin valloittamiseen:

””Kaupunki’ meissä on se minä, jota emme vielä tunne, käyttämättömät kyvyt, kehkeentymättömät taipumukset ja kätkeyt mahdollisuudet. Jos tämän merkillisen kaupungin onnistumme *oikealla tavalla* valloittamaan, tulee siitä uusi minä, kirkastettu Jumalan kuva meissä, tulella puhdistettu ilmestys.”⁵³⁹

Itsekasvatuksen kautta poika valloitti oman sisäisen kaupunkinsa ja löysi omat kykynsä ja taipumuksensa, jotka näyttivät suunnan elämäntehtävälle. Elämässä välttämättömät taistelut ja voitot tuottivat lopulta ”ihmeellistä tyydytystä, elämänaitouden, rikkauden ja todellisuuden

⁵³⁴ Karilas 1931d, 329, 331; Ojakangas 1997, 83–84.

⁵³⁵ Karilas 1929d, 91.

⁵³⁶ Karilas 1925, 18, 24.

⁵³⁷ Karilas 1929b, 18–19.

⁵³⁸ Karilas 1928e, 21; Karilas 1929b, 20, 24.

⁵³⁹ Karilas 1925, 26.

tunnon”. Suhtauduttaessa vastoinkäymisiin nöyrällä mielellä kuten ”vaikeaan tehtävään ryhtyessä, kunnioittavasti, samoin kuin käydään kohti arvokasta vastustajaa” ne toimivat erinomaisina elämänviisauden lähteinä. Ilman jalostavia vastoinkäymisiä ja taisteluja luonne saattoi näivettyä harjoittamattoman lihaksen tavoin.⁵⁴⁰ Ulkoisten vastoinkäymisten voittamista tärkeämpää oli kuitenkin itsensä voittaminen. Sisäisiä vihollisia olivat erityisesti himot ja halut, joiden voittaminen osoitti ”kestävyyttä, uskollisuutta ja sankarillista mieltä”. Kaikkein arvokkaimpia ja tuloksellisimpia olivat sisäiset voitot ”sydämen taistelurintamalla”.⁵⁴¹ Kärsimys kuului Karilaan mukaan olennaiseksi osaksi ”elämän monivivahteiseen jalokiveen” ja ihmiselle oli ominaista ”tuntea iloa kärsimysten kestämisestä”.⁵⁴²

Karilas viljeli itsekasvatuksesta ja sisäisestä kasvusta puhuessaan hyvin sotaisaa kieltä. Oikeastaan koko poikaikä oli hänen mukaansa taistelua, jossa hyvä ja paha taistelivat pojan rinnassa vallasta ”ankarasti ja vähentymättömin voimin, vereen ja henkeen asti”. Taistelu kohdistui etenkin pahaan omassa itsessä mutta myös muissa.⁵⁴³ Osaksi sotaisalla kielellä haluttiin varmaankin herättää poikien mielenkiinto asiaan. Toisaalta äskettäin koettu sisällissota sekä maailmansota vaikuttivat varmasti kielenkin sotaistumiseen. Myös esimerkiksi Vilho Reima puhui itsekasvatuksesta taisteluiden ja voittojen tienä. Toisaalta taistelukielen käyttäminen kuului osaksi *muskelikristillistä* korostusta, jossa kehoitettiin puhumaan pojille mieluummin taistelusta kuin juhlasta, miekasta mieluummin kuin palkinnosta ja sotaretkestä mieluummin kuin lohdusta.⁵⁴⁴ Poikatyöntekijätkin olivat Karilaan mukaan ”Jeesuksen Kristuksen sotamiehiä”, joiden tehtävänä oli voittaa pojat Jeesukselle.⁵⁴⁵

Itsekasvatuksen tärkein tuki oli tietysti Raamattu, ”elämän kirja” ja elämänviisauden tärkein lähde. Kun Raamatun ”palavat nuolet” osuivat poikaan, hän levitti siitä lähteneitä kipinöitä myös muualle elinympäristöönsä.⁵⁴⁶ Toinen tärkeä ohjenuora sisäisessä kasvussa oli omatunto:

”Vaskitorven ääneksi voi kehittyä omantunnon ääni ja tulla siten mitä tärkeimmäksi tienviitaksi elämämme taipaleelle, kieltäjäksi ja kehoittajaksi,

⁵⁴⁰ Karilas 1925, 145, 267; Karilas 1929b, 85.

⁵⁴¹ Ks. esim. Karilas 1924a, 56; Karilas 1930b, 38–39.

⁵⁴² Karilas 1923b, 198.

⁵⁴³ Karilas 1922b, 7; Karilas 1925, 267.

⁵⁴⁴ Putney 2001, 77; Sivonen 2006, 67.

⁵⁴⁵ Karilas 1922b, 10.

⁵⁴⁶ Karilas 1925, 20–21, 39; Kakko 2005, 108.

oikeaan osoittajaksi, neuvojaksi ja arvostelijaksi, kun omat voimamme pettävät ja me seisomme neuvottomina tienhaarassa.”⁵⁴⁷

Kehittynyt ja turmeltumaton omatunto mahdollisti Karilaan mukaan jatkuvan kehityksen. Mitä pidemmälle ihminen kehittyi, sitä herkemmin hän havaitsi itsessään pahaan, omatunto reagoi pahaan ja kuljetti ihmistä henkisessä kehityksessä ylöspäin taisteluiden ja ”ahdistusten kiirastulen” kautta. Lapsi jota omatunto ohjasi kääntymään Jumalan puoleen vaikeassa tilanteessa oli myös aikakauden aapisten moraalisten opetusten mukaan onnistuneen kasvatuksen tulos.⁵⁴⁸ Itsekasvatuksessa auttoi myös hyvä kirjallisuus ja etenkin kasvattava nuorisokirjallisuus.⁵⁴⁹ Karilaan mukaan esimerkiksi Robinson Crusoe oli hyvin opettavainen itsekasvatuskertomus:

”Kaikkinaisissa koettelemuksissaan on Robinson herännyt itsetajuntaan, löytänyt oman itsensä ja elämänsä keskusarvon. Hänestä on pakostakin tullut itsekasvattaja ja mietiskelijä. Ja hän ymmärtää, että pääpaino elämässä on pantava mielialaan, sisäiseen muutokseen.”⁵⁵⁰

Itsekasvatuksen taistelussa käytettäviä apuvälineitä Raamatun ja hyvän kirjallisuuden lisäksi olivat esimerkiksi muistikirja ja päiväkirja. Karilaan mukaan useat historian merkkimiehet vauhdittivat sisäistä kehitystään merkitsemällä ajatuksiaan muistiin. Esimerkiksi George Washington piti jo hyvin nuorena päiväkirjaa elämänsä tapahtumista sekä kuulemistaan elämäntapahtumista ja -ohjeista. Myös Benjamin Franklin merkitsi muistikirjaansa noudattamisen arvoisia hyveitä, joita hän sitten harjoitti jokapäiväisessä elämässä. Jokaisen tuli Karilaan mukaan muotoilla itselleen ”oma ojennusnuoransa”, joka toimi apuna itsekasvatustyössä. Karilas asetti päiväkirjan pitämisen selvästi itsekasvatuksen yhteyteen. Päiväkirja toimi nuoren ystävänä ja myös tuomarina, joka kertoi menneistä pettymyksistä ja rohkaisi hyviin päätöksiin.⁵⁵¹

⁵⁴⁷ Kailas 1925, 45.

⁵⁴⁸ Kailas 1925, 48; Koski 2001, 176.

⁵⁴⁹ Karilas 1931b, 91.

⁵⁵⁰ Karilas 1931b, 92.

⁵⁵¹ Karilas 1931c, 229–231; Karilas 1931d, 329–330

”Kun ihminen haluaa kasvattaa itseään, tehdä pesäeron alemman minänsä kanssa ja vaatia itsensä tilille eletystä elämästä, tarvitsee hän ulkokohtaista apua, tuomaria, joka säännöstelee hänen itsekurinsa ja vahvistaa tehdyt päätökset.”⁵⁵²

Päiväkirjojen ”tunnustuksenluontoisia tilityksiä” tarvitsivat kirjailijat ja ajattelijat, mutta ennen kaikkea kehittyvät nuoret.⁵⁵³ Nuoret saivat seurata Washingtonin tai Franklinin esimerkkiä ja kontrolloida itsekasvatustaan muistikirjan tai päiväkirjan avulla.

Karilaan *Koululaisen muistikirja* voidaan hyvin asettaa itsekasvatuksen yhteyteen. Se opasti koululaisia ”muistiinpanotietojen keräämiseen, säilyttämiseen ja käyttämiseen”. Muistikirjassa oli useita avonaisia taulukoita, jotka lukijan tuli täyttää: ”Nämä taulukot on jokaisen huolellisesti täytettävä. Silloin vasta tulee Muistikirja hauskaksi ja pysyy arvokkaana muistona vielä vuosienkin kuluttua”.⁵⁵⁴ Muun muassa tässä teos erosi *Pikku jättiläisestä*, vaikka molemmissa oli myös samanlaista tietoaineistoa. Täytettäviin taulukoihin lukija sai kirjata tietoja esimerkiksi itsestään, omista vanhemmistaan, sukulaisistaan, opettajistaan, koulutovereistaan, arvosanoistaan sekä omistamistaan kirjoista. Lisäksi muistikirjaan sisältyi kalenteri, johon nuorten tuli merkitä ”määräaikoina suoritettavat tehtävät”, ”sukulaisten ja tuttavien merkkipäivät” sekä ”erilaituisia tietoja omasta elämästä, harrastuksista, päätöksistä, saavutuksista j.n.e.”⁵⁵⁵ Itsekasvatusta tai itsekontrollia lukija sai harjoittaa esimerkiksi listaamalla muistikirjaan tietoja oman pituutensa, painonsa ja rinnanympäryksensä kehityksestä, omistamistaan kirjoista tai taloudenpidostaan.⁵⁵⁶

Uusi kansalaisuusihanne korosti itsenäisen toiminnan ja ajattelun merkitystä, jonka yhteyteen myös itsekasvatus voidaan asettaa.⁵⁵⁷ Ihannekansalaisella oli taito kasvattaa itse itseään tiettyjen ohjenuorien avustamana, mutta myös kyky kontrolloida ja hallita itseään. Esimerkiksi *Koululaisen muistikirjat* tarjosivat nuorille tilaisuuden opetella itsekontrollia pitämällä kirjaa kehityksestään ja merkitsemällä kalenteriin ylös päivän tapahtumia ja elämänohjeita. Karilas näki nuoruuden etenkin murrosiän aikana sisäänpäin kääntyneisyyden määrittämäksi kehitysvaiheeksi, johon kuuluivat ajattelu, pohdinta ja kyseenalaistaminen. Nuoren tuli oppia ajattelemaan, harkitsemaan ja arvostelevaan elämän asioita sekä tutkimaan

⁵⁵² Karilas 1931d, 329.

⁵⁵³ Karilas 1931d, 329.

⁵⁵⁴ Karilas & Viherjuuri 1917, 5; Karilas 1933b, 9.

⁵⁵⁵ Karilas & Viherjuuri 1917, 23.

⁵⁵⁶ Ks. esim Karilas & Viherjuuri 1916, 6; Karilas 1930e, 91.

⁵⁵⁷ Ekqvist 2011, 33; Tähtinen 2011, 211.

omaa sisintään varaamalla aikaa ”hiljaiselle mietiskelylle, itsetutkiskelulle ja elämänvalmistukselle”. Nuoruuden sisäänpäin kääntyneisyys tarjosi mahdollisuuden myös itsekasvatukseen, jonka kautta nuori pystyi myös paikkaamaan kehityksessään itse niitä puutteita, joita kodin ja koulun kasvatus jättivät. Sisäinen maailma oli Karilaan mukaan huomattavasti ulkoista maailmaa tärkeämpi, ja siellä käytiin myös elämän tärkeimmät taistelut, jotka vahvistivat luonnetta ja kehittivät siten moraalia.⁵⁵⁸

⁵⁵⁸ Karilas 1922e, 464; Karilas 1925, 14, 104–105; Karilas 1928e, 19–20; Karilas 1929b, 8–9.

5 POJISTA KRISTILLIS-ISÄNMAALLISIKSI MIEHIKSI

Mainitsin johdannon viitteessä Jukka Kemppisen kirjoituksen, jossa hän näkee Yrjö Karilaan Suomen historian unohtettuna hahmona. Unohtamisen syyksi hän arvelee tämän korostuneen isänmaallisuuden ja avoimen uskonnollisuuden⁵⁵⁹. On tietysti mahdollista, että nämä syyt ovat karkottaneet joidenkin tutkijoiden mielenkiinnon häntä kohtaan. Näen kuitenkin tuon unohtamisen pääsyyn toisaalla. Uskon, että Karilaaseen ei ole aiemmin tutkimuksen näkökulmasta tartuttu, koska hän on hahmona jonkinlainen vaikeasti tartuttava outolintu: kieltenopettajan koulutuksen saanut nuorisotyöntekijä, herätyskristillinen nuorvoimalainen, tiedettä popularisoiva NMKY-vaikuttaja sekä kustannussihteeri, nuorisokirjailija ja yhdistysmies. Karilas oli todellakin monialainen vaikuttaja, joka oli mukana itsenäisen Suomen henkisessä rakentamisessa hyvin monin tavoin etenkin sisällissodan jälkeen. Karilaan elämäntyön hajanaisuus on kuitenkin vain näennäistä, sillä hänen tuotantonsa ja toimintansa päämäärä oli hyvin yhtenäinen: tukea nuorten kehittymistä kunnon kansalaisiksi ja kristityiksi.

Karilaan toiminnan laaja-alaisuuden vuoksi hänen ehdotuksensa nuoriso-ongelman ratkaisemiseksi eivät olleet yksiselitteisiä. Mikä asema esimerkiksi linnunpöntön rakennusohjeella, pienoiselämäkerroilla tai retkeilyllä saattoi olla sosiaalisen ongelman ratkaisussa? Vastaus tähän kysymykseen hahmottuu vasta, kun edellä mainitut asiat nähdään osana Karilaan elämäntyötä kokonaisuudessaan. Karilaan toiminnan laaja-alaisuus puoltaa työni laajaa näkökulmaa. Rajatumpi tarkastelu ei olisi välttämättä tavoittanut Karilaan teosten ja toiminnan yhtymäkohtia, jotka ovat mielestäni erityisen mielenkiintoisia. Esimerkiksi Karilaan työ WSOY:llä sekä NMKY:n poikatyössä olivat hyvin vahvasti sidoksissa toisiinsa. Karilas julkaisi WSOY:n kustantamana useita teoksia, jotka oli suunnattu suoraan käytettäväksi kristillisessä poikatyössä: esimerkiksi ohjelmistokokoelmia sekä opaskirjoja poikatyön sihteereille. Karilas näyttäisi toimineen myös jonkinlaisena NMKY:n yhdyshenkilönä WSOY:llä. Hänen työstä kustantamossa ei estänyt esimerkiksi pyytämästä rahallista avustusta WSOY:ltä Suomen NMKY:n Pojille vuonna 1934, jolloin liitto oli pahoissa taloudellisissa ongelmissa⁵⁶⁰.

⁵⁵⁹ Kemppinen 2010.

⁵⁶⁰ PA WSOYA Yrjö Karilas ja Verner Aurola WSOY:lle 15.5.1934.

Karilas katsoi 1920 ja 1930-lukujen kirjoituksissaan elävänsä murrosaikaa, jolloin nuorten kasvatukseen tuli kiinnittää erityistä huomiota. Kristillisen poikatyön keskussihteerinä ja aktiivisena kirjoittajana Karilaan ajatukset nuoriso-ongelmasta ja sen ratkaisemisesta levisivät laajalle esimerkiksi poikatyön opaskirjojen, aikakauslehtikirjoitusten sekä paikallisosastoille lähetettyjen kiertokirjeiden kautta. Näin hän pääsi määrittelemään nuorisoon kohdistuvia uhkakuvia laajalle piirille ja samalla herättelemään aikuisia kristilliseen nuorisotyöhön, jossa kärsittiin työntekijäpulasta 1920-luvulla. Karilaan mainitsemia nuorisoon kohdistuvia uhkia olivat esimerkiksi kommunismi (uhkasi etenkin kotia ja uskontoa), vanhempien ja kasvattajien ymmärtämättömyys, joutilas katuelämä sekä yhteiskunnan maallistuminen.

Ensimmäinen maailmansota ja sisällissota olivat muovanneet henkisen ilmapiirin otolliseksi uusien nuorisojärjestöjen synnylle ja myös erilaisten nuorisonkasvatusohjelmien kilpailulle. Myös NMKY-liikkeen poikatyö aktivoitui Karilaan johdolla nimenomaan 1920-luvulla vuonna 1919 perustetun Suomen NMKY Poikien myötä. 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa kristillisyyteen kohdistui uudenlaisia paineita, jotka pakottivat uudelleenarviointeihin kirkon piirissä. Kristilliset yhdistykset osoittautuivat notkeammiksi muuttuvassa yhteiskunnassa kuin kirkko. Yksi osoitus tästä oli juuri kristillisten nuorisoyhdistysten kyky kehittää lapsia ja nuoria houkuttelevaa toimintaa ja sitoa heidän vaikutuspiiriinsä kristillisen nuorisotyön kautta tilanteessa, jossa luterilainen yhtenäiskulttuuri oli hajoamassa ja esimerkiksi kouluopetus siirtyi kirkolta maalliselle vallalle.

Nuoriso-ongelman muotoutumiseen vaikuttivat sekä yhteiskunnallinen muutos että myös käsitysten tasolla tapahtunut lapsuuden ja nuoruuden yhteiskunnallistuminen. Työelämän ja koulutuksen muutokset jättivät nuorille enemmän vapaa-aikaa tovereiden parissa, jolloin nuorista tuli näkyvämpi ryhmä etenkin kaupunkien kaduilla. Etenkin joutilas kaupunkielämä, johon Karilaskin usein huolenmäärittelyssään viittasi, näyttäytyi ongelmallisena. Useissa aikalaiskommentaareissa nuoriso-ongelma tiivistyi juuri kaupunkien kaduilla oleskeleviin työläistaustaisiin nuoriin. Perhe ei sitonut varsinkaan kaupunkien työläisnuoria enää kodin piiriin kokopäiväisesti muun muassa vanhempien palkkatyön vuoksi. Nuorisoon alettiin kohdistaa samanaikaisesti myös tieteellistä mielenkiintoa, jonka myötä syntyivät ensimmäiset kehityspsykologiset teoriat esimerkiksi murrosiästä. Uudet teoriat nuoruusiästä ohjasivat

tulkintaa nuoriin liitetyistä uhkakuvista. Tätä kautta tieteelliset teoriat olivat luomassa sosiaalista ongelmaa.⁵⁶¹

Karilaan kirjoitusten tarkastelun perusteella voidaan olettaa, että uudet tieteelliset teoriat poikaiästä vaikuttivat merkittävästi myös kristillisen poikatyön toimintamalleihin. Esimerkiksi poikien näkeminen *rekapitulaatioteorian* mukaisesti laumaolentoina perusteli hyvin kokousmuotoista ja sosiaalisuutta korostavaa poikatoimintaa. Tieteellisten teorioiden ottaminen osaksi nuorisotyön kehittämistä oli Karilaan tietoinen tavoite, jota hän tähdensi useissa kirjoituksissaan. Lapsuuden ja nuoruuden kehitysvaiheet tuli tuntea, jotta kullekin ikäryhmälle voitiin valita oikeat toimintamuodot ja kasvatusmenetelmät. Karilaan määrittelemän nuoriso-ongelman ytimessä oli vanhempien ja kasvattajien ymmärtämättömyys nuoria kohtaan. Kristillinen poikatyö halusi toimia aikuisten ja poikien välittäjänä oikeuttamalla välittäjän roolinsa asiantuntemuksella ja poikien ymmärtämisellä. Tämä edellytti poikiin tutustumista muun muassa kiertokyselyiden ja keskusteluiden kautta sekä psykologisiin ja kasvatustieteellisiin teorioihin perehtymistä. Perinteinen luterilainen kasvatusta samaisti kasvatuksen ulkoiseen kuriin, jonka kautta lapset ohjattiin oikeisiin käyttäytymismalleihin. Modernin nuorisotyön tavoitteena oli sen sijaan kasvattaa omatoimisia ja itsenäisiä kansalaisia, jotka hillitsivät, hallitsivat ja myös kasvattivat itse itseään.

Karilas kiinnitti paljon huomiota nuorten omaehtoiseen itsekasvatukseen, joka tapahtui yleensä vapaa-ajalla opettajien ja vanhempien valvonnan ulkopuolella. Hän korosti etenkin lukuharrastusta, jonka kautta nuoret samalla kasvattivat itse itseään. Pikku jättiläisen kerho oli hyvä esimerkki nuorten vapaa-ajan tietuopuolisesta itsekasvatuksesta, joka kietoutui Karilaan kahden teoksen *Pikku jättiläisen* ja *Koululaisen muistikirjan* ympärille. On mahdollista, että Karilaan ajatus itsekasvatuksesta kytkeytyi myös 1900-luvun alussa Suomeen levinneisiin reformipedagogisiin virtauksiin, jotka kritisoivat herbartilaista kasvatusta, koulujen opettajakeskeisyyttä ja nuorten näkemistä passiivisina oppimisprosessissa. Vastaanottavan opetuksen tilalle pyrittiin saamaan oppilaasta itsestään ja hänen kiinnostuksenkohteistaan lähtevää kasvatusta. Lapsuus ja nuoruus haluttiin nähdä omaehtoisena ja vapaana kehittymisen kautena, ei enää vain aikuisten johdolla tapahtuvana valmentautumisena aikuisuuteen.⁵⁶² Kiinnostava jatkotutkimuksen aihe voisi olla reformipedagogisten virtausten mahdollinen leviäminen nuorisotyöhön tai erityisesti kristilliseen nuorisotyöhön. Reformipedagogiikalle

⁵⁶¹ Ks. esim. Hendrick 1990, 83–118.

⁵⁶² Iisalo 1991, 201–204.

oli varmasti tilaa vapaan nuorisonkasvatuksen piirissä, jossa muutenkin korostettiin luonteenkasvatusta, nuorista itsestään lähtevää vastuuntuntoisuutta ja moraalista ryhtiä opettajajohtoisuuden ja kovan ulkoisen kurin sijaan. Nuorisotyössä onkin joskus nähty olevan potentiaalia koulukritiikille⁵⁶³.

Kiteytyksenä voidaan sanoa, että Karilas pyrki ratkaisemaan nuoriso-ongelmaa kasvattamalla pojista velvollisuudentuntoisia kristillis-isänmaallisia miehiä, jotka olivat ruumiillisesti ja henkisesti vahvoja sekä syvällisesti kristillisyyden omaksuneita.

”On ihanaa nähdä poikien, nuorukaisten ja nuorten miesten keskuudessa ei ainoastaan kokouksissa, vaan myös urheilukentillä, kilpailuissa, retkillä, opintojen kimpussa ja työpaikoilla uudestisyntyneitä Kristuksen sotilaita. Nämä miehet ne Jumalan koulussa kasvavat sydämeltään sivistyneiksi, voimantäyteisiksi, hillityiksi, iloisiksi, rohkeiksi ja vaatimattomiksi, ahkeriksi ja rehellisiksi, epätsekkäiksi, puhdasmielisiksi ja uhrautuvaisiksi kaidan tien kulkijoiksi.”⁵⁶⁴

Pääasiallisiksi keinoiksi kasvattaa ”kaidan tien kulkijoita” Karilas näki kristillisen nuorisotyön, harrastusten herättämisen sekä nuorten itsekasvatuksen tukemisen. Tämä kaikki oli tietenkin vain täydennystä kodin ja koulun kasvatustehtävään. Lasten ja nuorten vapaa-aika oli kuitenkin lisääntynyt, mikä suuntasi huomioon juuri koulun ja kodin ulkopuoliseen elämään ja sen merkitykseen nuorten kehityksessä. Pahamaineisen katuelämän välttämiseksi poikia tuli houkutella mukaan kristillisten yhdistysten poikaosastojen kokouksiin. Siten vaikka kristillisen poikatyön ensisijaisena päämääränä oli kasvattaa pojista kristillisiä miehiä, sillä oli myös (kaupunkilais)nuorten kontrollointiin tähtääviä tavoitteita. On tietysti muistettava, että Karilaan kasvatustyö oli vain yksi monista nuoriso-ongelman ratkaisuehdotuksista.

Kristillisen nuorisotyön kokonaisvaltaisessa kasvatusohjelmassa tiivistyi NMKY-liikkeen ihanne sielullisen, ruumiillisen ja hengellisen kehityksen tasapainosta. Pääsijalla poikatyössä oli kokoustoiminta, johon kuuluivat raamattutunnit, yleiset kokoukset, jonkin teeman ympärille järjestetyt opintokokoukset sekä erilaiset retket. Kokoustoiminnan lisäksi kristilliseen poikatyöhön omaksuttiin 1910- ja 1920-luvuilla uusina toimintamuotoina

⁵⁶³ Nieminen 1995, 186–187.

⁵⁶⁴ Karilas 1937b, 115.

työkasvatus, partio sekä liikuntakasvatus. Karilas näki liikuntakasvatukselle sekä kristillisiä että käytännöllisiä perusteita. Kristillisissä yhdistyksissä oli huomattu, että juuri urheilutoiminta veti nuoria pois yhdistysten piiristä. Kristillinen liikuntakasvatus oli kuitenkin levinnyt hitaasti Suomessa urheilun periaatteellisen vastustuksen vuoksi. Vuonna 1923 perustetun NMKY:n Urheiluliiton puheenjohtajana Karilas pyrki perustelemaan liikuntakasvatusta osana henkisesti, hengellisesti ja ruumiillisesti kehittyneiden nuorten kasvattamista. Liikunta oli hänen mukaansa kristitylle sopivaa, mikäli se asetettiin tiukasti kristinuskon harjoittamisen yhteyteen. Karilas viittasi Yhdysvaltojen *muskelikristittyjen* tavoin Paavalin ajatukseen ruumiista Pyhän Hengen -temppelinä, jonka kunnostus ja ylläpito kuuluivat kristityn velvollisuuksiin. Liikunta oli Karilaan mukaan myös hyvä luonteenkasvatuksen väline, sillä lihakset olivat tahdon välikappaleita.

Suurin osa Karilaan kirjoittamista nuorille suunnatuista teksteistä tähtäsi luonteenkasvatukseen ja moraalis-uskonnollisen itsekasvatuksen tukemiseen. Esimerkiksi suurmieselämäkerrat opettivat nuorille, kuinka vaikeuksien kautta noustiin vahvan luonteen, kutsumuksen ja uutteran työnteon avustamina voittajiksi. Kärsimykset ja vastoinkäymiset kuuluivat Karilaan mukaan olennaiseksi osaksi elämää vahvistaen luonnetta tulevia valintatilanteita varten. Nuoruusikä oli taipumusten, elämänkutsumuksen ja itsetietoisuuden kehkeytymisen aikaa. Sisäänpäin kääntyneitä ja ristiriitaisesti käyttäytyviä nuoria tuli Karilaan mukaan ymmärtää juuri tästä näkökulmasta. Karilas näki kasvatuksen luontoperäisen kehityksen tukemisenä ja puitteiden luomisena taipumusten ilmenemiselle. Harrastusten kautta taipumuksille luotiin hyväksyttäviä väyliä, joiden kautta nuori parhaassa tapauksessa löysi myös oman elämäntehtävänsä. *Pikku jättiläinen* ja *Koululaisen muistikirja* esittelivät nuorille harrastuksia monilta aloilta ja toimivat samalla hyvänä tapana viettää vapaa-aikaa sekä *Koululaisen muistikirjan* tapauksessa myös harjoitella itsekontrollia. Työssäni olen paneutunut edellä mainittuihin Karilaan tunnetuimpiin teoksiin vain pinnallisesti. Teosten tutkiminen laajemmin ja syvällisemmin voisi olla jatkossa aiheellista, etenkin ottaen huomioon niiden suuret painosmäärät sekä laajan levinneisyyden.

Sukupuolen tärkeä merkitys nuoriso-ongelman määrittelyssä ja ratkaisussa on tullut työssäni selväksi. Sukupuolihistoriallinen tarkastelu olisi voinut valottaa aihetta hedelmällisemmin ja tuoda selvemmin uutta näkökulmaa maailmansotien välisen ajan nuorisokasvatuksen historiaan. Tällöin työni otsikkokin olisi saattanut näyttää erilaiselta: olisiko sittenkin

perustellumpaa puhua tarkastelemani huolenaiheen yhteydessä poikaongelmasta tai poikakysymyksestä nuoriso-ongelman sijaan? 1900-luvun alkupuolen kristillinen nuorisotyö tarjoaa mielestäni erittäin hedelmällisiä näköaloja myös sukupuolihistoriallisille tarkasteluille. Esimerkiksi muskelikristillisyyden tai kristillisen mieheyden teemoihin ei ole suomalaisessa tutkimuksessa vielä kunnolla tartuttu⁵⁶⁵.

⁵⁶⁵ Esimerkiksi Ruotsissa teemat ovat tunnetumpia, ks. esim. Werner (toim.) 2008.

LÄHTEET

I ALKUPERÄISLÄHTEET

1. Alkuperäislähteenä käytetyt kirjat ja aikakauslehtikirjoitukset

Karilas, Yrjö (1916), Suurmiesten seurassa. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö & Viherjuuri H.J. (1916), Koululaisen muistikirja 1916–1917. Hämeenlinna: Karisto.

Karilas, Yrjö & Viherjuuri H.J. (1917), Koululaisen muistikirja 1917–1918. Hämeenlinna: Karisto.

Karilas, Yrjö (1918), ”Suomen kuningas”. Nuori voima, no. 10, 275–277.

(Kirjoittaja tuntematon) (1919), ”Nuoren voiman kantajoukkoa. Nuoren Voiman avustajien kuvia.” Nuoren voiman jouluku, 732–738.

Karilas, Yrjö (1919), ”Minussa on enemmän”. Nuori voima, no. 14–15, 419–420.

Karilas, Yrjö & Viherjuuri, H.J (1919), Koululaisen käsikirja. Koululaisen muistikirjat I-VI käsittävä kokoomateos. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1920a), ”Suurmiesten koulu”. Nuori voima, no. 13–14, 388–391.

Karilas, Yrjö (1920b), Suurten retkeilijöiden seikkailuja. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1921a), ”Nuori mies ja hänen isänmaansa”. Teoksessa Louhivuori, Vernerin et al., Nuori mies. Viitteitä elämään lähteville nuorille miehille. Porvoo: WSOY, 175–190.

Karilas, Yrjö (1921b), ”Suurten miesten mielikirjat”. Nuori voima, no. 21, 611–613.

Karilas, Yrjö (1922a), Vaikeuksien voittajia. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1922b), ”Joka poika” ja ”Kristillisen poikatyön merkitys”. Teoksessa: Karilas, Yrjö (toim.), Joka poika. Kristillisen poikatyön kirja. Porvoo: WSOY, 5–25.

Karilas, Yrjö (1922c), ”Nuorukaisten sielunelämä”. Teoksessa: Karilas, Yrjö (toim.), Joka poika. Kristillisen poikatyön kirja. Porvoo: WSOY, 30–38.

Karilas, Yrjö (1922d), ”Kristillisen poikatyön järjestelmä” ja ”Kristillisen poikatyön ohjelmistoa”. Teoksessa: Karilas, Yrjö (toim.), Joka poika. Kristillisen poikatyön kirja. Porvoo: WSOY, 129–317.

Karilas, Yrjö (1922e), ”Suuri voitto”. Nuoren voiman jouluku, 644–646.

Karilas, Yrjö (1923a), ”Suomalaisen pojan ihanne”. Nuorten toveri, no. 6-7, 205–210.

Karilas, Yrjö (1923b), ”Kärsimykset kirkastavat”. Nuori voima, no. 7, 196–199.

Karilas, Yrjö (1923c), ”Ihmiselämän nousukohtia. Uusille ylioppilaille”. Nuori voima, no. 9, 257–260.

Karilas, Yrjö (toim.) (1923d), Koululaisen muistikirja 1923–1924. Porvoo, Helsinki: WSOY.

Karilas, Yrjö (1924a), Elämäntehtävien edessä. Elämäkertakokoelma. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1924b), Nuoret juhliivat. Ohjelmia ja ohjeita lasten ja nuorten kokouksia ja juhliä varten. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (toim.) (1924c), Pikku jättiläinen. Tietokirja nuorisolle, muistikirja aikuisille ja ohjekirja itseopiskelijoille. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1925), Taistelu ja voitto. Kirja pojille ja nuorukaisille. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1926a), Poikien ystävät. Helsinki: Suomen Nuorten Kristillinen Liitto.

Karilas, Yrjö (1926b), ”Työ nuorten hyväksi elämäntehtävänä”. Aamu, no. 1, 25–28.

Karilas, Yrjö (1927a), ”Käyntimme Kööpenhaminan liikuntakasvatuskonferenssissa”. Nuorten airut, no. 9, 123–125.

Karilas, Yrjö (1927b), ”Mitä opimme elämäkerroista”. Opintoveri. Itsekseenopiskelijoiden ja opintokerhojen lehti, no. 3, 39–42.

Karilas, Yrjö (1928a), Miesten miehiä. Elämäkertakokoelma. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1928b), Pojat kokoontuvat. Ajatuksia poikien kristillisestä kasvatuksesta. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1928c), ”Säveliksi puhkeamaton laulu”. Nuorten airut, no. 7-8, 112–114.

Karilas, Yrjö (1928d), ”Varhaisnuorison kristillinen kasvatusta”. Kristillinen kasvatusta. Suomen kristillisen opettajaliiton äänenkannattaja, no. 1, 6–7.

Karilas, Yrjö (1928e), Koululaisen muistikirja 1928–1929. Porvoo, Helsinki: WSOY.

Karilas, Yrjö (1929a), Kertomuksia suurmiesten lapsuudesta. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1929b), Näkymätön väliseinä. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1929c), Pojan maailma. Sielutieteellisiä ja kasvatuksellisia näkökohtia. Porvoo: WSOY.

Karilas, Yrjö (1929d), ”Nuorukaisen sisäisen elämän keskittyminen”. Teoksessa: Aurola, Verner J. (toim.), Miehet etsimässä elämää. Helsingin Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistyksen 40-vuotisjuhlajulkaisu 1889–1929. Porvoo: WSOY, 82–92.

- Karilas, Yrjö (1929e), ”Urheilun merkitys”. Teoksessa Liukku, Alfred (toim.), Urheilun henki. Periaatteita ja ohjeita miesnuorison urheilua varten. Porvoo: WSOY, 10–16.
- Karilas, Yrjö (toim.) (1930a), Pikku jättiläinen. Tietokirja nuorisolle, muistikirja aikuisille ja ohjekirja opiskelijoille. 2. painos. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1930b), Sankarien seikkailuja. Elämäkertakokoelma. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1930c), ”Hiljaisia lukuhetkiä koteihin”. Kotiliesi, no. 19, 824–825.
- Karilas, Yrjö (1930d), ”Poikia palvelemaan”. Kuukauslehti, no. 6-7, 76–78.
- Karilas, Yrjö (1930e), Koululaisen muistikirja 1930–1931. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1931a), Historian suurmiehiä. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1931b), ”Romanttinen itsekasvatusjärjestelmä”. Yhdysside. Työkeskustoiminnan kuukausijulkaisu, no. 6-7, 91–92.
- Karilas, Yrjö (1931c), ”Oma ojennusnuora. Elämän johtavia ajatuksia”. Nuori voima, no. 8, 229–231.
- Karilas, Yrjö (1931d), ”Sytytä pyhä tuli nuorten mieliin! Päiväkirja – uskottu ystävä, sisäinen tuomari, hyvä henki”. Nuoren voiman joulu, 329–332.
- Karilas, Yrjö (1931e), Koululaisen muistikirja 1931–1932. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1932a), ”Opiskelu ja elämisen taito”. Yhdysside. Työkeskustoiminnan kuukausijulkaisu, no. 11–12, 170–171.
- Karilas, Yrjö (1932b), ”Kotoisia jalkamatkoja”. Kotiliesi, no. 13, 526–527, 548–549.
- Karilas, Yrjö (1933a), ”Sankarien seurassa”. Joka poika, no. 1, 3.
- Karilas, Yrjö (1933b), Koululaisen muistikirja 1933–1934. Porvoo, Helsinki: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1934a), Työn ja toiminnan miehiä. Kertomuksia keksijäin, löytöretkeilijäin, uskonsankarien ja ihmiskunnan hyväntekijäin elämästä. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö (toim.) (1934b), Nuorten kokouksia. Valmiita ohjelmia puheineen, esitelmineen, kertomuksineen ja muine esityksineen. Porvoo: WSOY.
- Karilas, Yrjö (1935), ”Vaativimmat taistelijat”. Nuoren voiman joulu, 315.
- Karilas, Yrjö (1936a), ”Kristuksen sotilaina”. Kirkon nuoriso, no. 4, 56–58.
- Karilas, Yrjö (1936b), ”Kirja kodin apuna”. Kansakoulun lehti, no. 13–14, 208.
- Karilas, Yrjö (toim.) (1937a), Pikku jättiläinen. Tietokirja nuorisolle, muistikirja aikuiselle, ohjekirja opiskelijoille. 3. painos. Porvoo. WSOY.

Karilas, Yrjö (1937b), ”Sydämessä miehen suuruus”. Urheiluviesti. NMKY:n Urheiluliiton julkaisu, no. 7-8, 114–115.

Karilas, Yrjö (1938), Koululaisen muistikirja 1938–1938. Porvoo, Helsinki: WSOY.

Karilas, Yrjö (1944b), ”Aamun kansaa. Muistelmia kristillisen poikatyön yhteyspyrkimysten alkua ajoilta”. Kuukauslehti, no. 10, 112.

Karilas, Yrjö (1947), ”Paljon olen velkaa”. Teoksessa Käkönen, Yrjö (toim.), Mekin olemme olleet nuoria. Nuorisokirjailijat esittäytyvät. Hämeenlinna: Karisto, 40–44.

Karilas, Yrjö (1949), ”Herran koulussa”. Teoksessa: Ukkola, Helge & Laurila V., Tottelimme taivaallista näkyä. Tunnetut nuorisotyöntekijät kertovat. Helsinki: Kirkon nuoriso, 98–103.

Karilas, Yrjö (1964) (toim.), Pikku jättiläinen. Tietokirja nuorisolle, muistikirja aikuisille, ohjekirja opiskelijoille. 19. painos. Helsinki: WSOY.

Karilas, Yrjö (1971), Niilo Karilas ja hänen sukunsa. Tietoja kokoillut Yrjö Karilas. Helsinki: Suvun jäsenet.

2. Arkistolähteet

Helsingin kaupunginarkisto (HKA)

 Kallion yhteiskoulun arkisto (KYA)

 Johtokunnalle opettajilta saapuneita anomuksia 1915 (JSA)

 Vuosikertomukset 1913–1914, 1915–1916 ja 1916–1917 (VK)

Kansallisarkisto (KA), Helsinki

 Nuorten Keskus ry:n arkisto (NKA)

 SNKL:n Vuosikertomukset 1906–1955 (VK)

 Poikatyön pöytäkirjoja 1919–1932 (PK)

 Poikatyön kiertokirjeet ja tiedotteet 1922–1935 (KT)

 Partio- ja urheilutoiminta 1922–1939 (PU)

 Painotuotteita 1899–1972 (PT)

 Kurssit, kokoukset ja leirit 1919–1939 (KKL)

 Veljesviesti 1931–1932 (VV)

 Muuta aineistoa (MA)

Päivälehdien arkisto (PA), Helsinki

 WSOY:n arkisto (WSOYA)

 Yrjö Karilaan kirjeet vuosilta 1911–1972

II TUTKIMUSKIRJALLISUUS

Aapola, Sinikka (1999), *Murrosikä ja sukupuoli. Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt*. Helsinki: SKS: Nuorisotutkimusverkosto.

Aapola, Sinikka (2003), ”Murrosiän lyhyt historia Suomessa”. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia*. Helsinki: SKS, 87–105.

Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (2003), ”Näkökulmia suomalaisen nuoruuden ja nuorison historiaan”. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia*. Helsinki: SKS, 9–31.

Ala, Juha (1999), *Suomi-neito ja suojelusikä. Sortovuosien psykohistoriaa*. Helsinki: Gaudeamus.

Alasuutari, Pertti (2011), *Laadullinen tutkimus 2.0*. Helsinki: Vastapaino.

Antikainen, Marjo-Riitta (2006), *Suuri sisarpiiri. NNKY-liike Suomessa 1890-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: SKS.

Antikainen, Ari, Rinne, Risto & Koski, Leena (2006), *Kasvatussosiologia*. Helsinki: WSOY.

Alanen, Leena (2001), ”Lapsuus yhteiskunnallisena ilmiönä. Sosiologia ja sukupolvijärjestys”. Teoksessa: Sankari, Anne & Järkämä, Jyrki (toim.), *Lapsuudesta vanhuuteen. Iän sosiologiaa*. Tampere: Vastapaino, 161–184.

Aurola, Verner J. (1941), *NMKY-liike kristillisen nuorisoliikkeen esitaistelijana*. Helsinki: Suomen NMKY:n liitto.

Ekqvist, Kristiina (2011) ”Kasvatuksen haasteena demokratia – Friedrich Wilhelm Foersterin kansalaiskasvatus ennen ensimmäistä maailmansotaa”. *Kasvatus & Aika* no. 1, 19–37. http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/foerster_2103111437.pdf, viitattu 27.11.2013.

Eskola, Eija (2004), *Suosittelut, valitut ja luetut. Kirjallisuus kirjastoissa 1918–1939*. Tampere: Tampere University Press.

Gadamer, Hans-Georg (2005/1986–1987), *Hermeneutiikka. Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Suomentanut Ismo Nikander. Tampere: Vastapaino.

Gelber, Steven M., (1999), *Hobbies. Leisure and the Culture of Work in America*. New York: Columbia University Press.

Grant, Julia (2004), ”A ’Real Boy’ and not a Sissy. Gender, Childhood, and Masculinity, 1890-1940”. *Journal of Social History*, vol. 37, no. 4, 829-851. http://muse.jhu.edu/journals/journal_of_social_history/v037/37.4grant.html. Viitattu 6.11.2013.

Haapala, Pertti (2003), ”Nuoriso numeroina”. Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia. Helsinki: SKS, 67–85.

Hakala, Hellevi (2011), ”Romanttinen oppimäärä kohti ihanteellista kansalaisuutta”. Teoksessa Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 92–116.

Hakkarainen, Pekka (2004), ”Sosiaalisten ongelmien määrittely – sosiaalisen konstruktionismin näkökulma sosiaalisiin ongelmiin”. Teoksessa Kantola, Ismo et al., Sosiologisia karttalehtiä. Tampere: Vastapaino, 253–266.

Halmesvirta, Anssi (1995a), ”Kansan elinvoimaa kokoamassa – Ivar Wilskmanin voimistelun ja ruumiinhoidin ideologiaa 1870-1920”. Teoksessa Nevala, Arto (toim.), Suomen urheiluhistoriallinen vuosikirja 1995. Helsinki: Suomen urheiluhistoriallinen seura, 13–40.

Halmesvirta, Anssi (1995b), ”Kansallisen vastustuskyvyn puolesta. Konrad Reijo Waara ja degeneraation idea 1880-1918. Teoksessa Historiallinen arkisto 105. Helsinki: SHS, 13-69.

Halmesvirta, Anssi (1997), ”Riiviöistä ritareiksi. Vernerin Louhivuori, suomalaisen partioaatteen synty ja nuorkirkollinen luonteenmuokkausideologia 1910–1924”. Teoksessa Halmesvirta, Anssi (toim.), Historiallinen arkisto 109. Helsinki: SHS, 7–59.

Halmesvirta, Anssi (2012), Aatehistorian harjoitus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hammar, Inger (2000), ”From Fredrika Bremer to Ellen Key. Calling, Gender and the Emancipation Debate in Sweden, c. 1830-1900”. Teoksessa: Markkola, Pirjo (toim.), Gender and Vocation. Women, Religion and Social Change in the Nordic Countries, 1830-1940. *Studia Historica* 64. SKS: Helsinki, 27–67.

Hendrick, Harry (1990), *Images of Youth. Age, Class, and the Male Youth Problem 1880–1920*. Oxford: Oxford University Press.

Heikkilä, Markku (1977), ”Yhdistysten jäsentymisen kirkolliseen toimintaan”. Teoksessa Heikkilä, Markku & Murtorinne, Eino (toim.), *Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla*. Helsinki: Kirjapaja, 150–168.

Heikkinen, Antero (1992), ”Voimistelun läpimurto”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Helsinki: VAPK-kustannus, 65–79.

Hentilä, Seppo (1992a), ”Urheilu järjestäytyy ja politisoituu”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Helsinki: VAPK-kustannus, 133–153.

Hentilä, Seppo (1992b), ”Poliittista urheilua ja urheilupolitiikkaa”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Helsinki: VAPK-kustannus, 235–281.

Huovinen, Pentti (toim.) (1974), *Kuka kukin on. Aikalaiskirja. Henkilötietoja nykypolven suomalaisista*. Helsinki.

Hyrkkänen, Markku (2002), *Aatehistorian mieli*. Tampere: Vastapaino.

Häggman, Kai (1994), *Perheen vuosisata*. Helsinki: SHS.

Häggman, Kai (2001), *Piispankadulta Bulevardille. Werner Söderström osakeyhtiö 1878–1939*. Helsinki: WSOY.

Hämäläinen, Juha (2007), *Lastensuojelun kehityslinjoja. Tutkimus Suomen lastensuojelun aatepohjasta ja oppihistoriasta. Snellman-instituutin A-sarja 22*. Kuopio: Snellman-instituutti.

Iisalo, Taimo (1991), *Kouluopetuksen vaihteita. Keskiajan katedraalikoulusta nykyisiin kouluihin*. Helsinki: Otava.

Jalava, Marja (2013), ”Isien äänen äärellä. Paavo Virkkusen Agathon Meurman. Teoksessa Jalava, Marja et al. (toim.), *Kirjoitettu kansakunta. Sukupuoli, uskonto ja kansallinen historia 1900-luvun alkupuolen suomalaisessa tietokirjallisuudessa*. Historiallinen arkisto 136. Helsinki: SKS, 269-306.

Jauhiainen, Annukka (2011), ”Työläis- ja maalaisnuorison pidentyvä koulutie”. Teoksessa: Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirkko (toim.), *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*, 111–119.

Jäntti, Yrjö (1928), *Werner Söderström osakeyhtiö. Viisikymmenvuotinen kustannustoiminta 1878–1928. Osa II. Porvoo: WSOY*.

Kaarninen, Mervi (1995), *Nykyajan tytöt. Koulutus, luokka ja sukupuoli 1920- ja 1930-lukujen Suomessa*. Helsinki: Suomen historiallinen seura.

Kaarninen, Mervi (2003), ”Nuoren tasavallan nuorison ongelmat. Oliko Suomessa nuoriso-ongelma?” Teoksessa: Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia*. Helsinki: SKS, 216–237.

Kaarninen, Mervi (2013), ””Pitäisi olla puoleksi runoilija voidakseen kirjoittaa historiaa...”. *Kirjoittavat naiset ja isänmaan historia nuorisolle*”. Teoksessa Jalava, Marja et al. (toim.), *Kirjoitettu kansakunta. Sukupuoli, uskonto ja kansallinen historia 1900-luvun alkupuolen suomalaisessa tietokirjallisuudessa*. Historiallinen arkisto 136. Helsinki: SKS, 149–188.

Kakko, Tarja (2005), *Kurissa ja herran nuhteessa. Luterilainen kasvatusaate 1900-luvun vaihteen Suomessa*. Turku: Turun yliopisto.

Kalela, Jorma (2002), *Historiantutkimus ja historia*. Helsinki: Gaudeamus.

Kallioniemi, Olavi (1995), ”Pikku Jättiläisen kerho”. *Talvi-Orpana 1995*. Tampereen seudun sukututkimusseura.

Kempainen, Ilona, Salmi-Nikander, Kirsti & Tuomaala, Saara (2011), ”Modernin nuoruuden kirjalliset maailmat”. Teoksessa Kempainen et al. (toim.), *Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 6–18.

Kemppinen, Jukka (2010), ”Vitsi, anekdootti”. www.kemppinen.blogspot.fi/2010/06/vitsi-anekdootti.html. Viitattu 25.10.2013.

Kinnunen, Tiina (2012), ”’Mainioita naisia’ – pienoiselämäkerrat autonomian ajan historiapolitiikassa”. *Historiallinen aikakauskirja*, vol. 110, no. 4, 390–400.

Kiuasmaa, Kyösti (1982), *Oppikoulu 1880–1980. Oppikoulu ja sen opettajat koulujärjestyksestä peruskouluun*. Oulu: Kustannusosakeyhtiö.

Kivivuori, Janne (1999), *Psykokirkko. Psykokulttuuri, uskonto ja moderni yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus.

Klinge, Matti (2003), ”Saatesanat”, Teoksessa Klinge, Matti et al. (toim.), *Suomen kansallisbiografia 1. Aaku-Browallius*. Helsinki: SKS, 7–8.

Klinge, Matti (2008), ”Muistamisen arvoiset”. Teoksessa Klinge, Matti et al. (toim.), *Suomen kansallisbiografia. Hakemisto*. Helsinki: SKS, 7–20.

Koskela, Kari (2002), *Huligaanit. Katuelämää Sörkassa suurlakosta sisällissotaan*. Helsinki: SKS.

Koski, Leena (1999), ”Hyvä tyttö ja hyvä poika. Ihanteelliset yksilöt aapisten moraalissa kertomuksissa”. Teoksessa: Tolonen, Tarja (toim.) *Suomalainen koulu ja kulttuuri*, 21–49.

Koski, Leena (2001), *Hyvän lapsen ja kasvattamisen ideaalit. Tutkimus aapisten ja lukukirjojen moraalisen kosmologian muutoksista itsenäisyyden aikana*. Turku: Suomen kasvatustieteellinen seura.

Koski, Leena (2011), ”Sivistystyön ihmiskäsitys: villi-ihmisestä aikuiseksi yksilöksi”. Teoksessa: Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirkko (toim.), *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: SKS, 159–183.

Kuivasmäki, Riitta (1996), ”Kuinka nuorisokirjallisuus löysi paikkansa kirjallisuusinstituutiosta?” Teoksessa: Niemi, Juhani (toim.), *Rakkaudesta lukemiseen. Suomalaisen kirjallisuusharrastuksen kehityksestä*. Helsinki: Yliopistopaino, 60–72.

Kuujo, Erkki (1979), *90 vuotta NMKY-työtä. Helsingin nuorten miesten kristillisen yhdistyksen historia*. Helsinki: Helsingin NMKY.

Laaksonen, Anja (1956), *Yrjö Antero Karilas nuorisotyöntekijänä ja nuorisokirjailijana. Tutkielma nuorisonohjaaja-tutkintoa varten*. Helsinki: Yhteiskunnallinen Korkeakoulu.

Laine, Markku (1972), *Suomenkielinen kristillinen poikatyö Helsingissä 1900–1939. Käytännöllisen teologian laudatur-tutkimus*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Laine, Leena (1992a), ”Urheilu valtaa mielet”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., *Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia*. Helsinki: VAPK-kustannus, 101–131.

- Laine, Leena (1992b), ”Ruumiinharjoituksen monet muodot”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Helsinki: VAPK-kustannus, 183–213.
- Lund, Pekka (2007), Muuttuvan kirkon mukautuva palvelija. Nuorten Keskus 1905–2005. Helsinki: LK-kirjat.
- Markkola, Pirjo (1994), Työläiskodin synty. Tamperelaiset työläisperheet ja yhteiskunnallinen kysymys 1870-luvulta 1910-luvulle. Helsinki: SHS.
- Markkola, Pirjo (2005), ”Kristillissosiaalinen työ, kansalaisaktivismi ja naiset 1800-luvuilla”. Teoksessa: Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.), Vapaaehtoistoiminta. Anti, arvot ja osallisuus. Vastapaino: Tampere, 39–57.
- Murtorinne, Eino (1995) Suomen kirkon historia 4. Sortovuosista nykypäiviin 1900–1990. Helsinki: WSOY.
- Meinander, Henrik (1992a), ”Warpaille y-lös, kyykkyyn a-las”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Helsinki: VAPK-kustannus, 81–99.
- Meinander, Henrik (1992b), ”Koululiikunta etsii paikkaansa”. Teoksessa Heikkinen, Antero et al., Suomi uskoi urheiluun. Suomen urheilun ja liikunnan historia. Helsinki: VAPK-kustannus, 283–301.
- Michelsen, Karl-Erik (1983), Kristillistä urheilutyötä 1. Suomen NMKY:n urheiluliitto 1923–1953. Helsinki.
- Muukkonen, Martti (2000), ”Poikatyön pioneeri. NMKY poikatyön mallien kehittäjänä”. Nuorisotutkimus, vol. 18, no. 3, 20–31.
- Mäkinen, Ilkka (1996), ”Lukuhulun historia ja kirjastot Suomessa”. Teoksessa: Niemi, Juhani (toim.), Rakkaudesta lukemiseen. Suomalaisen kirjallisuusharrastuksen kehityksestä. Helsinki: Yliopistopaino, 24–40.
- Nevala, Seija-Leena (2003), ”Pikkulotat ja suojeluskuntapojat kansakuntaa rakentamassa”. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia. Helsinki, 326–343.
- Nieminen, Juha (1992), ”Uskonto, kasvatus ja politiikka nuorisotyön ideoina”. Teoksessa Nieminen, Juha & Värri, Veli-Matti (toim.), Nuorisotyön päämääriä etsimässä. Opetusmonisteet B8. Kasvatustieteiden laitos: Tampereen yliopisto, 21–39.
- Nieminen, Juha (1995), Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten keskus.
- Nieminen, Juha (2003), ”Vanhempain valvottavista asiantuntijain analysoitaviksi”. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia. Helsinki, 260–281.

Nieminen, Juha (2007), ”Vastavoiman hahmo – nuorisotyön yleiset tehtävät, oppimisympäristöt ja eetos”. Teoksessa: Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.), Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 21–43.

Ojakangas, Mika (1995), ”Mentaalihygieniä ja lapsuus. Lapsen sopeutuminen onnellisuuden ja hyvinvoinnin ehtona 1920-1930-lukujen Suomessa”. Teoksessa Joutsivuo, Timo & Mikkeli, Heikki (toim.), Terveiden lähteillä. Länsimaisten terveystieteiden kulttuurihistoriaa. Historiallinen arkisto 106. Helsinki: Suomen historiallinen seura, 291–314.

Ojakangas, Mika (1997), Lapsuus ja auktoriteetti. Pedagogisen vallankäytön historia Snellmanista Koskenniemeen. Helsinki: Tutkijaliitto.

Paavilainen, Marko (2010), Aina valmiina. Partioliike Suomessa 1910–2010. Helsinki: SKS.

Paavola, Armas (2002), Koulu Kalliossa. Muistoja 100-vuotiaasta Kallion yhteiskoulusta ja Kallion lukiosta. Helsinki: Edita.

Parjo, Oili (2003), Koti on kansan sydän. Kotikasvatusyhdistyksen perustaminen ja toiminta 1907–1917. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Parikko, Eino & Keskinen, Erkki (1963), ”Nuori Voima liiton äänenkannattajana”. Teoksessa Laurila, Aarne et al. (toim.), Nuoren Voiman Liiton historia. Helsinki: Akateeminen kustannusliike, 70–75.

Peltomäki, Tauno (1963), ”Syntysanat”. Teoksessa Laurila, Aarne et al. (toim.), Nuoren Voiman Liiton historia. Helsinki: Akateeminen kustannusliike, 50–55.

Pulma, Panu (1987), ”Kerjuuluvasta perhekuntoutukseen”. Teoksessa Pulma, Panu & Turpeinen, Oiva, Suomen lastensuojelun historia. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 7–266.

Putney, Clifford (2001), Muscular Christianity. Manhood and Sports in Protestant America, 1880–1920. Cambridge & London: Harvard University Press.

Puuronen, Vesa (2006), Nuorisotutkimus. Tampere: Vastapaino.

Rader, Benjamin G. (1987), “The recapitulation theory of play: motor behavior, moral reflexes and manly attitudes in urban America, 1880-1920”. Teoksessa Mangan, J.A. & Walvin, James (toim.), Manliness and morality. Middle-class masculinity in Britain and America 1800-1940. Manchester: Manchester University Press, 123–135.

Rahikainen, Marjatta (2003), ”Nuorena työhön. Lasten ja nuorten työnteko 1900–1970. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia. Helsinki: SKS, 161–185.

Salmi-Nikander, Kirsti (2011), ”Itseopiskelua ja itseoppineita”. Teoksessa Heikkinen, Arja & Leino-Kaukiainen, Pirkko, Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle. Helsinki: SKS, 461–467.

Satka, Mirja (2003), ”Lapsi- ja nuorisososiaalityön varhaiset opilliset juuret”. Teoksessa: Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.), Sosiaalisen vaihtuvat vastuus. Jyväskylä: PS-kustannus, 129–144.

Seppälä, Jarkko (1988), Opettava ja kasvattava kirkko. Oppimateriaaleja 5. Helsingin yliopisto: Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Sivonen, Kirsti (2006), Itsekasvatus suomalaisena käsitteenä ja käytäntönä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja N:o 117. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta.

Syrjäläinen, Eija (1994), ”Etnografinen opetuksen tutkimus. Kouluetnografia”. Teoksessa: Syrjälä, Leena et al., Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 67–112.

Telemäki, Matti (1984), Johdatus nuoruuden ja nuorisotyön historiaan. Kansalaiskasvatuksen Keskusten julkaisuja 56. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen Keskus.

Telemäki, Matti (1986), Nuorisokäsitteen sisällölliset ulottuvuudet. Nuorisoa ja nuorisotyötä käsittelevät pääkirjoitukset Helsingin sanomissa ja Suomen sosiaalidemokraatissa vuosina 1900-1984. Aikuis- ja nuorisokasvatuksen laitoksen julkaisuja 22. Tampereen yliopisto.

Teräs, Kari (2005), ”Suhtautuvatko historiantutkijat teorioihin välineellisesti?”. Teoksessa Andersson, Marja, Anttila, Anu-Hanna ja Rantanen, Pekka (toim.), Kahden muusan palveluksessa. Historiallisen sosiologian lähtökohdat ja lähestymistavat. Turku: Turun historiallinen yhdistys, 135–156.

Tiihonen, Kristiina (2000), ”Puhtaan nuoruuden ihanne. Sukupuolikasvatusta nuorison opaskirjoissa 1920- ja 1930-luvuilla”. Teoksessa Immonen, Kari et al. (toim.), Modernin lumo ja pelko. Kymmenen kirjoitusta 1800–1900-lukujen vaihteen sukupuolisuudesta. Helsinki: SKS, 169–208.

Toiviainen, Veli-Pekka (1985), Tarjolla pitäen. Näkymiä Kansan Raamattuseuran toiminnasta 40 vuoden aikana.

Tolin, Veikko (1989), ”NMKY ja partioliike eli ’sininen’ vaikutus maamme partiotyössä”. Teoksessa Koikkalainen Jaakko (toim.), Elävän toivon liike. Suomen NMKY-liikkeen 100-vuotisjuhlakirja. Helsinki: Suomen NMKY:n Liitto, 64–81.

Tuomaala, Saara (2004), Työtätekevistä käsistä puhtaiksi ja kirjoittaviksi. Suomalaisen oppivelvollisuuskoulun ja maalaislasten kohtaaminen 1921–1939. Helsinki: SKS.

Tuomaala, Saara (2001), ”Poista vetelys ja basillit – vahvista itsenäistä kansakuntaa! Koululaisen kuva 1920- ja 30-luvun terveysoppaissa”. Teoksessa Tolonen, Tarja (toim.), Suomalainen koulu ja kulttuuri. Tampere: Vastapaino, 161–179.

Tuomaala, Saara (2011a), ”Kamppailu yhteisestä koulusta ja oppivelvollisuudesta”. Teoksessa: Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirkko (toim.), Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle. Helsinki: SKS, 95–110.

Tuomaala, Saara (2011b), ”Maalaisnuoret ja sukupuoli 1920- ja 1930-luvun modernisaatiossa. Mitä kertovat Pohjois-Pohjanmaan nuorisoseurojen käsikirjoitetut lehdet?” Teoksessa: Kirjoitettu nuoruus. Aikalaistulkintoja 1900-luvun alkupuolen nuoruudesta. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 47–72.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuovinen, Olavi (1969), *Suomen NMKY vuosina 1919–1941. Nuorten Miesten Kristillisen Yhdistys -liikkeen miestyön organisaatio ja toiminta Suomen Nuorten Kristillisen Liiton alajärjestönä. Käytännöllisen teologian laudatur-tutkielma*. Helsingin yliopisto.

Turpeinen, Oiva (1987), ”Lastensuojelu ja väestönkehitys. Lastensuojelun lääkinöllinen ja sosiaalinen kehitys Suomessa”. Teoksessa Pulma, Panu & Turpeinen, Oiva, *Suomen lastensuojelun historia*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 271–470.

Tähtinen, Juhani (2011), ”Moraali ja terveys kansalais- ja koulukasvatuksen polttopisteessä”. Teoksessa Heikkinen, Anja & Leino-Kaukiainen, Pirkko (toim.), *Valistus ja koulunpenkki. Kasvatus ja koulutus Suomessa 1860-luvulta 1960-luvulle*. Helsinki: SKS, 184–216.

Uola, Mikko (2001), ”Karilas, Tauno (1900–1980)”.
www.kansallisbiografia.fi/kb/artikkeli/6179. Viitattu 30.10.2012.

Veikkola, Juhani (1977), ”Kansa katkoo kahleitaan – miten käy kansankirkon”. Teoksessa Heikkilä, Markku & Murtorinne, Eino (toim.), *Kirkko suomalaisessa yhteiskunnassa 1900-luvulla*. Helsinki: Kirjapaja, 26–41.

Vala, Erkki (1963), ”Liiton perustaminen”. Teoksessa Laurila, Aarne et al. (toim.), *Nuoren Voiman Liiton historia*. Helsinki: Akateeminen kustannusliike, 56–63.

Vasara, Erkki (1992), ”Urheilu – maanpuolustusta ja nuorisokasvatusta. Suojeluskuntajohdon urheilunäkemyksiä 1920-luvulla”. Teoksessa Majander, Mikko (toim.), *Ajankohta. Poliittisen historian vuosikirja 1992*. Helsingin yliopiston poliittisen historian laitoksen julkaisuja. Helsinki: Tutkijaliitto, 113–132.

Vasara, Erkki (1997), *Valkoisen Suomen urheilevat soturit. Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta 1918–1939*. Bibliotheca Historica 23. Helsinki: SHS.

Vattimo, Gianni (1989), *Läpinäkyvä yhteiskunta. Suomentanut Jussi Vähämäki*. Helsinki: Gaudeamus.

Waris, Elina (2003), ”Työt, pojat ja yhteisö. Perhe ja nuoriso 1800-luvun talonpoikaisessa Suomessa”. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (toim.), *Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuoruuden historia*. Helsinki: SKS, 109–127.

Werner, Yvonne Maria (toim.)(2008), *Kristen manlighet. Ideal och verklighet 1830-1940*. Lund: Nordic Academic Press.

Wingren, Gustaf (1951), *Usko ja arki. Lutherin näkemys ajallisesta kutsumuksesta*. Helsinki: WSOY.